Nemin & İbrahim Alan

Birlik

AYLIK SİYASİ DERGİ ■ SAYI:13 ■ ARALIK ■ 1991 ■ 5000 TL (KDV DAHİL)

GENİŞLETİLMİŞ ÖRGÜT TOPLATISI AÇIŞ KONUŞMASI
SADUN AREN
SBP'YE BİR ŞANS TANIYALIM
ATİLLA AYTEMUR
BU ÇAĞIN SÖZÜ BİZE AİT
ÇAĞATAY ANADOL
MODERN BİR SOL YARATMAK
HALİL BERKTAY
SBP'NİN İŞLEVİ VE GÖREVLERİ
KENAN SOMER
BUGÜNKÜ DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SBP'NİN YAPMASI GEREKEN İŞLER VARDIR
SITKI COŞKUN
ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEM SBP'NİN GÖREVİ, İŞLEVİ VE POLİTİK DOĞRULTUSU
YUSUF IŞIK
SBP'NİN POLİTİK İŞLEVİ NE OLMALIDIR?
ERDAL TALU

DİSK GENEL BAŞKANI ABDULLAH BAŞTÜRK'Ü YİTİRDİK

SBP GENİŞLETİLMİŞ ÖRGÜT TOPLANTISI 30 KASIM-1 ARALIK'TA ANKARA'DA YAPILDI

Bu Sayıda

3/ Birlik'ten

4/ Genişletilmiş Örgüt Toplantısı Açış Konuşması
Sadun Aren

9/ SBP'ye Bir Şans Tanıyalım
Atilla Aytemur

13/ Bu Çağın Sözü Bize Ait
Çağatay Anadol

17/ Modern Bir Sol Yaratmak
Halil Berktay

24/ SBP'nin İşlevi ve Görevleri
Kenan Somer

26/ Bugünkü Dünyada ve Türkiye'de SBP'nin Yapması Gereken İşler Vardır.
Sıtkı Coşkun

35/ Önümüzdeki Dönem SBP'nin Görevi, İşlevi ve Politik Doğrultusu
Yusuf Işık

39/ SBP'nin Politik İşlevi Ne Olmalıdır?
Erdal Talu

45/Genişletilmiş Örgüt Toplantısında Yaptığı İkinci Konuşma
Sadun Aren

İŞÇİ HAKLARI YOLUNDA YİTEN BİR ÖMÜR

SBP GENEL BAŞKANI SADUN AREN

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün ölümü üzerine yayınladığı başsağlığı mesajında Prof. Dr. Sadun Aren "mücadeleci, demokrat, sevecen ve şakacı" bir niteliğe sahip olduğunu "onun ölümü ile işçi sınıfı ve tüm çalışanlar büyük bir liderini kaybetmiştir" dedi.

İşçi Hareketi, son yirmibeş yılına damgasını vuran, çekirdekten yetişme liderlerden birini, Abdullah Baştürk'ü kaybetti.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Yalova'da başlayan bir hayat 62'nci yılında İstanbul'da noktalanırken, geride başlı başına bir tarih bıraktı.

Çoğu genç gibi o da, doğru dürüst bir eğitim olanağı bulamadan kendini 'işçi olmayan aday bir genç' olarak hayatın içinde buldu. İşte bildiğimiz sıradan işlerden başladı; lokanta, filan...

Küçük atölyelerde presçilik, lastik işçiliği derken, umulmadık bir zamanda gelen işsizlik ve sıkıntılar, sıkıntılar. Ardından İsanbul gibi büyük bir liman şehrinde belediyeye girmek, farkında değildi ama onu ummadığı bir hayatın içine doğru çekecekti. Altmışların ilk yıllarında Belediye Fen-İş Sendikasına üyelik, işçileri eyleme çağırma nedeniyle birbuçuk aylık tutuklanma ve nihayet 1962'de sendikanın genel sekreterliğine seçilerek profesyonel sendikacılığa ilk ve geri dönüşü olmayan adımı atıyordu.

Baştürk, adı sonradan Genel-İş olan sendikanın Genel Başkanı olmak için çok beklemedi. Daha sonra Türk-İş'te Genel Yönetim Kurulu üyeliğine getirildi. İşçi hakları için çıplak ayakla yaptığı yürüyüşler, anayasa için yaptığı eylemler ise farklı bir sendikacılık anlayışlarının örnekleri olarak o yıllarda kamuoyunun dikkatine çekiyordu.

1967 yılı Baştürk için aynı zamanda siyasal arenaya resmen çıkışı ifade ediyordu. CHP'ye girdi ve o dönemde geniş tartışmalara yol açan 'ortanın solu' hareketine yöneldi. Kısa bir süre için TİP'e de üye olan Abdullah Baştürk , 1969'da Yozgat'tan milletvekili seçildi ve bu arada sendika çalışmalarını da yürüttü. 1973'de bu kez İstanbul'dan tekrar parlamentoya girdi. Bu parlamenter dönemlerinde izlediği çizgiyle de Türk-İş yönetiminde hakim olan "partiler üstü" politikaya karşı açıkça tavır aldı ve konfederasyon ile arasındaki mesafe iyice açıldı. Bu gerilim 1976 yılında Genel-İş'in 150 bine yakın üyesiyle DİSK'e katılmasıyla bir başka aşamaya ulaştı.

Disk Genel Başkanlığı'nı 1977 yılında Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler'den devralan Baştürk bu görevini 12 Eylül 1980'e, bir darbeye kadar aksatmadan sürdürdü. Generaller ısrarlıydılar onu ve arkadaşlarını "devleti yıkmaya matuf gizli örgüt kurmak"la suçlayarak idam etmek istediler, ama olmadı, oldurmadılar, dört koca yıl böyle geçti. Baskılar, duruşmalar; duruşmalar, işkenceler ve yıllar sonra gelen kazanılmış özgürlük. Emek ürünü özgürlük. Emeğiyle yaşayanlar, özgürlüklerini de ter dökerek kazanıyorlar.

Sonraki yıllar hızlı aktı. 1987'de SHP'den milletvekili seçildi, derken HEP'in kuruluşunda yer aldı. DİSK'in nihayet on yıldan sonra aklanmasıyla birlikte karar vermekte gecikmedi ve istekle sendikacılığına, DİSK'ine döndü. Belki yeniden ve bambaşka bir mücadeleyi başlatmak istiyordu, kim bilir!

İşçi hareketinin dolambaçlı süreçlerinde bir ömür daha tükendi.

Birlik Aylık siyasi dergi **Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü:** Atilla Aytemur
Yönetim Yeri: İstiklal Cad. No: 459/3 Karagözoğlu Ap. Beyoğlu/İstanbul **Dizgi ve baskıya hazırlık :** Birlik Teknik Servisi **Baskı :** Zafer Matbaası **Posta çeki hesabı:** M. Selim Talay 655048
Döviz ve Abone Hesabı: Atilla Aytemur İş Bankası Cağaloğlu Şb. Hesap No: 138895

"Genişletilmiş Örgüt Toplantısı"

Sevgili Okurlar,

Dergimizin bu sayısını 30 Kasım-1 Aralık 1991 tarihlerinde SBP'nin Ankara'da yapılan "Genişletilmiş Örgüt Toplantısı"na sunulan tebliğlere ve aynı toplantıda Genel Başkan Prof. Sadun Aren'in yapmış olduğu iki konuşmaya ayırdık.

Bildiğiniz gibi Birlik, SBP'nin merkez yayın organı değildir. Ancak, hem okurların, hem de ona katkıda bulunanların büyük bir bölümünün bu partinin süreçlerinde yer alması, söz konusu toplantıya bu ölçüde ilgi göstermemizi gerektirmiştir.

Anlaşıldığı kadarıyla gerek bu toplantı öncesi ortaya çıkan gelişmeler, gerekse tebliğler ve konuşmalarla ortaya konulan görüşler, tavırlar bir süre daha tartışılacak ve SBP'nin kendi tarihinde bir yer edinecektir.

Sayfalarımızın sınırlarını dikkate alarak, Aralık sayımızda yalnız 7 tebliği ve iki konuşmayı yayınlayabiliyoruz. Önümüzdeki sayıda ise diğer konuşmaları, bize ulaşan ve toplantıya sunulan yazılı görüşleri yayınlamaya çalışacağız.

Bu arada toplanıtıyı izleyemeyen yurtiçindeki ve yurtdışındaki arkadaşlarımız için gelişmelerin seyri ve sonuçlarıyla ilgili bazı somut bilgileri vermek istiyoruz.

Toplantı önerisi 20 Ekim seçimlerinden sonra yapılan ilk MYK toplantısında Erol Kızılelma tarafından "İstanbul'daki arkadaşlar SBP'nin geleceğinin ele alınacağı geniş bir toplantı istiyorlar" şeklinde dile getirildi. Bunun üzerine GYK'nın yapacağı ilk toplantıda görüşülmek üzere gündeme alınarak ve 4. madde olarak "partinin geleceği ile ilgili genişletilmiş örgüt toplantısının yapılması konusu" şeklinde ifade edildi.

9 Kasım 1991 İstanbul'da yapılan GYK toplantısında diğer bazı konular görüşüldükten sonra, sıra toplantıya geldiğinde daha sonra MYK ve GYK'dan istifa eden üyelerin bu istemin karar haline getirilmesi için oylama istedikleri görüldü. Genel Başkan Sadun Aren ve diğer üyeler ise bir kesintiye uğratmaksızın kongreler sürecine girilmesi fikrini ileri sürdüler. Tartışmalarda mutabakat sağlanamaması üzerine yapılan oylamada, o anda toplantıda hazır bulunan üyelerden 13'ü tüzükte bulunmayan ve kongreleri gölgeleyebilecek böyle bir toplantıya karşı olduklarını belirterek 'hayır' oyu kullandılar. 20 üye ise, partinin politik profilinin netleştirilmesi, yeni bir oluşum arayışına girilmesi, gelişmelere müdahil olunması ve ortaya konulacak perspektiflerin geç kalınmadan, SHP Olağanüstü Kurultayından önce mutlaka kamuoyuna açıklanması gibi gerekçelerle 'evet' oyu kullandılar.

"Genişletilmiş Örgüt Toplantısı"na dönük ikinci oylama ise kapsamıyla ilgili yapıldı. 16 üye toplantıya bütün üyelerin katılması yönünde 'evet' oyu kullandı. 12 üye yalnızca kurucular, il ve ilçe yöneticileri ve merkez organların üyelerinin katılmasını savunarak 'hayır' oyu kullandılar. GYK'nın 4 üyesi ise bu konuda çekimser kaldı.

Sonuç olarak, A. Aytemur, Ç. Anadol, H. Berktay, K. Somer, S. Coşkun, Y. Işık, ve Erdal Talu'nun bu toplantıda tebliğ sunmalarının kararlaştırılmasıyla tartışmalar noktalandı.

Ankara'daki toplantı iki gün sürdü, Genel Başkan ve tebliğcilerin dışında 70'e yakın konuşmacı düşüncelerini açıkladı. Ancak toplantının ikinci günü bu toplantının yapılmasını isteyen GYK ve MYK'da görevli aradaşlar SBP'nin kuruluşundaki mutabakatın bozulmuş olduğunu ileri sürerek bu kurullardan istifa ederken Nedim Tarhan ise farklı gerekçelerle hem görevlerinden hem de partiden istifasını açıkladı. Sonraki günlerde de gerçekleşen bazı istifalarla sayı 18'i buldu. Yaklaşık 250 partilinin izlediği toplantı ve sonuçları günlük basına da büyük ölçüde yansıdı.

8 Aralık 1991 tarihinde İstanbul'da toplantıya çağırılan GYK yapılan görüşmeler sonunda MYK ve GYK'daki görevlerinden istifa eden Kemal Anadol, Erdal Talu, Nedim tarhan, Veli Gürcan, Hüsnü Okçuoğlu, Erol Kızılelma, Müge Onat, Enver Sezgin, Kamil Ateşoğulları, GYK'dan istifa eden Zülfü Dicleli, Mevlüt İlgin, Yusuf Işık, Yusuf Uzun, Necati Demirel, Suat Aksak ve Münir Derçin'in yerlerine yeterli sayıda GYK yedek üyesini asil üye olarak belirledi. Yeni üyelerin de katıldığı bu toplantıda GYK, arasından 9 MYK üyeliği için seçim yaptı ve Atilla Aytemur, İbrahim Aksın, Naciye Babalık, Sıtkı Coşkun, Ali Faik Cihan, Halil Çamalan, Güner Eliçin, Çetin Erdolu, Hürriyet Karadeniz, Hürriyet Saygı, Nesrin Toker ve Saffet Uygur yeni MYK üyeleri olarak seçildiler. Aynı gün ilk toplantısını yapan MYK Atilla Aytemur'u, daha önceki Genel Başkan Yardımcısı Akın Birdal'ın yanısıra Genel Başkan Yardımcısı olarak görevlendirdi.

Değerli okurlar mektubumuzu noktalarken, 92'nin dünyaya, ülkemize ve insanlarımıza özgürlük ve mutluluk getirmesini diliyoruz.

Sevgi ve dostlukla

BİRLİK

SADUN AREN

Genişletilmiş Örgüt Toplantısı
Açış Konuşması

Toplantımızı açıyorum. Toplantımızın gündemini sadece hatırlatmak için tekrar ediyorum. Ben şimdi açışı yapıyorum. Ondan sonra divanı K. Anadol ve Akın Birdal arkadaşlarıma bırakacağım. Toplantımızı onlar yönetecekler. Önce tebliğci arkradaşlar tebliğlerini sunacaklar. Ondan sonra serbest konuşmalar başlayacak. Şimdi arkadaşlar ben açış konuşmamı yapmak istiyorum. Pek çoğunuzun bildiği gibi bu tartışmada ben bir tarafım. Taraf olmam tabii insanlara karşı taraflı davranmamı gerektirmez. Belki niçin böyle bir açış konuşması yapıyorsun denilebilir. Ama eğer ben bu açış konuşmasını yapmasaydım, tebliğci olurdum. Herhalde kimse de itiraz etmezdi. Herhangi bir tebliğci gibi. Onun için bu konuşma ile özel bir tarafkirlik yaptığımı sanmıyorum. Şimdi evvela size bilgi mahiyetinde bu toplantıya nasıl geldik onu söylemek istiyorum. Biliyorsunuz daha başlangıçtan beri parti içinde Marksizm konusunda tereddütler, çekişmeler vardı. Ama bildiğiniz program üzerinde bir mutabakata varılmıştı. Sonraları kısa geçmek için söylüyorum, Ağustos ayında bir grup arkadaş mesela Erdal ve Zülfü gibi arkadaşlarımız; acaba bu parti yürür mü, acaba SHP ile işbirliği yapılsa, birleşilse filan gibi bu anlama gelecek düşünceler ortaya attılar. Fakat bunların üzerine gidilmedi, gidilmek istenmedi. Ne demek istiyorsunuz açıklayın gibi. Çünkü bir terslik ortaya çıkmasın istendi. Bu GYK'da olmuştu tabii arkadaşlar hatırlarlar. Sonra yazılar filan da yazıldı. Birlik dergisinde yazılarda yazıldı. O yazılarda bir tanesi de Erdal'ındı. Erdal'ın bu yazısında aşağı yukarı bir sonuç çıkıyordu. İşte bu son Birlik dergisindeki yazısında.

Erdal, Marksizmden kopulmalıdır, Marksizm artık geçerli değildir, SBP de yenileşmeyi gerçekleştirebilecek bir parti değildir. Ama başka yeni bir partinin kurulmasına önayak olabilirdi. O parti de işte kürt demokratları, kadın hareketleri çevre hareketleri işte bunun bazı benzerleri ile yeni bir oluşumdu. Yani parti kapatılmalıdıra varan şeyler söyledi. GYK toplantısından bir önceki MYK toplantımızda İstanbul'dan gelen bir arkadaşımız, Erol Kızılelma, GYK toplanıyor acaba gündemi ne olsun diye konuşurken, İstanbul'da bazı arkadaşlar partinin ne yapacağı, geleceği konusunda bir özel toplantı yapılmasını istiyorlar bunu gündeme konulmasını dikkatinize sunarım dedi. Bizde madem böyle bir istek vardır koyalım, dedik.

Böylece son GYK toplantısında da bu konu tartışıldı. O tartışmada şu gibi alternatifler tartışıldı. Evvela biraz konuşulduktan sonra bana öyle bir intiba geldi ki sorun pek o kadar halledilemeyecek önemli bir mesele değildir. Hiç kimse partinin kapatılmasını düşünmemektedir ve böylelikle zaten kongrelere gidiyoruz kongrelerde bu meseleyi halledelim diye düşünüldü ama itiraz etti arkadaşlarımızın bir kısmı. Yok kongre olmasın böyle bir toplantı olsun dendi. Bu oylandı. Kongre mi olsun yoksa toplantı mı olsun diye. Ve toplantı olsun alternatifi kazandı. Onun üzerine bu toplantı nasıl bir toplantı olsun, yani bütün üyelere açık bir toplantı mı olsun yoksa örgütsel niteliği olan bir toplantı mı örneğin İl Başkanları, İlçe Başkanları ve Yönetim Kurullarından oluşan bir toplantı mı olsun dendi. Tüzükte böyle bir toplantı yok ama madem isteniyor, bu da oylandı bütün üyelere açık olsun görüşü kabul edildi ve bu toplantıya böyle gelindi. Ben şahsen bunlara karşı oldum. Bir kısım arkadaşlar da karşı oldular. Şimdi bu toplantıya böyle gelinince neyi konuşacağız bu toplantıda. Bu toplantıda partinin ilerde nasıl bir hal ve hareket izleyeceği konuşulmaz. Çünkü böyle bir şey, yani partimizin geleceğiyle ilgili bir tartışma partinin tüzüksel organlarında yapılabilir. Buna olanak vardır. Burada karar alınmaz. Burada eğilim belirtilmesinin dışında bir karar alınmaz. Oylama yapılmaz. O halde böyle bir toplantı esas itibariyle partinin geleceği ile ilgili bir toplantıdır. Yani bu parti devam edecek mi, etmeyecek mi; kimliği ve ona bağlı olarak devam edip etmeyeceğinin tartışılabileceği bir toplantı olabilir. Çünkü böyle tüzüksel olmayan bir toplantıda Partiyi bağlayıcı ve Partiye yön verici kararlar alınamaz. Demin söylediğim sebepten ötürü. O halde açıklık esas olduğu için ve sorunların üstünün örtülmesinin bir yerden sonra faydası olmuyor.

O faydası olduğu yerde beraber olmanın insanları biribirlerine yakınlaştırıcı tarafları vardır. Nitekim bu parti de çok çeşitli insanlar bir araya gelmişlerdir ve çok büyük bir oranda birlik sağlanmıştır. Sağlanmadığı yerler vardır o da demek ki artık olmayacaktır. Onun için ben bu toplantıyı partimizin çok kritik bir toplantısı olarak görüyorum. Her ne kadar bu heyet tüzüksel bir anlamı olan bir heyet değilse de buraya insanların kendi çevrelerinin düşüncelerini taşıyarak gel-

diklerini düşünüyorum. Ve partinin geleceği hakkında bağlayıcı bir karar veremez ama bir eğilim ortaya atabilir.

Şimdi ben size hafızalarımızı tazelemek üzere 15.4.1990 İstanbul'da bir toplantının kamu oyuna çağrı belgesinin ilk paragrafını okuyorum. "Halkımızın çözümsüzlüğe ve umarsızlığa mahkum edilmek, bu yolla ülkemizin dönüşü olmayan karanlıklara sürüklenmek istendiği bu bunalımlı dönemeçte toplanan biz Marksistler, bu gidişe aşılmaz engeller oluşturmak ve sorunların gerçekçi çözümlerini içeren bir iktidar seçeneği sunmak üzere birleşerek bir sosyalist parti kurulması sürecini başlatma kararı aldığımızı kamuoyuna duyururuz." Yani yola marksistler çıkmıştır ve bir sosyalist parti kurmak üzere çıkmıştır. Sonra programımızdan bir iki kısa paragraf okuyacağım: "Bu büyük tercihlerde demokrasi ve sosyalizm yönünde rol oynayabilmek, toplumumuzun bütün ilerici, demokratik güçlerini elbirliği ile çözüm üretmesini sağlayabilmek ve işçi sınıfının ve öteki emekçilerin yeni koşullara uygun bir sosyalizm mücadelesi yürütebilmesine katkıda bulunmak için birliğin ve geçmiştekinden farklı yeni bir politikanın zorunlu olduğunu gören, Türkiye'nin sosyalizmi amaçlayan çeşitli kişi, grup, akım ve güçleri birleşerek ortak ürünleri olan aşağıdaki program temelinde Sosyalist Birlik Partisi'ni kurmuşlardır." Demek ki sosyalist parti kurulmuştur ve kuranlar da emekçilerden yana marksist insanlardır. Yine programımızın başka bir yeri, 13. sayfa: " Öte yandan partimiz böyle bir iktidar döneminden, demokratik kurumlara bağlılığında ve siyaset anlayışında hiçbir ilke hatası yapmaksızın, nihai hedefinin gerektirdiği toplumsal bilinç dönüşümü doğrultusunda kendisinin ve halkının aydınlanması için yararlanır.Partimiz hükümetteyken benimseyeceği yasal önlemler tersyüz edilebilir, ama halkın bilincindeki, belleğindeki gelişme kalıcı olacaktır. Türkiye'de kapitalizm ve bütün eşitsizlikler ancak böyle bir iktidar ve muhalefet evrelerinin toplam etkisi ve sonucu ortadan kalkacak, yerini sosyalizme bırakacaktır." Yani sosyalizm amaçlanıyor. Daha bir sürü şey var. Tüzüğümüzün birinci maddesi var. Sadece bir örnekleme yaparak bu partinin marksistler tarafından sosyalistler tarafından, bu iki kelimeyi aynı anlamda kullanıyor ... kurulmuştur. Ve sosyalist parti olarak kurulmuştur. Ve sosyalizmi amaçlamaktadır. Kapitalizmin sosyalizme dönüşmesini amaç edinmiştir. Demek ki partimiz sosyalist bir partidir ve marksistler tarafından kurulmuştur. Zaten aksi düşünülemezdi arkadaşlar... TİP, TSİP, TKP bir araya gelip marksist-sosyalist olmayan bir parti kuramazdı, yani olmazdı. Şimdi sorun şudur. Partimiz bu amaçları doğrultusunda devam edecek midir? Yoksa bu amaçlarından vazgeçerek artık değişimci, yenilenmeci bir parti mi olacaktır? Sorun budur. Bu gözden katiyen uzak tutulmamalıdır. Mesele sadece budur. Başka şey değildir. Bu parti kuruluş amaçlarına uygun olarak sosyalist bir parti olarak devam edecek midir, yoksa kapatılacak mıdır, başka bir partiye mi dönüştürülecektir. O da kapatılma demektir zaten. Elbette ki aslında bu tartışma burada biter. Bu konuşmalar burada biter ama fiilen gerekçeler getirileceği için bunlara ben de bir kaç noktayla değinmek istiyorum.

Birinci değinmek istediğim nokta şudur. Marksizmin eleştirisi Marksizm kadar eskidir. Marksizmi eleştiren yüzbinlerce kitap yazılmıştır. Ama marksizmin geçersizliği kanıtlanamamıştır. Bu Marksizmden kopmalar da katiyen yeni bir olay değildir. Yani Marksizmin eleştirisi, bugün Marksizme getirilen arkadaşlarım tarafından getirilen eleştiri yeni bir eleştiri değildir. Çok eskiden beri vardır. Çok önemli olaylarda Marksizmden insanlar kopmuştur. Bilmem, Kuruşçev Stalin'i eleştirmiştir. Bir sürü komünist marksist lanet olsun demiş ayrılmıştır. Çekoslavakya işgal edilmiştir. Afganistan işgal edilmiştir, lanet olsun diye ayrılmıştır. Şimdi Gorbaçov'un reformları gelmiştir, bir kısım insanlar ayrılmıştır. Onun için bu yeni bir olay değildir. Bunlar da tarihsel olaylardır, gelip geçici olaylardır. Hiçbir geçerliliği yoktur. Partimizin programı Marksizmi esas almıştır ama Sovyet modelini değil. Yeni bir model. Okudukça daha fazla sevdiğim bu program bence yalnız Türkiye için değil başka ülkeler için de örnek olacak. Başka ülkelerin marksist partileri için de örnek olacak bir programdır.

Bir çok gezilerimde anlattım ama çok kısa özetleyeceğim. Sovyet modeli derken yalnız sovyetlerde uygulanan modeli değil onların egemen olduğu zamanlarda bütün dünyada bütün marksist partilerin uyguladığı modele Sovyet modeli diyoruz O modelin özü şudur: Kapitalizm çökecektir, parti bunun çöküşünü hızlandıracaktı, ve çöktükten sonra veya çökertildikten sonra yerine bütünüyle sosyalizm kurulacaktır. Model budur. Bunun içi doldurulmuştur. Yani bildiğiniz şeylerle. Bizim modelimiz, programımızdaki model demin okuduğum paragraftan evvel gelen bölümde anlatılmıştır. Şudur: Kapitalizm çökmüyor. Zaten Sovyet modelinin başarısızlığının nedeni budur. Kapitalizm gelişiyor. Ama sosyalizm ideali de var ve yaşıyor. Ne yapacağız? Kapitalizmin varlığı ve gelişmesi koşullarında toplumu sosyalizme dönüştürmenin çarelerini arayacağız. İşte programımızdaki model budur. Yani kapitalizmin içinde, kapitalizm

gelişirken demokratikleşerek, yeni toplumsal mülkiyet biçimleri bularak, kapitalist mülkiyet biçimlerini de denetim altına alarak toplumu giderek sosyalizme dönüştürmektir. Sosyalizmin dönüşmesine parti ön ayak olmalıdır. Sosyalizm kurulacak bir şey değildir. Oluşturulacak bir şeydir. Bunun mücadelesi yapılmalıdır. Bizim programımızdaki model budur.

Bunun için Marksizm filan dediğimiz zaman, partimiz marksist karakterini kaybetmemelidir dediğimiz zaman bu karakterini kaybetmelidir diyoruz. Yoksa Stalinist döneme dönmek diye bir şey yoktur. Ve bu anlamda sosyalist mücadele ve marksizm demokratiktir, yenilikçidir. Bunun içini dolduracağız. Bu modelin içini bizler dolduracağız. Yaratıcı düşüncelerle dolduracağız.

Bu anlamda çağımızda Marksizm eskisinden çok daha fazla işlev kazanmıştır. Çağımız oldukça karmaşık bir çağdır. Karmaşıklaşmıştır. Emperyalizm biçim değiştirmiştir, kapitalizm biçim değiştirmiştir. Mahiyetinde değişmeler olmuştur. Ama sömürü devam etmektedir. Sınıflar devam etmektedir. İnsanlar ezilmektedir. Zenginler vardır, fakirler vardır. Buralarda bize yol gösterecek bir mücadele yapacak ilkelere, bir görüşe, bütünsel bir görüşe ihtiyaç vardır. Aksi halde şaşkın oluruz. Biz ne yapacağız diye şaşırır kalırız. Yolumuzu bulamayız. Yarı cehalet içinde kalırız. Onun içindir ki esas itibariyle işçi sınıfının ve sınıfsız toplumu gerçekleştirmenin bilimi olan, ideolojisi olan Marksizme bugün geçmişinden çok daha fazla ihtiyaç vardır. Çok daha inceleştirmemiz lazım gelir Marksizmi. Hele sosyalizm için önümüze koyduğumuz yeni mücadele biçimi bunu yani daha incelmiş daha çağdaş ve kaba olmayan Marksizmi zorunlu kılmaktadır. Değil işlevden uzaklaştırılması, daha da zorunlu kılmaktadır. Sosyalizmi amaçlayan insanlar için tabii.

Şimdi arkadaşlar çağımızın çok önemli unsurlarından birisi, ögelerinden birisi de çoğulculuktur yani herkes kendi çıkarını kendi görüşlerini açık bir şekilde ifade edebilmelidir. Örgütlenerek ifade edebilmelidir vesaire. Bu her görüşün partisinin kurulmasını gerektirir. Mesela bugün Türkiye'de ırkçı partiler vardır, gerici partiler vardır, muhafazakar sağ var, liberal sağ var, sosyal demokrat var, bizim partimiz var, bir de SP var. SP biliyorsunuz onun özelliği eski muhafazakar görüşe bağlı olmasıdır. Onun için biz, bizim partimiz onun dışında ondan ayrı bir partidir. Onunla bir benzeşmesi yoktur isim dışında. Demokrasi bunların hepsinin bulunmasını gerektirir. Eskiden marksist partiler yasaklanırdı. Artık yasaklanmamalıdır. Demokrasi bunu gerektirir. Şimdi içimizden bir grup arkadaş bu parti olmasın diyor. Neden? Marksizm geçerli değildir. Buna dışardan değil kendi içimizden kendi kendimize engel koyuyoruz. Böyle bir parti olmasın diyoruz. Neden? Bu geçti. Dincilik de geçti, bilmem şu da geçmiştir onlara da mani olalım öyleyse. Engellemenin bir gereği yoktur. İnsanlar fikirlerini ifade ederler. Ve ondan sonra da kabul edilmezse çekilirler. Burada esas olan partinin kuruluşundan beri olan kimliğidir, politikalarıdır. Buna karşı olan aykırı görüş bulunmasın böyle bir parti demektir. Tabii kendi görşülerini insanlar bir miktar savunabilirler ama bu farklı görüşlerin parti çinde sınırları vardır. Eğer bazı insanlar bu partiyi yaşatmak istiyorlarsa yaşatabilmelidirler. Buna engel olunmamalıdır.

Bu demokrasiye filan sığmaz. Demokrasi herkesin kendi görüşlerini savunmasıyla gerçekleşir. Yoksa ben öyle bir parti kurayım ki bu parti bu memleketteki ilerici görüşlerin hepsini bağrında toplasın. İşte bu olur böyle bir şey mümkün olabilirse iyi olur ama, demokratik bir şey olmaz. Bu totoliter bir düşüncenin yansımasıdır. Yani ben toplumun en ileri görüşlerinin hepsini topluyorum, başkalarına lüzum yok. Ben yenileşmeciyim bunun dışında hiç kimse, yenileşmeci olamaz. Yani her yeni şeyi ben temsil ediyorum. Bu bilmem Tandoğan'ın vaktiyle söylediği "Bu memlekete komünizm lazımsa onu da biz yaparız" düşüncesidir. Herşeyi bir partide toplamak gerekmez. Biz sosyalist partiyiz. Sosyalist olmayanlar da vardır. Onlar da kendi partilerini kurarlar. Biz bizim partimizi onlar kendi partilerini. Bize çok yakın olabilirler ama, bizim gibi olamazlar. Sosyal demokrattırlar. Başka tür ilericidirler. Hepimiz ayrı ayrı faaliyet gösteririz, görüşlerimizi açıklarız. İşte demokrasi burdan doğar. Yoksa madem bunların hepsi birbirlerine yakın o halde bir parti kursunlar dersek bu demokrasi olmaz. Çünkü böyle geniş partiler de ince farklar örtülür ve bazı tezler tasfiye edilmiş olur istemeyerek bile. Bugün bir sosyalist partiye yani sınıfsız, sömürüsüz bir toplumu amaçlayan bir partiye ihtiyaç vardır ve bu ülkedeki demokrasinin önemli bir ögesidir. Efendim buna yakın partilerde vardır birleşelim. Bu demokratik bir zihniyet değildir. Bunu da belirtmek istiyorum.

Bu bağlamda şu kavram üzerinde durmak istiyorum arkadaşlar, solun birliği gibi sözler bunlar kavramlardır. Neye ulaşmak istiyorsanız onun için geçerlidir. O bakımdan işe yarar. Şimdi bazı kavramlar vardır ki o kavramlarla ancak belli şeyler düşünülebilir. Şimdi solun içinde marksist sol ve sosyal demokrat sol vardır. İki ayrı sol vardır. Bu iki solu bir isimle ifade ederseniz siz gerçekliği kamufle etmiş olursunuz. Çünkü marksist sol, sosyal demokrasiden farklıdır. Madem farklı-

dır ifade özgürlüğüne sahip olmalıdır. Bağımsız olmalıdır. Ama işte solun birliği çok geniş bir kavramdır. Sağ sözcüğü de böyledir. Çok fazla geniştir. O da bazı gerçeklikleri örtmektedir. Dinci sağ var, ırkçı sağ var, liberal sağ var, muhafazakar sağ var. Bunlar aralarında seçim işbirliği yapabilir, işbirliği yapmaya mani değlidir demin söylediğim şeyler. İşbirliği yapılmasına, dayanışma yapılmasına solun içindeki çeşitli unsurlar engel değildir.

Fakat tek bir sol parti düşünmek yanlıştır. Türkiye'de eğer sosyalizm kurulacaksa bir gün, onun partisi olması lazımdır. Sosyalistlerin sosyalist partisi olur. Sosyalizmi savunacak bir örgüt yoksa nasıl olur bu iş. Onun için sosyalizmle sosyal demokrasi farklı ise ayrı ayrı partileri olmalıdır. Sosyalizm sınıfsız sömürüsüz bir toplum düzenini amaçlar. Sosyal demokrasinin böyle bir amacı yoktur. O sınıflı toplumda çalışanların çıkarlarını savunmakla yetinir. Ama işçi sınıfı, diğer çalışan insanlar derken, hani eski işçi sınıfı kavramı kalmamıştır. Bu sınıf hakkını almalıdır, ezilmemelidir. Sosyal demokrasi budur. Sermaye karşısında direnmelidir. Sosyalizm onun bir adım ötesine gider ama çok önemli bir adım. Sınıflar ortadan kalkmalıdır, işçi sınıfının gerçek çıkarı buradadır. Ve sınıfsız toplumda tabii sömürü de ortadan kalkacaktır ve bunu gerekleriyle yerine getirecektir. Üretim araçlarının kamusal mülkiyeti geliştirilecektir gibi vs.

Diğer bir konu, yenilenme yeniyi yakalama, değişim partisi olmak gibi kavramlar var. Yenilenmeliyiz, memleket değişiyor. Çok önemli değişiklikler oluyor. Ama her alanda oluyor ve bu değişiklikleri yakalamak için bir özne lazım. Yani bu yenilikleri gelecek olarak kavranız. Gördünüz Refah Partisi bu yenilikler karşısında imajını değiştirmek zorunda kaldı. Gazetelerdeki seçim ilanlarında sakallı erkek, türbanlı kadın yok. Gözlüklü şık kadınlar, erkekler var. Irkçı da şimdi kafatasına göre değil de genlere göre bir şey yapacak bu yeni duruma göre. Marksistler ise Marksizm açısından bu değişimelerden yararlanacak yoksa değişim de kendisi, yani nereye göre değişecek belli değildir. Onu o değişiklikte alıp kullanacaksınız. Bugün Bilimsel Teknolojik Devrim bu ülkede pekala kapitalizmin demokratik işlemesini yokedip, üst sınıfın, sermaye sınıfının egemenliğini daha da pekiştirebilir böyle bir olanak da var. Yani yenilik böyle mi olacak? Mesela dünyadaki bu gibi gelişmelerden bir tanesi de mülkiyetçiliktir. Bu yeniliktir. Bunu mu yakalayacağız yoksa başka bir şey mi yaka yakalayacağız. Bu neyi yakalayacağız bize bağlıdır, bizim görüşlerimize bağlıdır. Yani Marksist olup olmamamıza, dinci olup olmamamıza, sermayeden yana olup olmamamıza bağlıdır. Sermayedar . başka şeklini yakalar yeniliğin veyahut da o yeniliği amaçları için kullanır. İşçi sınıfı partileri başka bir tarafını yakalar. Onun için böyle gelişmeyi yakalamak diye bir şey yoktur. Yani biz Marksist olarak gelişmeyi yakalayamazsak o ayıp bir şeydir. Hem Marksistsin, hem gelişmeyi yakalayamıyorsun. Pekala senin yararlanabileceğingelişmeler ve değişmeler var. O ayrı bir şey. Fakat soyut gelişme diye bir şey olmaz. Onu yakalamak diye bir şey olmaz. Bunu da bilhassa dikkatlerinize sunarım.

Son olarak şunu söyleyeceğim arkadaşlar. Şimdi sosyalizm mücadelesi yapıyoruz. Yaptık bir kısmımız. Belki hepimiz. Geçmişte bir sürü özveriler karşılığında yapıldı bunlar. Böyle mütevazi bir tabir kullanıyorum özveri diye. O özverinin içeriğini hepimiz biliyoruz. Şimdi ben eskiden beri hep düşünmüşümdür yahu bu insanlar toplumdan yana düşünürler, sosyalist olurlar, insanlığın bu özlemini, sosyalizm ezeli bir özlemdir. Eskiden beri insanlar adil, kimsenin kimseyi sömürmediği, sınıfsız, imtiyazsız bir toplum özlemişlerdir. Bunu en mükemmel biçimde, bunu en çağdaş biçimde biliyorsunuz, işte bilimsel sosyalizm dediğimiz görüş temsil etmektedir. Ve bundan yana çıkıyor bazı insanlar, ne diye bunu yapıyorlar, bu soruya doğrusu bir cevap verebilmiş değilim. Kimsenin de verebildiğini sanmıyorum. Yani kuşlar sıcak ülkelere giderken bazı kuşlar kılavuzluk eder niye eder filan, bunları nereden öğrenmiştir kimse bilmez ama bunlar böyle yapıyorlar. Bunlar maddi olgulardır. İşte sosyalistleri de adeta ben böyle insan cinsinin özlemlerini yansıtan insanlar kendi kişiliklerinde doğuştan yansıtan insanlar olarak görüyorum. Ama nasıl yansıtıyor onu bilmem. Bu insanlar adeta toplumun vicdanı oluyorlar. Oralarda yansıyor. Bu gibi insanlar, zaten toplum böyle gelmiş, işte eskiden sınıfların içinden birisi çıkıyor mücadele ediyor. Bütün toplumu etkiliyor. Yani öncülük yapıyor bazıları. Onları da belki mücadeleye sokuyor böyle oluyor. Çağının titreşimlerini, özlemlerini alıyor. Böyle bir şey böyle görüyorum. Onun için sosyalist mücadeleyi de bu bakımdan her hangi bir politik mücadeleden farklı görüyorum. Yani SHP'de mücadele etmek, DYP'de, ANAP'ta mücadele etmek, bunların aralarında bazı farklar elbette vardır. Ama sosyalist mücadelenin özelliği bunlarda yoktur. Çünkü onlar biraz da açık çıkar ilişkileri için de mücadele ederler. Böyle, toplumun temel özlemleri gibi tek bir şey yoktur onlarda. İşte toplumun bugünkü düzen içinde çok yakın geleceğe bakarak yönlendirmesiyle ilgilidir. Halbuki sosyalist mücadele çok ileri bakar ve bugün titre-

şimleri çok uzaktan gelen ve herkesin algılayamayacağı titreşimleri algılayan insanlardır. Ve bu doğrultuda mücadele eden insanlardır. Şimdi böyle insanları bunu bırakalım da başka bir mücadele yapalım diye biz yönlendiremeyiz. Olmaz, bırakır adam. O başka bir mücadele yapıyordur. Nasıl olsa politik mücadele yapıyorsun, partisel mücadele yapıyorsun, geç bu partiyi kapatalım başka bir parti kuralım. Şunlarla, o daha geçerli bir partidir filan diyemedim. Geçerlilik, geçersizlik mesele değil. İktidara yürüyeceğiz diye zaten yola çıkmış değiliz. Bugün sosyalistler böyle yakın iktidar görmezler. Ama bir mücadele görürler. Onun için bu partiye başka bir misyon aşılamak ve arkadaşları oraya doğru yönlendirmek istemekte yanlıştır. Bu olmaz. Bu özel bir ateştir, söndürülmemelidir. Sosyalist mücadele söndürülmemelidir. Çok değerli bir arkadaşım Korkut Boratav söylemişti, bu Marksizm tartışmaları çıktığı zaman Marksizm ve Gelecek dergisinin bir toplantısında, "eğer Marksizm ölürse insanlık öksüz kalır" demişti. Bu benim son söylemik istediğim şeyleri yansıtan cümledir. Sosyalizm sosyalistler için böyle bir şeydir. O giderse öksüz kalırlar. Şimdi arkadaşlar ben partimizin kuruluş amaçlarını söyledim. Bu doğrultuda ve çağdaşlığın gerekleri doğrultusunda bu güzel programı yapanlara çok çok teşekkür ediyorum. Burada sizlere sayacağım mesela Yusuf Işık, Halil Berktay, Tektaş Ağaoğlu, Zülfü Dicleli arkadaşımız. Bunlara gerçekten teşekkür ediyorum. Ve yalnız biz değil tekrar ediyorum dünye Marksitlerine, sosyalistlerine öncülük yapacak, örnek olabilecek bir programdır. Tabii daha geliştirilecektir ama kendi doğrultusunda geliştirilecektir. Daha zenginleştirilecektir. O da bütün arkadaşlarımızın görevidir, önümüzdeki görevdir. Son söz olarak şunu söylüyorum arkadaşlar partimiz bildiğiniz gibi ben birçok defalar ifade ettim. Şimdi Halil'i görünce aklıma geldi programın hazırlanmasında katkısı bulunan başka arkadaşlar var herhalde yani unutmuş olabilirim. Onları da ekliyeyim mesela. Halit Bey'in (Çelenk) katkısı olmuştur, mesela benim olmamıştır. Yani bazı toplantılarda bulundum, sadece bulundum. Ve böyle çok sevdiğim için zaten söyleyecek bir şey yok, çok yetenekli arkadaşlar buna katkıda bulunmuş. Şimdi arkadaşlar bu parti gelişemedi. Bunun birçok sebebi var. Ama sosyalistler hakkında, kimliği hakkında bir vuzuha ermemiş. Şurdan burdan farklı sesler gelen, aykırı sesler gelen bir parti elbetteki gelişemez. Onun için partimizin sırf gelişmediği için kapatılsın bu parti, gelişemiyor diyen arkadaşlarımız da var. Yani kimliğine bağlı olmadan böyle diyen arkadaşlarımız da var. Onların meselesi burada tartışılacak, çözülecek bir mesele değildir. Fakat onlarda her halde biliyorlardır ki bu kimlik meselesinin çok büyük önemi olmuştur. Ve bu kimlik meselesi, kimliği Marksist olduğu halde marksist değildir diyenler tarafından çıkarılmıştır. Çünkü partimizin kimliği konusunda Marksistlerce bir ihtilaf çıkarmak mümkün değildir. Çünkü partimiz Marksist bir partidir zaten. Bu mesele bundan döndürülmek isteyenler tarafından çıkarılmıştır. Burada belirtirim. Bu toplantı bu sorunu çözmelidir arkadaşlar.

Bu toplantı bu sorunu çözmezse niye toplandı? Bu toplantı bu sorunu nasıl çözecekse düşünmeli ve toplantının sonunda bu sorun çözülmelidir. Böyle yürümez. Yürüyemeyeceği anlaşılmıştır. Mutabakat aynı görüşün çeşitli varyasyonları arasında olabilir. Bu partide Marksizm üzerine bir mutabakata varılmıştır. Bu parti programı bir mutabakattır. Marksizmin belli bir modeli benimsenmiştir. Bu model üzerinde mutabakata varılmıştır. Yani sosyalist mücadeleyi bu doğrultuda yapacağız diye bir mutabakata varılmıştır. Programın bir yerinde partimiz marksist olanların ve olmayanların partisidir denmiştir. Burada marksist olmayan arkadaşlar, şu anlama geliyor gayet açık olarak Marksist olmayan bir adam Marksist bir partiye gelmez ancak yolunu şaşırırsa, sarhoşsa gelir. Ama eğer gelmişse bu Marksistlerle beraber yaşamayı içine sindirebilen, dediğim gibi süreç içinde de Marksist olmakta mahzur görmeyen veya marksistlerle birlikte beraber olmaktan hiç sıkıntı duymayan, ama bu partinin kimliğini tartışalım demeyen demeyecek arkadaşlardır. Marksizme karşı olmak başka şeydir, Marksist olmamak başka şeydir. Biz Marksizme karşı olmadan, bazı insanlar da bu partide olabilir demişiz programımızda. Her halde o sırada Marksist olmayan arkadaşlarımızla beraber olabilmek için bu sebep konulmuştur. Yoksa böyle olmaz. Nasıl birANAP'a SHP'ye bir Marksist girmezse, tabii oraya rahatsızlık çıkarmayacak arkadaşlar gider. Bize de gelecek olan Marksist olmayan kişiler, bizimle beraber rahat rahat yaşayacağını, mücadele edeceğini düşünen insanlardır. Onun için o kunuyu partinin fikrini belirleyecek bir mesele olarak düşünmemek lazım gelir. Bu meseleyi de nasıl çözeceğimiz ve mutlaka çözmemiz gerektiğini de tekrar hatırlatıyorum. Ve sözümü bitiriyorum. Şimdi Divanı K. Anadol ve Akın Birdal ve Nesrin Toker arkadaşımıza bırakıyorum■

ATİLLA AYTEMUR

SBP'ye Bir Şans Tanıyalım!

Bilindiği gibi SBP, sosyalistlerin terörle ezildiği ve dağıtıldığı, halkın depolitize edildiği 12 Eylül döneminin artık yorgun düşmeye başladığı son evrelerinde, yaklaşık iki yıl süren bir dizi çalışma ve tartışmanın sonunda kuruldu. Ortaya çıkışında solun farklı geleneklerinin, çevrelerin ve kişilerin emeği bulunmaktadır.

SBP, toplumda Kuruçeşme diye bilinen tartışma sürecinin bazı temel anlayışlar bakımından birbirine yaklaştırdığı kesimlerin, hiç şüphesiz kendinden renk katmaya çalışmakla beraber, esas olarak ortak noktaları öne çıkarmaya gayret eden iyi niyetli girişimlerin ürünü olarak siyasal arenada hayatiyet bulmuştur.

SBP, halen içinde yaşamakta olduğumuz ve kuruluş dönemine denk düşen, dünya nüfusunun yaklaşık üçte birini kendi toplumsal sistemi içinde toplamış bulunan sosyalizmin hemen neredeyse bütün önemli deneylerinin birer birer yıkılmakta, değişmekte, dönüşmekte olduğu ve bundan sonrasının nasıl seyredeceğinin ise çok açık olarak bilinmediği bir tarihi zaman kesitinde, Türkiyeli sosyalistlerin *bilinçli ve kararlı* çabalarıyla kurulmuştur.

Sosyalist deneylerin asli karekterlerini, iki büyük gücün, yani ABD ve SSCB'nin dünya üzerindeki temel saflaşmaları belirlediği koşullarda, edindiklerini dikkate alırsak, içinden geçmekte olduğumuz hali hazırdaki uluslararası ilişkilerin, SBP'nin dünyaya bakışını bazı bakımlardan daha önceki sosyalist partilerden farklı kıldığı açıktır.

Geçtiğimiz yaklaşık bir yıllık dönemde, SBP'yi oluşturan akım ve kişilerin iyi niyet ve çabalarının ötesinde, dünya ve Türkiye'deki koşulların getirmiş olduğu, herkesi değişik frekanslardan ilgilendiren ve etkileyen durumlar ve sorunlar partimizi bir noktaya doğru çekmiştir. İşte, bu süreçte kimi konular SBP'nin kurumsal hayatı içinde tartışılarak belli mutabakatlar çerçevesinde kısmen çözüme ulaşırken, diğer bazı temel sorunlar üzerinde ortaya çıkan farklılıklar önümüzdeki dönemin en temel anlaşmazlık alanları olmaya namzet bir şekilde varlıklarını sürdürmektedirler.

SBP kuruluşuyla birlikte iki güçlü unsura olan ihtiyacı sürekli hissetti. Birincisi, gelenek farklılıklarına rağmen örgütlenme ve somut politika üretmede ortaya çıkan sorunları, SBP'nin önemli bir özelliği ve sosyalist parti modelleri bakımından ciddi bir kazanım olan, renkliliği ve çeşitliliği tahrip etmeden, derin bir demokrasi ve hoşgörü atmosferinde partinin potansiyellerini dengeli biçimde değerlendirerek çözmek. İkincisi ise, Türkiye'nin siyasal gündemine girmenin kapısını ararlarken, sosyalizm adına yeni, canlı, üretken ve hemen her alanda dinamik bir alternatif olarak temayüz etmek.

Ancak, partimiz kuruluşunun üzerinden çok geçmeden önemli bir tartışmayla yüzyüze gelmiştir. Programında öngördüğü politikaları kısmen de olsa topluma somut olarak sunabilmeyi doğru dürüst deneme fırsatı bulamadan, yapılacak ilk genel seçime girmeye göre projelendirilmiş hızlı bir örgütlenme temposunun ve beklenmedik bir anda yakalanılan bir erken seçimin ortaya çıkardığı, sosyalistler açısından beklenen, alışılmış ve şaşırtıcı olmayan, olumsuz tablonun hemen ardından, SBP'nin geleceğinin masaya yatırıldığı bu noktaya gelinmiştir.

Partide bazı temel sorunların bulunduğu konusunda farklı eğilimler taşıyan bütün partililer arasında bir tesbit birliği vardır. Ancak, bu sorunların ele alınıp çözüme kavuşturulacağı süreç nasıl olmalıdır, gibi bir soruya verilen yanıtlar ise farklı olmuş ve bir başka tartışma yaratmıştır.

3-4 Ağustos 1991 tarihli GYK toplantısında kongreler konusu görüşülmüş ve bu yönde bazı çalışmalar başlatılmıştı. Ancak, Mesut Yılmaz hükümetinin erken seçim kararı alması üzerine partimizin gündemine bu seçime hazırlık konusu girmiştir. Umulan, seçimler sonuçlanıp SBP açısından olağan sürece geçildiğinde, yaklaşık üç aydır ertelenmiş bulunan kongre çalışmalarına dönüp, normal yasal süresi içinde kimlik, misyon ve önümüzdeki dönemin önemli görevleri gibi konuların ele alınıp etraflıca tartışılacağı ve karara bağlanacağı genel kongreyle sürecin noktalanmasıydı. Buna karşılık, 9 Kasım 1991 tarihinde İstanbul'da yapılan GYK toplantısında, SBP'nin misyonunun ele alınacağı, tüzükte bulunmayan "Genişletilmiş Örgüt Toplantısı"nda ısrar edilerek, bir anlamda kongre öncesi, kongre benzeri bir toplantıya gidilmesine ve kongreler sürecinin üç hafta daha ertelenmesine yolaçılmıştır.

Aslında kongreler sürecini üç hafta daha geriye itip, mutlaka bu "Genişletilmiş Örgüt Toplantısı"nın yapılmasının ve bunu yapmaya partinin zorlanmasının temel nedenleri arasında, SBP'nin kurulu-

şundan bugüne kadar geçen süreçte böylesine süratli hareket etmeyi gerektiren, çok büyük gelişmeler ve olağanüstü bir değişim yaşandığı söylenemez. Kaldı ki, yaşanmış olsa bile, o çapta büyük olayların bütün partililerce etraflı bir hazırlık yapılmadan ve buna zaman yaratılmadan, belli bir vadeye yayılmadan ele alınması çok ciddi bir tutum da olamaz. Çünkü, iyi ele alınıp işlenmemiş yaklaşımların, alelacele verilmiş kararların isabet gücü oldukça kuşkuludur ve sonuç olarak dönüp bizzat partinin kendisine siyasal ve örgütsel zarar verme olasılığı kuvvetlidir.

Umudumuz bu toplantının kongrenin yerine ikame edilmemesi ve Ankara'ya gelebilmiş bu salonla sınırlı partililerin, bütün SBP üyelerinin kongreler sürecinde ortaya koyacakları iradelerini zedeleyebilecek bir adım atmamalarıdır. SBP, sosyalizm alanında ve sosyalistler arasındaki ilişkilerde de kültürel bir yenilenmeyi ve sıçramayı hedefleyen bir partidir ve bu konuda da bir aşama katedeceğinden umutluyum.

SBP, yeterince olmasa bile, belli bir tartışma ve karşılıklı etkileşimin sonucunda ortaya çıkan program ve tüzüğüyle bu yüzyılın başlarından itibaren insanlığı etkilemeye ve etrafında toplamaya başlayan sosyalizm toplumsal projesinin ilk örneklerinin yıkılarak geri çekilmeye başlamalarının temel nedenlerini irdelemeye, onların ana sorunu olan demokrasiyi odak noktası alarak, insanlığın özgürlük arayışında sosyalizm yoluyla bir senteze ulaşmaya çalışmanın ilk adımlarını atmıştır.

Partimiz, böyle bir adımı atarken elbette ki hangi güçleri temsil etmeye aday olduğunu da belirlemiş ve bunları "emeğin kurtuluşu ve her alanda insanın özgürleşmesi için mücadele eden işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimler" diye tanımlanmıştır. Toplumumuzun ve insanlığın her bakımdan gelişmişlik düzeyinin bu kesimlerde yarattığı çeşitlilik ve değişim, sonuç itibarıyla partimizin dayandığı güçlerin toplumsal ağırlığının artması anlamına gelecektir.

Partimizin kimliği kuruluşunda marksist olarak belirlenmiş, farklı uluslardan marksistlerin ve köklü toplumsal değişimi savunan tüm güçlerle birlikte çoğulcu, hoşgörülü, bilimsel ve demokratik bir iç hayatı tesis eden modern, yeni bir parti hedeflenmiştir. Bu çerçevede partimiz, eşitlik, özgürlük, sosyal adalet, barış ve demokrasi gibi evrensel değerlerin yaratılmasında katkıda bulunmuş dünyadaki ve Türkiye'deki tüm toplumsal mücadelelerin ve marksizmin mirasçısı, onların ülke koşullarında insanımızın bütün yaratıcılığıyla sürdürücüsü olarak kabul edilmiştir.

Partimiz, artık gerilerde bırakmaya başladığımız bu yüzyılın ortaya koyduğu sosyalizm deneylerinin önümüze getirdiği ve şimdilik algılayabildiğimiz derslerini de dikkate alarak; Türkiye halkının önüne, yeni bir toplum, siyaset ve hayat projesi koyarak; bir amaç ve bir yaşam biçimi olarak, bütün dünya halklarının birlikte mücadelesi ile kazanılacak sınıfsız, sömürüsüz, özgür bir toplum için, emeğin kurtuluşu ile ülkenin kaderi ve gidişatının birbirine sımsıkı bağlı olduğu bilincinden hareketle, çalışan halkın , tüm toplumsal değişim güçlerinin kapitalizmi aşan, doğrudan iktidarına, sosyalist demokrasiye dayalı bir sosyalizm için mücadele hedefini koymuştur.

Belirlenen hedef doğrultusunda, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunan partimiz, ulusal baskının ve şiddetin her türlüsüne karşı mücadele etmeyi enternasyonalizmin bir gereği olarak ifade etmiştir. Kürt sorununu da bu genel bakış içine oturtan SBP, barışçı, demokratik ve adil bir çözüm yolunun bulunması ve bunun koşullarının yaratılması için mücadele yürüteceğini kamuoyuna açıklamıştır.

Partimiz günbegün toplumu ve dünyayı topyekün değiştirmeyi hedefleyen bir süreçte, adım adım emperyalizme ideolojik, siyasi, ekonomik ve kültürel alanda her türlü bağımlılık ilişkilerine son vermeyi ve kapitalizmi kitle hareketinin gelişme seyri ve düzeyine bağlı olarak zamana yayılan bir süreçte tasfiye etmeyi, bunun için işçi ve emekçi kesimlerinin yanısıra tüm toplumsal değişim güçlerinin katılımıyla geniş bir tarihsel blok oluşturmayı, önerdiğimiz sosyalizm projesinin hayatiyet bulması bakımından gerekli ve kaçınılmaz görmektedir. Bu doğrultuda işçi hareketine ilave olarak kadın hareketi, barış hareketi ve çevre hareketi gibi toplumsal değişim hareketleri, yurttaş inisiyatifleri ve aydınlarla eşit ve özgür işbirliği, dayanışma, onlardan öğrenme ilişkileri içinde olabilmek için yoğun çaba gösterecektir.

İşte SBP, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız bu temel perspektifleriyle, yeni bir sosyalizm projesinin uzun soluklu yürüyüşünü ülkemizin koşullarında başlatmak istemiştir.

SBP programı, yaşanmış deneylere getirdiği eleştirel bakışla, marksizmin kazandırmış olduğu temel anlayışları günümüz dünyasının temel gerçekleriyle anlamlandırma çabasıyla, yeni bir sentez arayışıyla, aslında Türkiye sosyalistlerinin gelişmişlik düzeylerine uygun olgunlukta iyi bir programdır. Bu programın kuruluş günlerinin getirdiği ve gelenek farklılıklarının yarattığı kuşkulu ve tereddütlü ortamda, üzerinde etraflıca bir tartışma yürütülememiş olması aslında SBP için bir talihsizlik olmuştur. Bu durum, onun getirmeye çalış-

tığı yeni perspektiflerin gölgelenmesine yol açmıştır.

Tabii, yalnızca tartışılmayan program olmamış; tüzüğün getirdiği çok önemli kazanımlar da geçtiğimiz dönemde ister istemez perdelenmiştir. Halbuki, monolitik parti geleneğinden uzaklaşan birçok yönleriyle, üye-parti, yerel örgütler-merkez, program-örgütler, vb. noktalarda, çoğulculuğu ve demokrasiyi kurumlaştıran getirimleriyle, SBP günümüzün en ileri parti modelini gerçekleştirmeyi amaçlamıştı.

Ancak, açık söylemek gerekirse, parti içindeki düşünsel tarafların bütününün SBP'nin kurumsal kişiliği karşısında aldığı tavırlar, bu partinin Türkiye'de yeni bir sosyalizm toplumsal projesinin, kültürünün ve insan ilişkilerinin, politika yapma tarzının temsilcisi olması için gerekli havayı yaratmaya olanak tanımamıştır. Bu parti, tüm çalışanların nezdinde, değişimden yana bütün güçlerin nezdinde, eşitlik ve özgürlüğe giden yolda yeni bir sosyalizm düşüncesinin militan örgütü olamamıştır. SBP'nin adı etrafında yeni olan ve geleneksel modellerden farklılıklarını öne çıkaran basın haberleri gün geçtikçe azalırken, parti yeni olan yönlerini de kendi eliyle gerilere doğru çekmiştir.

Yeni bir sosyalizm, mücadele anlayışı, insan ilişkileri, kültür ve parti modelinin program ve tüzükte yer aldığı ölçekte ve iddiada yeterince kavgasının verilmemiş olmasının nedeni olarak parti içindeki marksistleri görmek pek gerçekçi olmayacaktır. Çünkü, bir kere karar ve yürütme organlarının bileşimi bakımından bu iddia gerçeği yansıtmamaktadır. İkinci olarak, parti tüzüğünün tanıdığı olanaklar bakımından da bu iddianın çok geçerli olmayacağı açıktır. Üçüncü nokta, SBP'nin bir yıllık siyasal sürecinde GYK toplantılarında ele alınan ve karar haline getirilen konular gözden geçirildiğinde de bu yaklaşımın yerinde olmadığı görülecektir. Çünkü, toplantılarda yürütülen tartışmalarda ideolojik argümanlarda farklılıklar sürse bile, sonuçta politik çözümler açısından çoğu kez ortak noktalara ulaşılabilmiştir. Körfez savaşı, Kürt sorunu, seçim gibi örnekler bunun ilk akla gelenleridir. Ama, tek sesli parti dönemlerinin alışkanlıkları nedeniyle, SBP içinde politika oluşturma süreçlerinde, partinin çeşitli kesimlerinden yükselen farklı sesleri düşünsel hayatımızın dinamikleri olarak görmek ve anlamak yerine, zararlı ve engelleyici fikirler gibi gören değerlendirmeler, hiç şüphesiz yeni anlayış ve ilişkiler adına da, partimizin tüzüksel kazanımları bakımından da yerinde davranışlar değildir. Bu partinin en özgün yönü eğer tartışılabilirse, her düzeyde olabildiğince özgür tartışmaları yürütmek ve her türlü ideolojik basınçtan uzak durmak, somut politik çözümlerde ise, mutabakatların olabildiği ölçüde gerçeklikle ilintisini yakalayarak, gerçekleştirebilmek. Sonuç olarak, SBP merkezde kümelenmiş az sayıda lider kadrosu tarafından yukarıdan güdümlenen tek sesli monolitik bir parti değildir, tersine bu geleneklerin eleştirisi temelinde kurulmuştur. Henüz başarılı olunmasa bile, aşağıdan gelişen inisiyatifi ve her düzeyde demokratik katılım sürecinin yerleştirilmesini amaçlayan bir partidir.

Bugün marksizme ilişkin çok önemli tartışmalar bütün dünyada sürmektedir. Ortaya çıkan her yeni gelişme de tartışmalara yeni bir boyut getirmektedir. Ancak görülen o ki, bu ideolojik tartışmalar, yüzyılın başında olduğu gibi, daha uzun yıllara yayılarak sürecektir. Bu nedenle SBP içinde bu konuda kısa vadede kesin sonuçlara ulaşmanın güçlüğünü bugünden görmek ve yapmakta olduğumuz bu alandaki çalışmaları belli bir serinkanlılıkla yürütmek zorundayız. Söz gelimi, 19 Ağustos 1991'de SSCB'de ortaya çıkan darbe girişimi, sosyalizm adına utanılacak bir olaydı. Ama onu yapanların ideolojik argümanları, bu işe önayak olan parti, ordu ve KGB gibi faktörlerin tarihleri hiç şüphesiz marksistler bakımından zaten yıllardır tartışma konusuydu ve bu olay karşısındaki refleks farklılıklarının da onlara bakıştaki farklılıktan kaynaklandığı açıktı. O zaman, bu olayın SBP'nin geleceğini tayin edebilecek konumlara oturtulması elbette ki beklenemezdi.

Diğer önemli bir nokta da sosyal demokratların geçirmekte oldukları ideolojik bunalımla ilgilidir. Hiç şüphesiz dünyada olan bitenler bütün güçleri olduğu gibi, onları da etkilemiş, hatta kimi yerlerde toplumsal desteklerinin büyük ölçüde zayıfladığı durumlar ortaya çıkmıştır. Marksist gelenekten II. Enternasyonal'deki tartışmalar nedeniyle kopan, ama bazı bakımlardan ortak dilimizin olduğu bu akımdaki tartışmalara kulak kapamak doğru olmayacaktır elbette. Ama, onların kapitalizmin aşılması konusunda aldıkları mesafenin ne olduğu tartışmaya açık değil mi? O kesimde değişen nedir? Bu sorular sorulmayacak mı? Genel yönelişlerinin hangi yöne olduğu bizi ilgilendirmiyor mu? Bu sorulara verilen yanıtların içeriğine bakıldığında, bazı global sorunlar konusunda ortak bir yaklaşım bulunabilse bile temel ayrım noktalarının devam etmekte olduğunu tesbit etmek, olgulara sadakat bakımından gerekmez mi! Hatta sosyalistler, parti modeli, sosyalizme giden yol, toplumsal meşruiyet koşullarında önemli mesafeler katetmişken, sosyal demokrasi bakımından özellikle kapitalizmin aşılması konusunda kayda değer bir adımın atıldığı söylenebilir mi? İşte, bütün bun-

lar dolayısıyla, SBP'nin geleceğinin ele alındığı platformlarda önemli mihenk noktaları arasına sosyal demokrasinin de alınmasını gerektirecek ölçekte, sosyal demokrasi açısından bir dönüşümün yaşanmakta olduğunu ileri sürmek çok iyimser bir yorum olur, ya da kimi eğilimler o noktaya doğru süratli bir değişim içine girmişlerdir. Netice olarak, SBP'nin gelecek günlerde izleyeceği rotayı açıklamanın zamanlanmasının, SHP kurultayının zamanı dikkate alınarak yapılmasının çok anlamlı olmadığını belirtmeliyiz. Olsa olsa, yalnızca Türkiye'de yeni ortaya çıkan seçim sonrası siyasal durumun değerlendirmesini yapmak, bu dönemin önemli sorunlarına ilişkin SBP'nin politik yaklaşımlarını açıklamanın önemli bir gücü etkileyebilmenin taktiği bakımından bir önemi olabilir.

Bugün Türkiye yeni bir döneme girmiştir. Önemli bir değişim geçirdiği görülen merkez sağın ve seçimlerden kısmen zayıf çıkan sosyal demokrasinin ortak hükümeti ile bazı sorunlar aşılmaya çalışılacak. Bu sorunların başında Anayasa, Kürt sorunu ve ekonomik açmazlar geliyor. Ancak, daha ilk günlerden belli olan DYP-SHP koalisyonunda, darbe ve onu izleyen yıllarda iktidar olan ANAP döneminde yorulan ve bitkin düşen halkın bir ölçüde nefes alacağıdır. Açıklanan demokratikleşme programı, zaten sosyalistlerin ve bütün demokrat güçlerin uzun yıllardır mücadelesini verdikleri önemli demokratik taleplerdi. Bu programla Türkiye'deki demokrasi cephesi ve demokrasi güçleri önemli bir mevzi kazanmışlardır. Bu programın kesintiye uğramadan ve derinleşerek gerçekleşmesi önümüzdeki dönemin temel sorunu olacaktır. Bu noktada hiç şüphesiz sosyalistlere de önemli görevler düşüyor. Çünkü, iktidardaki güçlerin, devleti oluşturan diğer kesimlerle ilişkileri, ideolojik ve sınıfsal bağlantıları nedeniyle, açıkladıkları programı hayata geçirme sürecinde, beklenmedik angajmanların içine girip, işi yarıda bırakma, aksatma, güdükleştirme gibi durumların ortaya çıkmasına yol açabilirler. Sosyalizme giden uzun ve aşamalı yürüyüşümüzde, bize bugünden geniş olanaklar sağlayan demokratikleşmenin çağdaş ölçülerde ve derinlikte gerçekleşmesi için, dikkat ve etkinliklerimizin önemli bölümünü bu alanda yoğunlaştırmak durumundayız.

SBP'nin kimliğiyle ilgili süreklilik arzeden tartışmaların yarattığı sıkıntıların yanısıra, örgütsel ataletin yarattığı derin sorunlar da bulunmaktadır. Bunların, giderek yeni olanaklar sunan böyle bir demokratikleşme atmosferinde üstesinden gelinmesinin, daha çabuk ve daha kolay olacağı inancındayız. Çünkü, mücadelemize gönül vermiş, siyaset yapması bugüne kadar yasaklanmış kesimler, örneğin memurlar, öğretmenler, öğrenciler, vb. artık rahatlıkla partimizin örgütlülüğü içinde yer alabileceklerdir. Sosyalist partilerle aralarındaki doğal ilişkinin yasalarla engellendiği sendikaların siyasal süreçlere katılımı bundan böyle daha rahat olacaktır. Bütün bu bakımlardan birdenbire ilgi ve destek alanı genişleyen partimizin ilk kuruluş döneminin getirdiği sorunlardan kısa sürede uzaklaşacağını umut etmek, sanıyoruz fazla hayalcilik olmayacaktır. Bütün sorun, SBP'nin sosyalizmin yeni perspektiflerini, demokratik iç süreçlerinde ve partinin bütün düşünsel dinamiklerini harekete geçirerek üretmesi ve bunları toplumumuzun bugünkü sınıfsal gerçekliği içinde politik öneriler olarak sunabilmesi noktasındadır. Bu yönde kararlı, dinamik ve uyumlu kollektif organların oluşturulması bir başlangıç adımı olabilir. Bu çerçevede farklılıklarımız düşünsel hayatımızın lokomotifi olarak kabul edilmelidir.

Tam da bu noktada, SBP'nin kuruluş kimlik ve misyonunun devamı önem kazanmaktadır. Çünkü, bu platform bize marksizm alanından gelen birçok dinamikle birleşme olanağı yarattığı gibi, toplumsal değişimden yana diğer güçlerle de yine SBP çatısı altında kapsamlı mücadeleler yürütmemize imkan sağlamaktadır. Aramızda derin tartışmalar olmasına rağmen, SBP çatısı altında fazladan bir kişi bulunduğu söylenemez. Tersine, SBP birleşmesi gereken binlerce sosyalistle ve toplumsal değişimden yana insanlarla henüz birleşmemiştir. Bunun yolunun açılması, halen acil bir görev olarak önümüzde durmaktadır.

Kongrelerimiz program ve tüzüğümüzün ele alınıp derinleştirildiği, Türkiye'nin diğer sosyalistleri ve değişimden yana güçleri ile yeni birlik olanaklarının arandığı, önümüzdeki dönemin somut siyasal ihtiyaçlarına yanıt verildiği, farklı geleneklerden gelen partililerin arkadaşça kaynaşmasının ve olgun yönetimler ortaya çıkarılmasının zemini olmalıdır.

SBP, genç ve yeni bir partidir. Önünde, sosyalizm dünyasının kimi şimdiden çözülebilecek ama kimi de daha uzun yıllar alacak sorunları bulunmaktadır. Ülkemizin siyasal yelpazesinde, emekçi sınıfların toplumumuzdaki varlığı ve ağırlığı dikkate alındığında, vazgeçilmez bir yeri, anlamlı bir yeri olduğu ve olacağı da açıktır. Yirminci yüzyıl kapanırken sosyalizmin ilk deneylerinin tarih olmaya başlaması, evet, doğrudur. Ama sosyalizm ütopyası halen milyonlarca dünyalının gönlünde yaşıyor.

Gelin, SBP'ye bir şans tanıyalım! ■

ÇAĞATAY ANADOL

Bu Çağın Sözü Bize Ait:

Kendimi tekrarlamak ve sizi bıktırmak pahasına olsa da Karl Marx'ın, Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı'ya önsözünden bir alıntıyla başlayacağım işe;

"...Gelişmelerin belirli bir aşamasında toplumun maddi üretici güçleri, o zamana kadar içinde hareket ettikleri mevcut üretim ilişkilerine ya da bunların hukuki ifadesinden başka bir şey olmayan mülkiyet ilişkilerine ters düşerler. Üretici güçlerin gelişmesinin biçimleri olan bu ilişkiler, onların engelleri haline gelirler. O zaman bir toplumsal devrim çağı başlar. İktisadi temeldeki değişme, kocaman üstyapıyı, büyük ya da az bir hızla alt üst eder... **içerdiği bütün üretici güçler gelişmeden önce, toplumsal bir oluşum asla yok olmaz**; yeni ve daha yüksek üretim ilişkileri bu ilişkilerin maddi varlık koşulları, eski toplumun bağrında çiçek açmadan, asla gelip yerlerini almazlar."

Marx'ın, tarihsel bir incelemeden çıkardığı bu belirlemenin üzerine inşa edilebilecek olan bir sosyalizm modeli ancak şöyle olabilirdi:

1- Üretici güçler ve bu güçlerin en önemli ögesi insan, gelişmelerini kapitalizm içinde tamamlar.

2- Maddi altyapıdaki bu gelişme kapitalist üretim ilişkileriyle çelişen bir konum alır ve kocaman üst yapıyı büyük ya da az bir hızla alt üst eder, yani bir devrim olur. Yeni ve daha yüksek üretim ilişkileri, bu ilişkilerin maddi varlık koşulları eski toplumun bağrında çiçek açmış olduğundan gelip yerlerini alırlar.

3- Eski devletin aşılması, eski sınıf egemenliği biçiminin aşılması, kapitalizm altında başlamış olan gelişmeye, süreklilik, kalıcılık ve dinamizm sağlar.

Bu üç ögeyi daha kestirme bir biçimde şöyle sıralayabiliriz:

1- İnsanın ve ekonomik alt yapının değişimi

2- Üstyapı da niteliksel değişim anlamında devrim

3- Gelişmenin süreklilik, kalıcılık ve dinamizm kazanması

Ama Lenin'in sosyalist devriminde, Katkı'ya Önsöz'le çelişen bir yaklaşım, sonradan Stalinci bir kondifikasyonla Komintern belgelerine de geçerek Ekim Devrimi sonrasının tüm komünist kuşaklarında orjinal kaynaklarla çelişen bir "marksist anlayış" yarattı.

Buna göre sosyalizme öngelen tüm sosyo-ekonomik formasyonlarda önce ekonomik alt yapıda değişim, sonra siyasal üst yapıda bir devrim olurken, kapitalist sosyoekonomik formasyon içinde sosyalist bir toplumun üretici güçlerine özgü gelişmeler engelleneceğinden, bu ülkelerde önce kapitalist sınıfın iktidardan uzaklaştırılması, sonra ekonomik alt yapıda sosyalizme özgü dönüşümler ve bunun sonucu olarak da yeni insanın ortaya çıkışı gerçekleşerek, gelişme böylece süreklilik, kalıcılık ve dinamizm kazanacaktı. Yani;

1- Üst yapıda niteliksel değişim anlamında devrim

2- Ekonomik alt yapının ve insanın değişimi

3- Gelişmenin süreklilik, kalıcılık ve dinamizm kazanması

Doğaldır ki böyle bir model, devrim olgusunu kapitalizm içinde üretici güçlerin gelişmelerini tamamlamasından koparıyor. Böylece onu ta baştan toplumsal bir devrim olarak değil, siyasal bir devrim olarak tanımlıyordu.

Üretici güçlerin gelişmelerini tamamladığı bir mekânda, yani kabaca;

1- İşçi sınıfının, emekçilerin maddi süreçlerdeki ve bunun bir yansıması olarak sosyal mücadele süreçlerindeki gelişimlerinin tamamlanmadığı,

2- Kırsal alanda büyük ve geri kalmış köylü kitlelerinin varolduğu,

3- Kent insanına özgü niteliklerin gelişmediği, yurttaşlık bilincinin, kararlara katılma, otoriteleri sorgulama alışkanlığının bulunmadığı ya da yetersiz olduğu koşullarda kaçınılmaz olarak, kitlelerin tarihsel nesnel çıkarlarının ne olduğunu, kitlelerin mevcut bilincine rağmen, bilen öncülere, bir jakoben iktidara ihtiyaç olacaktı; devlet eski devlete benzemeyen, bir tür devlet olmayan devlet niteliğine bürüneceğine, bu geniş ve geri kalmış kitleleri "adam etmenin" devasa cihazı haline gelecekti.

Kanımca, yıkılan bu modeldir. Ve hayatın acı bir istihzası ile bu, Marksist dünya görüşünün bir zaferidir!

SBP Programı bu gelişmenin ışığında oluşmuştur ve daha kapitalizm içindeyken sosyalizme uygun bir insan dokusunun oluşabileceği yargısı, Katkı'ya Önsöz'e uygun olarak programa damgasını vurmuştur.

SBP Programı;

1- İnsanın ve ekonomik alt yapının değişimi,

2- Bir iktidar gelgiti sürecinin sonucuda üst yapıda niteliksel değişim anlamında devrim,

3- Ve gelişmenin süreklilik, kalıcılık ve dinamizm kazanması, dolayısıyla deforme Marksist anlayışın siyasal·türevleriyle büyük bir zıtlık içindedir.

Deforme Marksist anlayışa göre:

- Geri kitlelerin nesnel tarihsel çıkarları adına, tarihin gelişim yasalarını bilen öncüler, misyonlarını yerine getirmek zorundadır.

SBP'nin anlayışına göre:

- Geri kalmış kitlelerin yerine, ileri öncülerin ikamesi tarihin sorunlarını çözmez. Kitlelerin geriliğinin aşılacağı bir süreç kapitalizm içinde yaşanmak zorundadır. Emek partilerine düşen, bu geriliğin aşılmasını kolaylaştıracak politika ve eylemleri geliştirmektir.

Deforme Marksist anlayışa göre:

- Kapitalizm içindeyken her şey siyasal devrime tabi tutulmalıdır. Demokratik istemler siyasi devrimi kolaylaştırdığı ölçüde anlamlıdır. Demokrasi, devrim için bir araçtır.

SBP'nin anlayışına göre:

- Kapitalizm içinde demokrasinin ve katılımcılığın, yurttaşlık bilincinin, sorgulamacı ve otorite karşısında boyun eğmez kişiliğin gelişimi, doğrudan doğruya sosyalizme daha yakın bir insan dokusunun ortaya çıkması açısından önemlidir. Bu ögeler sosyalizm içinde hızlanarak gelişecektir. Bunların tümü araç değil amaçtırlar ve bugün bunlar için mücadele etmek sadece demokrasi mücadelesi adıyla nitelendirilemezler. Bunlar aynı zamanda sosyalizm için mücadelenin esaslı ögeleridir.

Deforme Marksist anlayışa göre:

- Kapitalizm içinde siyasal devrime hizmet edebilecek her türden gelişim değerlidir.

Kanımca SBP'nin yaklaşımları deforme Marksist anlayıştan köklü bir kopuş biçiminde değerlendirilebilir. Bu konu daha ayrıntılandırılabilir ve mutlaka yapılmalıdır da, ancak gelmek istediğim nokta açısından ben burada duruyorum.

Bugün SBP içinde insanlığın sınıfsız, devletsiz bir topluma ulaşabileceğine inanmayan insanlar bulunabilir. Dolayısıyla bu insanlar kendilerini ve partiyi sadece toplumun sürekli biçimde daha iyiye doğru evrilmesine hizmet etmekle **sınırlı** sayılabilirler. Eğer onların mevcut sistem içinde öngördükleri hedeflere (yani özgürlüklerin, katılımcılığın, insan haklarının geliştirilmesine) sadece bir siyasal devrimin manivelaları gözüyle bakan "marksistler" SBP'ye damgasını vurmuş olsalardı bu bir çelişki yaratırdı. Bu hedeflere sosyalizm için mücadelenin ayrılmaz bir parçası, hatta kısmen kendisi biçiminde bakan Marksistlerle, Marksist olmayanların SBP'deki beraberliklerinin bir çelişki yarattıkları kanısında değilim. Çünkü eylem düzeyinde birbirimizin özlemlerine ayakbağı olan taraflar konumunda değiliz.

Bu yüzden de sorun bundan çok ötede, çok daha önemli bir noktada düğümlenmektedir. Zaten sorun bundan ibaret olsaydı bugün tamam mı devam mı noktasına gelmezdik!

Hep birlikte alıştığımız eski anlayışta devrim, iktidarın siyasal toplumda fethi, özetle devletin fethi sorunuydu. Marksist anlayış ise bugün sivil toplumda hegemonyanın, yani düşüncenin yönetiminin fethi ve bunun siyasal toplumda egemenliğin fethiyle tamamlanması olarak görüyor sorunu. Fethedilecek bir şey olduğuna göre bunun öznesi üzerinde durmak gerekiyor. Kim fethedecek sivil toplumda düşüncenin, ideolojik yönetimini? Bir parti ya da ortak insanlık değerlerini savunan iyi yürekli, elit kişiler bu sorunun yanıtı olabilir mi? Sınıflı toplumun sürmesinden çıkarı bulunan ve üretim araçları üzerindeki mülkiyetleriyle benzeşik nitelikte çıkarlara sahip egemen sınıfların sahip olduğu hegemonyayı kırmak söz konusu olduğuna göre, sorunun yanıtını üretim araçları mülkiyetinden yoksunlukta ve hergün emek güçlerini yeniden satmazlarsa, aç kalacak olanların benzeşikliğinde bulacağız. Bu çalışanlar "sınıfı" eğer kendi dar-iktisadi -mesleki çıkarlarının sınırlarını aşarak toplumun burjuvazi dışındaki diğer katmanlarının tarihsel çıkarlarını da temsil eden "tümel" bir sınıf durumuna gelebilirse ve gelebildiği ölçüde ideolojinin yönetiminde yeni sivil toplumda hegamonyanın kazanılmasında burjuvaziye rakip olabilir.

İşte sanırım sorun burada, gelişmenin dinamiğini ortak değerlerde buluşmuş insanların mücadelelerinde mi, yoksa ortak değerlerde buluşmuş olmalarını üretim sürecindeki benzeşik konumlarından elde edenlerde, yani bir sınıfta mı bulacağız? Bizden Marksizmi terketmemiz istenirken asıl istenen şeyin bu nokta olduğunu, sınıf temelli perspektiflerden kopmamızın istendiğini sanıyorum.

Şimdi de işçi sınıfı kavramı üzerinde durmamız gereken bir noktaya geldik. İşçi kavramının toplumun ve bizlerin zihninde yarattığı çağrışımlar büyük ölçüde Sanayi Devrimi dönemine ve 19. yüzyıla aittir. Günümüzde işçi kavramının tanımı değişmemiştir; hiçbir üretim aracına sahip olmayan ve emek gücünü satmak zorunda olan kişilerdir bunlar. Ama işçi kavramına o yüzyılda yapışmış ve bugün işçi gerçeği ile bağdaşmayan bazı ögeler vardır.

Şöyle bir karşılaştırma yapabiliriz:

İşçi kavarımının 19. yüzyıla ve öncesine özgü özellikleri:

- İşinde hiçbir bağımsızlığı yoktur.

- Kendisinin ve ailesinin yiyeceğini karşılamak dışında

hiçbir ihtiyacını karşılama umudunu taşımaz.

- Genellikle hiç eğitimsiz ya da kötü eğitimlidir.

- Yaşayış tarzıyla alt kültüre ait tüm özellikleri gösterir, kaba sabadır.

- Esas olarak sanayide kol gücüyle çalışır ve kol gücünün etkinliğini artıran makinalar kullanır.

- Zincirlerinden başka yitirecek hiçbir şeyi yoktur.

- Büyük fabrika çatıları altında büyük topluluklar halinde çalışır.

İşçi kavramının günümüze özgü özellikleri:

- Kol emeğinin payının azaldığı, kafa emeğinin payının arttığı bir süreçte işinde bağımsızlık ve yaratıcılık olanakları gelişmektedir.

- İşçiler genellikle temel eğitim görmüş, meslek okulu mezunu, hatta kafa emeğinin rolünün arttığı sektörlerde, üniversite mezunu konumunda olabilmektedirler.

- Daha kentlileşmiş ve derece derece kent kültüründen yararlanan, köylülerle farkı büyümüş, hatta görünüşlerinden ve davranışlarından, yaptığı işi kestirmenin mümkün olmadığı bir gelişme göstermişlerdir.

- Sanayide kol gücüyle çalışanların oranı düşmekte, zihin gücünün etkinliğini artıran bilgi işlem ve analiz makinalarını kullananlar çoğalmaktadır.

- Zincirinin yanı sıra yitirecek bir yaşam düzeyine sahip olmuştur.

- Çocuklarına eğitim sağlayabilmektedir, tatilde bir yere gidebilme olanakları gelişmektedir.

- Daha küçük ünitelerde, daha küçük gruplar halinde çalışmaktadır, hatta modern teknolojinin sağladığı olanaklarla fabrika ve işyeri dışında, evindeki bir bilgisayarla işyerine bağlanarak değer yaratma sürecine katılabilmektedir.

Şüphesiz bu karşılaştırma dünyamızın bir eşitsiz gelişme dünyası olduğunu bilerek yapılmalıdır. Bugün dünyamızda adeta her yüzyıla özgü işçi tipleri yan yana yaşamaktadır. Ama gerek gelişme yönünü gözönüne alarak, gerekse hangi işçi tipolojisinin sosyalizmin aktif-katılımcı insanına daha yakın durduğunu gözönüne alarak modernle, eski arasındaki zıtlıkları açığa çıkarmak yararlı olacaktır. Ama bu durum üstesinden gelinmesi gereken bir sorun ve tabii bir de görev yaratmaktadır. İşçiler üretim sürecindeki konumlarından hareket etmek yerine, konumlarının değişen içerik ve görünümlerine bakarak kendi durumları hakkında bir bilgi edinmeye daha yatkındırlar. Günümüz dünyası, işçi tanımının eskiye ait özellikleri ve çağrışımları nedeniyle **kendisini işçi gibi hissedemeyen işçilerin** sayısını hızla artırmıştır. Ve belki de bu yüzden üretim araçlarının özel mülkiyetinden yoksun bulundukları için emek güçlerini satmak zorunda olanları **işçi** ve bunların oluşturduğu benzeşik kitleyi de işçi sınıfı olarak adlandırmamak gerekecektir. Bu sözcüklerin yüklendikleri anlamlar üretim sürecindeki özdeş rolü gizleyecek ölçüde aşılmıştır. Daha iyisi bulununcaya kadar ben bu kitle için **çalışanlar**, ya da **çalışmak zorunda olanlar kitlesi** adını kullanmayı düşünüyorum.

Bu noktada SBP'ye düşen önemli bir siyasal görev bulunduğu kanısındayım. SBP şimdiye kadar sanki üretim sürecinde yer alanların kendi konumları hakkında bir bilgisi varmış gibi davrandı. SBP'nin görevi bir bilgi işlem analisti ile bir metalürji işçisi, hatta bir sağlık emekçisi ya da PTT çalışanı arasındaki **ortaklığın bilgisiyle** tüm çalışanları donatmaya çalışmak ve bunu modern olgulara uygun ögelerle bezemek olmalıdır. Yani çalışanların üretim sürecindeki, üretim araçlarının özel mülkiyetinden yoksunluk ve yaşamak için hergün emek güçlerini satma zorunluluklarından gelen benzeşikliğini, kafa emeğini kent insanına özgü kültürel değerleri öne çıkararak onlara götürmek!

Eğer, ancak kendi konumunun bilgisine ulaşmış bir öznenin sivil toplumda hegemonyanın fethini gerçekleştirebileceği doğruysa en önemli görevimiz budur!

Her siyasi partinin bir büyük projesi vardır. Partiler topluma bunu sunar ve siyasetini bu büyük projeye uygun düşecek şekilde belirler. Büyük projeler yön gösteren kutup yıldızlarıdır! Burjuva partilerin büyük projesi, AT üyesi olmuş, Avrupa ülkeleri kadar üreten ve onlar kadar tüketen, onlar kadar insan haklarına ve demokratik haklara sahip yurttaşlara dayanan yüksek teknolojili bir Türkiye yaratmaktır. Bunu aşan bir başka projeleri yoktur. Bunu, bu dünya dinamiğinde gerçekleştirme şansları var mıdır, yok mudur bu ayrı bir konudur. Başka bazı partilerin de Türkiye'yi İslami esaslara göre yaşayan bir ülke haline getirmek, ya da Pantürkizm gibi büyük projeleri vardır.

Projeleri birbirine benzeyen partiler uzun dönemde varlıklarını koruyamazlar. Nitekim ANAP'ın modernleşme projesine sahip çıkıp, onda olmayan demokratikleşme projesini de buna ekleyen Doğru Yol Partisi, sanırım ANAP'ın yok olmasının yolunu açmış durumdadır. İslamcı ve Pantürkist partiler ise küçük kalsalar da, büyük projeleri farklı olduğu için varlıklarını koruyacaklardır. Bugünkü haliyle SHP'nin varlığını koruması da pek mümkün gibi görünmemektedir. Çünkü SHP, diğer partilerden farkını sadece insan hakları ve demokrasi gibi alanlarda ortaya koyuyordu. Doğru Yol Partisi sos-

yal devlet fikrini de, demokrasi gibi alanlarda ortaya koyuyordu. Doğru Yol Partisi sosyal devlet fikrini de, demokrasi ve insan hakları fikirlerini de SHP'nin elinden alınca bu parti toplumsal işlevini yitirdi. İsmail Cem, çok haklı olarak, öbür partilerden farklı olmayı başarabilecekleri tek alan olan **emek boyutu**'na dikkat çekiyor. Bunu yakalayamadıkları için diğer partiler karşısında işlevsiz kaldıklarını belirtiyor. Onun görebildiğini bizim görmemizi bizden esirgeyen kim? "İyi ya işte, madem onlar da emek boyutunu vurguluyor, niye sosyal demokratlarla yeni bir oluşum içinde olmayalım, ya da onlara katılmayalım?" diye soranlar çıkabilir. Benim buna yanıtım, "sahici antikapitalist bir partide buluşabileceğimiz sosyal demokratlar varsa, bunlar gelecekte oluşursa, onlarla geniş bir emek partisinde buluşmak istemeyecek marksistler kim?" olacaktır. Ama biz bugünü konuşuyoruz. Somut durumun somut tahliline alışmışız!

Bizim sosyalizmi "seçtiğimiz" dönemde Türkiye, tarihinin en geniş demokrasisini yaşıyordu. Milli bakiye sisteminden yararlanan Türkiye İşçi Partisi, siyaset sahnesine çok değişik bir ses getirmişti. Sovyetler Birliği detant politikasıyla uluslararası arenada büyük bir saygınlığa sahipti. Uzayda öncülüğü elde etmişti, sosyal ve ulusal sorunları çözmüş gibi görünüyordu. Vietnam savaşı ve giderek Vietnam zaferi tüm dünyada heyecan uyandırıyordu. Küba sosyalist ülkeler ailesine katılalı çok olmamıştı. Afrika'da, Asya'da, Latin Amerika'da yeni sömürgecilik çöküyor gibi görünüyor, Guevara, Bolivya dağlarında savaşıyordu. Uzun lafın kısası "sosyalizmi seçme"yi zorunlu hale getiren tarihsel konjonktür çukurunun dibinden bakıyoruz dünyaya. Bilmelisiniz ki, bir emek partisinin toplumdan beslenip serpilmesini engelleyen koşullar doruğundadır ve bu durum bir hayli uzun sürecektir! Sorunun yanıtını marksist kimliğimizden kurtulmakta, ya da onu korumakta bulabileceğini sanan herkes yanılıyor. Önce sorunun kısa vadede ve sadece bizim irademize bağlı olarak çözümlenmeyeceğini bilmeliyiz.

Şu noktaların altını çizmek istiyorum:

1- SBP, adından ve Marksist kimliğinden kurtulursa, yine küçük ve etkisiz bir parti olmaya devam edecektir. Ama bu sefer varlık nedenini yitirecek ve büyük projesi en modern burjuva partisiyle sınırlı bir parti olarak hızla yok olacaktır. Yurttaşlar, bir siyasi varlığın büyüğü ve iktidarda olanı ya da iktidara yakın olanı varken, onun küçük bir benzerine yüz vermezler.

2- SBP kongre süreçlerinden Marksist kimliğini koruyarak ve diyelim ki onu sürekli tartışma konusu haline getirenlerden kurtularak çıkarsa yine küçük ve etkisiz bir parti olacaktır. Ve eğer anti-kapitalist bir emek partisine enerji ve hayatiyet verecek olanlar bugünkü SBP'lilerden ibaretse, biz konjonktür çukurunu aşmadan önce SBP yok olabilir.

3- Ama toplumda konjonktürleri aşan kalıcılıktaki çelişkiler varlığını sürdürecektir. Kapitalizm, kapitalizm karşıtı partiyi yeniden ve yeniden yaratacaktır.

Son olarak kongrelerimize, SBP'nin 15 Nisan-15 Ocak sürecinde oluşan kimliğini koruyacağını varsayarak şunları önermek istiyorum:

1- SBP gerek kuruluş sürecine katıldığı halde sonradan SBP'de yer almış, gerekse kuruluş sürecine hiç katılmamış marksistlerle yapıcı diyaloglar geliştirmelidir. Daha ileri birlik adımlarının gündeme gelmesi için çaba harcamalıdır ve kendi varlığını yeni birlik adımlarının önünde bir engel olarak görmemeli, göstermemelidir. SBP'nin kuruluş sürecine katılmış ve çeşitli endişelerle SBP'de yer almamış arkadaşlarımızın endişelerini giderecek bir çaba içinde bulunmalı ve kendi büyük kongresini bu arkadaşlarımızla yeniden buluşmak için bir platforma dönüştürebilmelidir.

2- Özgün bir sosyal demokrat geleneğe sahip olmamalarına rağmen bu gökkubbe altında DYP'nin işgal ettiği yerin dışında, emek partileri dünyasında bir yer aramaya başlayabilecek kimi sosyal demokrat yönelimlerle ilişki kurmalı, bu ilişkinin belli bir vadede örgütsel yeni biçimlenmeler gerektirebileceğini gözden ırak tutmamalıdır.

3- Uzun bir süre küçük kalmayı göze alarak, ama yine de yaratıcı bir düşün partisi ve sosyalizmi hedefleyen bir odak olarak, onun yollarını açıp geliştiren bir eylem partisi olmalıdır.

4- Bu özgül konjonktürde bizleri bir hayli sıkıntıya sokan tartışmalardan etkilenip çoğulcu kimliğini değiştirmemeli, marksistlerin ve marksist olmayanların antikapitalist partisi vasfını özenle korumalıdır.

5- Marksizme sürekli irdelenecek, yenilenecek ve geliştirilecek canlı bir öğreti gibi bakmalı, onu geçmişte yapılmış analizlerin kitabı olarak değil, bugün yapacağımız analizlerin anahtarı olaraek görmelidir. Yani Marx'ın somut bir çağ için söylediklerine değil, geliştirdiği dünyayı **anlama** ve **değiştirme** yöntemine ağırlık vermeli, kendi **somut** çağımız için **sözün bize ait** olduğunu unutmamalıdır■

HALİL BERKTAY

Modern Bir Sol Yaratmak

Değerli arkadaşlar, hepinizden, tebliğimi yazılı olarak hazırlayıp, yetiştiremediğim için özür dilerim. Usul hakkında önerge veren arkadaşıma katılıyorum; aslında ben kendim önerecektim: Yazılı olarak hazırlamadığıma göre, bir bakıma tebliğci olma hakkımı yitirmiş gibi hissediyorum kendimi. Genel tartışma bölümünde konuşayım diyecektim. Eğer Kemal Anadol oylamaya gitseydi, bunu savunacaktım. Fakat kısmet böyleymiş; hepinizden özür dilerim.

Toplantı Yöntemi ve Konuşmamın Planı

İkinci olarak Çağatay arkadaşımın da değindiği usul meselesinde, benim de önemli bir hassasiyetim var. Biliyorsunuz ben partinin hiç bir yönetici organında görevli değilim, hatta nerdeyse bir çeşit "fahri partili" durumundayım. Bu yüzden, bu toplantı ya da konferans kararının alındığı mercilerde bulunmadım, o tartışmalara katılmadım. Ama daha önce böyle bir konferans fikrini; hatta ondan da önce yaz aylarında, partinin doğrudan doğruya topluma sesleniş tarzını, hangi imajı sunacağını, propaganda temalarını konuşmak üzere bir konferans düzenlenmesini savunmuş olduğumu belirtmek isterim. Başka bir deyişle, ben böyle bir konferansın yararsız veya kötü bir şey değil, iyi bir şey olduğunu savunuyorum. Şu koşulla; ki ben de bu noktada Sadun Aren'in söylediklerine katılmıyorum: Burada herhangi bir meseleyi "çözmek" için değil, ya da bir iktidar mücadelesi yapmak için değil, üzerine herhangi bir iktidar mücadelesinin ve hele yarın öğleden sonra önerilebilecek herhangi bir eğilim oylamasının dahi gölgesi düşmeksizin, son derece serbest, kaygısız ve ard niyetsiz bir düşünce tartışmasının yapılması ve sonra, Çağatay'ın dediği gibi, burada yaşanacak serbest fikir tartışmasından herkesin dağarcığına ne isterse onu koyup ilçe ve il kongrelerine ve genel kongreye o şekilde gitmesi; başka bir deyişle, buranın sadece ve sadece kongreler sürecini besleyen bir toplu fikri hazırlık niteliğini taşıma kaydıyla. Benim konuşmam, bütünüyle bu çerçeve içine oturacak. Bizlerin doğrudan doğruya bir meseleyi burada halletmek ya da böyle parti içi bir iktidar veya temel yönelim sorununu çözmek kaygısı taşımayan, böyle gerilim getirici bir yaklaşımdan yoksun tartışmaları serbestçe yapmaya ve hatta daha fazla yapmaya, çok ihtiyacımız olduğu kanısındayım.

Şimdi benim konuşmam, sizlere yazılı metin sunmadığım için, dört bölümden oluşuyor; önce bir kısa perspektif vermek istiyorum. Birinci bölüm, kabaca "Türkiye'de modern bir çağın zigzaglı gelişimi" konusunda; seçimlerin ve seçimlerden bu yana gelişen siyasal konjonktürün bir tahlili niteliğini taşıyor ve Türkiye'de eskisinden şu ya da bu ölçüde modern bir sağın geliştiği, bizim bunun karşısına bir modern sol dikmek diye bir sorunumuz olduğu sonucuna varıyor. İkinci bölümde, benim aradığım, özlemini duyduğum, marksist olsun mu, olmasın mı tartışmasını ola ki enlemesine kesecek ve biraz birleştirici olabileceğini umduğum bir tarzda, üçlü bir şekilde tarif etmek suretiyle bir alternatif getirmeye çalışacağım. Yani (1)tarihten miras olarak uzanan bir siyasal kültür, (2)aktivite ve (3)korumamız gereken değerler üzerinde durarak, biraz farklı, üçlü bir tarif önerim olacak.

Üçüncü olarak; Biz böyle modern bir sol olabilir miyiz? Yani bu parti olabilir mi, bu partinin olmasına bugüne kadar engel olan objektif ve sübjektif faktörler nelerdir? Böyle bir soruya eğilmeye çalışacağım. Dördüncü olarak da sözünü edeceğim bütün köstek ya da engellerin varlığına rağmen partinin birliğinin devamını savunacağım. Size konuşmamın temel fikirlerini bu şekilde vermiş bulunuyorum.

DEMOKRAT PARTİDEN AP'YE, ANAP'TAN DYP'YE MODERN BİR SAĞIN ZİGZAGLI GELİŞİMİ

Çağatay Anadol geniş ve teorik bir perspektif sundu; ben doğrudan doğruya siyasal konjonktürden yola çıkarak konuşmama giriyorum: Türkiye'de önemli değişikliklerin olduğu; DYP-SHP hükümetinin kurulmasını hazırlayan süreçlerle birlikte belirli bir dönüşümün işaretlerinin belirdiği kanısındayım. Eskisinden, 1960' larda, 1970' lerde ya da hatta 1980' lerde tanıdığımız Sağ'dan farklı, görece daha modern, daha ileri, Türkiye'nin klasik Sağ geleneklerini belli ölçüde geliştiren ve aşan bir modern Sağ'ın ortaya çıkışıyla yüz yüze bulunuyoruz. Hatırlayacaksınız, Anavatan Partisi Özal'ın o zamanki formülüyle "dört eğilimin sentezi" olarak kuruldu. Yani MHP, MSP, AP, hatta Cumhuriyet Halk Partisi hep bizim içimizdedir diyordu. CHP'nin içinde olup olmadığını bir yana bırakırsak; ANAP'ın, merkez-sağ diyebileceğimiz bir çizgi ile, uç sağ ya da aşırı sağ, yani fundamentalist (dinci, şeriatçı) sağ ile aşırı milliyetçi, faşizan sağ diyebileceğimiz bir başka öbeği toplamak biçiminde bir iddiası vardı. Ve bu, aslında bir bakıma 1970'lerdeki gerçek durumu ifade ediyordu. Çünkü 1970' lerde Demirel, AP'nin lideri olarak MC koalisyonlarının mimarı olmuştu. Oysa geri dönüp 1960'lara bakacak olursak, o Demirel'in de, o günün koşullarında AP içinde, yani bir bütün olarak daha muhafazakar bir sağ içinde, görece liberal ve sanayi burjuvazisine yakın bir kanadın adayı olarak

AP'nin başına geldiğini görüyoruz. Yani Demirel, Sadettin Bilgiç'e karşı aday olarak geldi AP'nin başına. Fakat o günün kutuplaşan koşulları içinde bu fonksiyon 1970'lerde ortadan kayboldu ve Demirel MC hükümetlerinin başkanı haline geldi. Neydi, AP ile MSP'yi bir birine yaklaştıran faktör? Ortak bir klasik sağ, muhafazakar ideolojiydi. Deyim yerindeyse, bir Türk-İslam Sentezi ideolojisini paylaşıyorlardı. Bu, bütün sağın ortak ideolojik yapıştırıcısıydı ve böyle bir ideolojik yapıştırıcının varlığından ötürü ki AP, istese bile, içindeki bazı unsurlar dirense bile, kendi sağ kanadı ile, aşırı sağın arasına bir sınır çizgisi çekmiyordu ya da çekemiyordu. O günün koşullarında iyimser bir şekilde, arada bir fantazi gibi sözü edilen, ama asla gerçekleşmeyen bir şeydi, merkez-sağ ile merkez-sol ile arasında bir koalisyon. Çünkü aşırı-sol, yani bizler, hepimiz, CHP'yi bir tarafa çekiyorduk; aşırı-sağ, merkez-sağı başka bir tarafa çekiyordu. Ve her iki kutupta da böyle ideolojik örtüşmeler söz konusuydu.

Anavatan Partisi de aslında bu temel üzerinde kuruldu ve sözünü ettiğim gibi, bu ideolojik şemsiye, Özal'ın 1983'teki iddialarına damgasını vurdu. Hatta orada da kalmadı; 1983'ten 1986-1987'ye kadar, Türkiye'deki çeşitli boşluklardan yararlanarak ANAP içinde bir muhafazakar-milliyetçi bir ittifakın güçlenmesi, yükselişi süreci yaşandı. O zamanlar, Mustafa Taşar'ın başını çektiği aşırı-miliyetçiler ile Keçeciler'in ve Vehbi Dinçerler'in başını çektiği dinciler bir kutsal ittifak oluşturmuşlardı. Ve 1986-87 yıllarına gelindiğinde, ANAP'dan liberal olarak bilinen kanadı neredeyse tasfiye etme eşiğine gelmiş bulunuyorlardı. Eğer Özal'a suikast yapılan kongrede, 1987 kongresinde, eğer Özal ölseydi, ANAP genel başkanı (o anda hiçbirşey değişmeyeceği için) muhtemelen Mehmet Keçeciler olacaktı. Fakat bunun bir dönüm noktası olduğunu ve o andan itibaren, dünyada yaşanan büyük değişikliklerle de birlikte, belirli bir liberalleşme dalgasının ANAP'a vurduğunu; Kutsal İttifak diye billilen muhafazakar-miliyetçi itifakın parçalandığını; milliyetçilerin liberaller tarafından dincilerden koparıldığını ve liberallerin egemenliğindeki bir ittifaka çekildiklerini görüyoruz. Adım adım gelişen bu süreç, nihayet seçimlerden üç ay önce ANAP'ın artık Yıldırım Akbulut'u da ikinci plana iterek (şimdi Mesut Yılmaz ne kadar liberaldir, ne kadar değildir diye mutlaçı terimlerle örülmüş bir tartışmaya girmek istiyorum ama) görece daha liberal, modern bir profil vermesi noktasına geldi.

Bunun daha aşırı örneği ise DYP'de yaşanıyor. Çünkü bugün karşımızda sağ adına, merkez-sağ adına, "şeffaf devlet", "camdan karakollar", "sivil toplum anayasası", "Genel Kurmay başkanlığının, savunma bakanlığına bağlanması", "yargı reformu", MIT'in sivilleştirilmesi", "Kürt kimliğinin tanınması", vb. diyen bir DYP var. Günlerdir, seçim sonrasında daha net bir şekilde programını ortaya koyuyor. Hepimizin bildiği detaylarla kafanızı ağrıtacak değilim. Ancak şunu kuvvetle vurgulamak isterim: Türkiye tarihinde ilk defa, merkez-sağ, merkezsola koalisyon teklif ediyor. Merkez-sağın teklifiyle bir merkez-sağ ve merkez sol koalisyonu, Türkiye tarihinde ilk kez oluşmaktadır. Bunun 1960'larda çok kısa süreli bir örneği oldu. Bambaşka bir konjoktürdü CHP ile AP, 1964 seçimlerinden sonra, aslında AP en çok oyu aldığı halde, İsmet İnönü'nün başkanlığında ve Demirel'in başkan yardımcılığında çok kısa bir süre işbirliği yaptılar, ama o aslında AP'nin iktidarına giden yolda sadece bir geçiş konağından ibaretti. Son derece eğreti bir şeydi ve aynı zamanda ne merkez-solun insiyatifiyle kurulmuştu, ne de merkez-sağ öyle bir şey istiyordu. Bu konaklardan, hayli farklı noktalara gelmiş bulunuyor. Nedir değişmiş olan? Sağın ortak ideolojik şemsiyesi bölünmüş durumdadır; yani 1960'larda ve 1970'lerde sağın ortak yapıştırıcısı olan, çok kaba bir deyimle "Türk-İslam Sentezi" ideolojisi, bugün, adeta merkez-sağdan bir ölçüde ihraç edilmiş, dışarı atılmış ve gitmiş, RP blokuna yapışmış durumdadır. RP'nin ve MÇP'nin özel olarak belirleyici ideolijisi haline gelmiştir ve bu öyle bir blok haline gelmiştir ki, merkez-sağ buna el uzatamıyor. Erbakan'ın görüşme talebini Özal reddediyor, Erbakan DYP'den koalisyon teklifi bekliyor fakat DYP hiçbir şekilde oralı olmuyor. Ve sonra DYP gidiyor, merkez-soldaki SHP'ye koalisyon teklif ediyor. Burada göreli de olsa bir kopuş yaşanmaktadır

Şimdi bir de çok kısa bir seçim sosyolojisi denemesi yapmak istiyorum. Seçimlerin haritasına baktığımızda şunu görüyoruz: Akdeniz'den, kabaca Çukurova'dan başlayıp, Akdeniz, Ege. Marmara bölgesinden geçerek Batı Karadeniz'e çıkan bir kıyı şeridinde, yani burjuvazisiyle, işçi sınıfıyla, serbest meslek sahipleriyle, büyük endüstriyel yatırımlarıyla, ticaretiyle, ulaşımıyla, gelişmiş kapitalizmin Türkiye'sinde, ANAP ve DYP hakimdir. Bu kesim içinde görece kırsal bir ticari tarım kuşağını DYP kazanmıştır; görece kentsel öbeklerde ise ANAP daha ağır başmıştır. Ama şunu önemle belirtmek gerekir: Türkiye'nin bir tek kıyı vilayeti, yoktur ki, SHP veya DSP tarafından kazanılmış olsun. Bütün bu ileri Türkiye, bu şekillenişini kısa fırça darbeleriyle ifade etmeye çalıştığım bu modern sağın sosyal tabanı haline gelmiştir. SHP'nin DSP'nin burada belirli yoğunlukları vardır; fakat tek bir ili dahi kazanmaya yeterli olmamıştır. Bunun dışında RP, (MÇP ile olan itifakı sayesinde) işte Yozgat, Çorum, Konya, Erzincan gibi yerlere sıkışmış durumdadır. Kürt oylarının desteğiyle SHP ise, esas olarak Doğu ve Güneydoğu'da çoğunluk kazanabilen bir parti olarak kalmıştır.

Kanımca bu tablo, Türkiye'nin ekonomik ve sosyolojik bakımından görece ileri kesimlerini modern bir sağın kendisi-

ne temel aldığını, buralarda üslendiğini ve aynı zamanda biraz bu sayede önemli bir ideolojik değişim geçirdiğini, eskisinden farklı bir sağ ile yüz yüze bulunduğumuzu, ama bunun karşısına henüz kendisini modernleştiren, tazeleyen, yenileyen bir solun çıkmadığını, net bir şekilde göstermektedir. Ben bunu sadece kendimiz için değil, ya da bizim solumuzda bulunan ve artık adeta sosyalizmin karikatürü niteliğini taşıyan başka parti ya da fraksyonlar için değil, hatta SHP için de söylüyorum. Konuşmamın dördüncü bölümünde, SHP'nin aslında modern bir sol olmadığı gerçeğinden, başka bazı sonuçlar üretmeye çalışacağımı. Fakat eğer Türkiye'nin önümüzdeki onyıllarında solun bir rolü olacaksa; illa iktidarda olarak değil, muhalefette olarak dahi sol, Türkiye'nin kaderini etkileyecekse, önemli dinamiklere kaynaklık edecekse, kendisini yenilemesi, çağdaşlaştırması zaruriyeti son derece çıplak bir şekilde ortada durmaktadır. Çünkü ileri Türkiye'yi, acı gerçek şu ki görece modernleşen bir sağ alıp götürüyor.

NASIL BİR SOL? MİRAS-AKTİVİTE-KORUNACAK ALAN SORUNLARI

İkinci olarak önce kendimi tanımlamak istiyorum. Bence bizlerin kişisel kimlik tanımları yapmaya da ihtiyacımız var. Yani ben burada ne olarak konuşuyorum birey olarak. Kendimi nasıl görüyorum; bunu belirtmek istiyorum.

Bundan bir süre önce burada da bulunan bir kısım arkadaşlar, Toplumdü Diyalog Forumu diye bir toplantıya katıldık işte; Zülfü Dicleli, Yusuf Işık, ben vesaire. Bu Toplumda Diyalok Forumunda, merkez-sağda yer alan bir siyaset bilimci olarak Prof. Üstün Ergüder, kalktı, benim açımdan ilginç bir şey söyledi. Sağ ve Sol ayrımının bütünüyle ortadan kalktığını iddia etmiyorum, ama dedi Türkiye'de bu ayrımı enlemesine kesen bir başka saflaşma da galiba doğmaktadır. Siyasal yenilenmeciler ile siyasal munafazakarlar, yani Türkiye'nin siyasal yapısını yenilemek,

şu veya bu şekilde modernleştirmek isteyen insanlar ile olduğu gibi tutmak isteyen insanlar arasında bir çelişki yaşanıyor. Ancak siyasal yenilenmeciler arasında sağcıları da vardır solcuları da vardır. Gerek sağın ve gerek solun ayrıca siyasal muhafazakarları da vardır dedi. Yani ikili bir ayrım yerine ilginç bir dörtlü ayrım getirdi. Parantez içinde belirteyim; ben Üstün Ergüder'in bu yaklaşımının bu DYP-SHP koalisyonuyla bir ölçüde doğrulandığı kanısındayım. Çünkü düşünürseniz aslında bu koalisyon sağda Türkiye'yi modernleştirmek isteyen insanlar ile merkez solda Türkiye'yi modernleştirmek isteyen insanlar bir koalisyonu niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla bu öngörünün kısa vadede bir ölçüde yerini bulmuş olduğu söylenebilir. Esas konuya döneçek olursak; Üstün Ergüder'in konuşmasından sonra ben de orada çıktım ve şunu söyledim. Ben bu tanım içinde, bu toplantının amaçları açısından kendimi şöyle tarif edebilirim, dedim. Ben marksist bir siyasal kültür içinden, bunu teneffüs etmiş olarak çıkagelen bir sol siyasal yenilenmeciyim. Bu, dedim, beni tarif ediyor. Ama dikkat ederseniz, iki yönüyle tarif ediyor. Sağ- sol ayrımının ya da Marksist bir siyasal kültür ile Marksizm dışı siyasal kültürler arasındaki ayrımın yok olduğunu iddia etmiyorum. Ama kendimi sadece onunla da tanımlamıyorum. Hakikatten ben, Türkiye'nin siyasal, sosyolojik ve ekonomik yenilenmesi sorununa cevap arayan bir insanım, aynı zamanda; yani benim tek meselem ve biricik kimlik tanımım sadece ve sadece Marksist bir siyasal kültür içinden çıkıp geliyor olmam değil- ikisi bir arada ve bunun niçin önemli olduğuna daha sonra değineceğim.

Bunu o toplantıda kendimi tanıtmak için söyledim. Şimdi burada Marksistler, Sosyalistler arasında yani ne ölçüde marksistiz sorununu tartışan sosyalistler arasında, SBP'nin bir toplantısında şöyle söyleyeyim: Ben hala kendimi Marksist olarak tanımlamaya devam eden bir insanım. Marksist ve sosyalist olarak tanımlamaya devam eden bir insanım ama, bu niteliğimle, geçmiş ve gelecek arasında sıkışmış olduğumu da biliyorum. Yani bu geçişsel bir durum; ama şimdi benim kendime verebilecek başka bir adım yok. Kendimi, yıllarımı verdiğim Marksistliğin dışında bir şekilde tanımlayamıyorum. O analiz katagorileri içinde düşünüyorum. Tarihsel materyalizm benim analiz yöntemlerime büyük ölçüde damgasını vuruyor. Ve topluma, toplumun sosyolojisine de, kapitalizmin Marksist eleştirisi açısından bakıyorum. Ama benim siyasal modelim çöktü, benim siyasal pratiğim çöktü; ve şimdi kendim için "sosyalistim" kelimesini kullanırken, ama şöyle bir ikilemle yüz yüzeyim: Yüz küsür yıl boyunca ve özellikle bütün 20.yüzyıl siyasal pratiği boyunca, bizlerin birey olarak ne düşündüğümüz önemli değil; yüz milyonlarca insan sosyalizmi belirli bir siyasal pratik olarak tanıdı. Sosyalizm deyince de onu anlıyor. Mesela sosyalist ekonomi deyince, bizim bununla Stalinist merkezi planlamayı ve devletçiliği kastetmediğimizi çok iyi biliyorum ama ne kastediyoruz hangi modeli savunuyoruz, onu pek iyi bilmiyorum doğrusu. Bu savunduğumuz çok uçuk eskizlerin, çok pastel veya flu çizgilerini ya da en son flu formüllerinin insanlığın pratiğinde yaşayan somut bir örneği var mıdır. Ve mümkün müdür ki ben "sosyalistim" dediğim zaman ve "ekonomide sosyalizmi savunuyorum" dediğim zaman, neyi savunduğum geniş kitleler açısından, üç beş çok sofistike aydın açısından değil, çok geniş kitleler açısından bugün yeryüzünde Küba'da, Kuzey Kore'de ve Çin'de hala yaşanan uygulamalardan, ya da geçmişte Sovyetler Birliği'nde yaşanan uygulamadan farklı bir şekilde anlaşılsın algılansın? Ben farklı birşey önerdiğimi çok iyi biliyorum ama, kitleler benim ne kas-

tetmek istediğimi bilmiyorlar. Ve ben kendime yeni bir ad bulmadıkça da, eski içeriği anlamaya devam edecekler. Benim kendime yeni ad bulmam önemli değil; tabii önemli olan, tarihsel pratiğin bize yeni bir ad bulması Yani kitlelerin hah, bu ayrı bir modeldir, bu ayrı bir ekonomidir, bu toplumun sorularının ayrı bir çözümüdür diyen elle tutulur bir şekilde algılayabileceği yeni pratikler setinin somut olarak tarih tarafından ortaya çıkarılması, önemli olan.

Ben bugün böyle bir elle tutulur pratikler setinin ortaya çıkacağı anı, kendimi Marksist olarak tanımlamaya devam ederek bekleyen, yani Marksist siyasal kültür içinde beklemeyi seçmiş, bir insanım. Bunu elbette pasif bir bekleme olarak anlamamak gerekir; ama ben buyum, buradayım diyorum. Ama biliyorum ki, bu, değişmek zorundadır. Çünkü bu noktada Sadun Hocadan önemli bir şekilde ayrılıyorum. Sadun Abi "Marksizm geçmişte çok eleştirilmiştir ve yüzbinlerce de kitap yazılmıştır" dedi. Ama kitaplar yazıldığı zaman, sosyalizmin siyasal ve ekonomik pratiği; reel sosyalizmin, yaşayan sosyalizmin pratiği, böyle toptan bir şekilde çökmüş bulunmuyordu. Arada çok önemli bir fark olduğu ve böyle bir çöküşün altından kalkmanın; bizlerin kişisel olarak kalkmamızın değil, Marksizmin ve sosyalizmin, kitlelere sirayet gücü taşıyan terminolojik tanımlar olarak bunun altından kalkmasının çok zor olduğu kanısındayım. Yani tarihçi sezgilerimle, beni mazur görün böyle iddialı bir söz ediyorsam, insanlık tarihinin geçmişine baktığımda, belirli tarihsel kategoriler olarak şekillenmiş siyasal akımların böyle büyük çöküşlerin altından kalkıp da aynı ad altında, aynı terimlerle kitlelerin sirayet gücünü ayakta tutmaya devam edemediklerini görüyorum genellikle. Bu kadar büyük bir çöküş dalgasının altından aynı terimlerle geniş kitlelere ulaşabileceğimizi düşünerek çıkabileceğimizi ummanın, mazur görün, ben biraz hayal olduğu kanısındayım. Buna rağmen, bunu bilerek, bu tarihsel trajedinin farkında olarak, insanlığın sosyal adalet, barış, özgürlük, eşitlik özlemlerine sahip çıkacak, bu özlemleri sürekli kılacak Marksizm sonrası bir Marksizmi, sosyalizm sonrası bir sosyalizmin, adı ne olacaksa, ben bugün Marksist bir siyasal kültür içinde beklemeye devam deyorum.

Ancak birkaç nokta var. Böyle bir Marksist siyasal kültür kimliği tanımlamasını, böyle bir miras tanımlamasını, Türkiye'de ne yapacağımız sorununun önüne çıkardığımız anda,amiyene kaçacak ama " ayvayı yeme" sürecimiz başlıyor. Eğer biz kendimizi sadece Marksist bir ideolojik kimliğe sahip insanlar ve böyle bir parti olarak tanımlarsak; bununla yetinirsek bunun ardından hemen, Türkiye'nin güncel siyasasına müdahalelerimizin "Marksizme uygun olması" koşulu" geliyor. Başka bir deyişle, cevaplandırabilecek iki soru var aslında. İnsanlar siyasal pratiğe , iki farklı soru sorarak yaklaşabilirler; bu ikisi tamı tamamına özdeş değildir. Ya," Marksizme uygun olan nedir onu yapalım" diye sorarız. Bu kıstasa mutlak öncelik veririz. Ya da, "Türkiye'nin ihtiyacı olan nedir Tarkiye'ye ne önerecegiz" diye sorarız. Bu da başka bir sorudur. İkisinin cevabı aynı olmayabiliyor. Ben Marksist bir siyasal kültürün içinden çıkıp gelmişlik ortak mirasını muhafaza etmekle birlikte, Türkiye'nin ihtiyacı nedir sorusuna güncel siyasi aktivitemizde öncelik verilmesinden yanayım. Yani güncel siyasal önermelerimizde toplumun önüne koyduğumuz siyasal platformda, yapacağımız çıkışlarda "aman acaba Marksizme uygun mu" sorusunu öne çıkarmak ve hep bu açıdan düşünmeye çalışmak ,bizim elimizi kolumuzu bağlamaktadır. Bunun örneklerini daha sonra konuşmamın üçüncü bölümünde vereceğim. Şimdi ise bunun yerine, parti için Marksist olacak, Marksist olmayacak mı tartışmasını aşacağını umduğum üçlü bir tarif öneriyorum.

Birinci olarak bizler, demin de kendim için söylediğim gibi, Marksist bir siyasal kültür mirasına tarihsel olarak bağlı kalan insanlarız.Herşeyden önce hakim sınıflara karşı, devlete karşı mesafe ve kuşkuculuk telkin ettiği için;öte yandan emekçilerin ve ezilen diğer insanların özgürlük, eşitlik ve adalet özlemlerine çok güçlü bir sahip çıkışı beraberinde getirdiği için. Kısacası, işkence görmüş insanla işkence görmemiş insanın; hapse girmiş insanla hapse girmemiş insanın;okkanın altına giden insanlarla faraza Tansu Çiller'in bakış tarzı ve dünya görüşü kaçınılmaz olarak farklı olacağı için: Bütün taşıdığı acı -tatlı siyasi tecrubelerle birlikte,birinci olarak, tarihsel mirasımızın bir siyasal kültür olarak, yararlı bir siyasal kültür olarak hak ettiği değerin verilmesinden yanayım.

İkinci olarak, aktivitemiz söz konusu: Bir parti aşikar ki sadece mirasıyla ideolojik kimliğiyle tanımlanamaz. Aktivitemizin, Türkiye'ye merkez solun önderliğinde ya da sosyal demokrasinin önderliğinde gerçekleştirilebileçek olanlardan daha ileri siyasal ve sosyoekonomik reformlar önermek olarak tanımlanması gerektiğini savunuyorum. Şimdi Marksizmin geçmişinde reformculuk tartışmaları çok vardır. Hepimiz geçmişte ya "tek yol devrim"dedik ya da "tek yol sosyalizm "dedik . Fakat genellikle varolan toplumun güncelliği içinde yasal ve kitlelerin meşruiyet duygusundan güç alan bir siyasal partinin başlıca siyasal aktijitesinin ileri reformlar önermek olması gerektiğini kendi kendimize net bir şekilde saptamadık. Ben reformizm diye genel bir siyasal felsefeden bahsetmiyorum; reformlar önermek aktivitesinden bahsediyorum. İdeoloji ya da siyasal felsefe başka şeydir, reformlar önerebilme cesareti ya ni şu kötü toplumda iktidara gelen sağ ya da merkez- sağ partilere karşı illa tepkisel muhalefet yapmak yerine ya da onların toplumu "fazla değiştirdiklerinden" yakınmaksızın, onlardan daha ileri ve daha değiştirici re-

formlar önermek şeklinde bir siyasal aktivite ortaya koyabilmek başka bir şeydir. İkinci olarak böyle bir aktivite öneriyorum.

Üçüncü olarak,bir koşul yada kısıt var: Türkiye için bugün gündeme gelenden, DYP-SHP aracılığıyla gündeme gelenden de daha ileri siyasal reformlar önerirken, yani 21. yüzyılın eşiğindeTürkiye'ye yeni bir yenilenme ve çıkış yolu önerirken perspektifimiz emeğin hakları korumak olmalıdır.Bunu bu "emeğin haklarını korumak"anlayışını eski "sınıf partisi"ya da "emek partisi"anlayışımızın bu güne uygun biçimi olarak öneriyorum. Özetle biz, bir, mirası korumalıyız; iki, emeğin haklarını korumak kaydıyla, emeğin haklarını ezdirmeksizin, üç, Türkiye'ye daha kapsamlı, daha ferah, demokratik bir siyasal yenilenme ve çoğulcu çıkış yolu önermeliyiz. Bu üç perspektifin partiye yön vermesini öneriyorum eğer bu üç noktada birleşirsek, Marksist miyiz, Marksist değil miyiz tartışmasının bizi götürebileceği kutuplaşma noktalarından kaçınabileceğimiz kanısındayım.

Peki buna ne engel oluyor? Biz bunu yapabilir miyiz,böyle bir modern solu yaratabilir miyiz?

Nesnel Kısıtlar ve İdeolojik Tutuculuğun Olguları

Çağatay'la paylaştığım çok önemli bir nokta var: Çağatay Anadol konuşmasının özellikle son bölümünde, bizim irademiz dışında ki dolayısıyla objektif denebilecek engeller üzerinde durdu. Bu partinin kuruluş tarzına değindi ki, doğru, bu parti üç aşağı beş yukarı ,ister Stalinizmin klasik Moskova varyantının, ister Stalinizmin Maocu varyantının içinden gelen insanların birlikteliği olarak bir de sosyal demokrasi içinden CHP, SHP içinden gelen arkadaşların birliği olarak ,oluştu. Fakat bir kere hakikaten, daha çok Stalinist bir ana gövde içinden gelen bir siyasi kültür mayalanması sözkonusudur.Bunun başlı başına makzurlu olmasının yanı sıra dünyadaki çöküntü dalgası da,gerçekten bu partiye, başkalarına göre daha fazla vurdu. (üstelik bizler, bu çöküntü dalgasını yok sayıp faraza K. Kore'yi sosyalizm diye savunmaya devam edecek kadar da duyarsız ve hödük olamıyoruz mailesef) Ayrıca başka problemlerimiz var. Nesil sorunlarımız var. Kırk yaşlarındaki insanlar olarak,1960'ların daha elverişli ortamında daha çok yönlü şekillendik. Biz asılbu yaş gurubu açısından güçlüyüz. 1970'lerde, özellikle 1974 ortalarından itibaren sosyalizme gelmiş olan nesil, nasıl diyeyim daha zayıf; sosyalizm ile daha donuk bir siyasal ve kültürel bağı . 1980'ler de ise gelen hiç bir şey yok. Yani bu partinin gençleri yok arkadaşlar ;Bizlerin, derece derece zayıflayan bu nesilin arkasından hiçbir genç nesil gelmiyor partide Oysa partileri biraz da gençliğin enerjisini , dinamizmini ve umudunu yaşayan nesiller ayakta tutarlar; çeşitli işlere koştururlar, bir şevk ve heyecan getirirler. Bizlerin arkasından gelen bir 80'ler ya da 90'lar nesil hiç yok bir kere böyle bir sorun var. Daha önce çeşitli bağlamlarda sözünü ettiğimiz, sosyalizmin teorik elitini yitirmişliği sosyalizmin dünya bilgileriden kopmuşluğu bu nesiller arası kopukluktan ötürü daha da vahimleşiyor. Bunların hepsi gerçek, objektif faktörler. Ancak şunu da söyleyeyim ki, hele özellikle partinin kuruluşunda olduğu gibi, illa seçimlere kadar acilen şu kadar il ve ilçe kurmalıyız türü, bunugerçekleştirecek bir parti perspektifi konduğu anda, bu insan malzemesi yetersizliğinin problemleri büsbütün artmaktadır. Çünkü o zaman 30-40 tane il ve ilçe binası, bunların kiralanması kiralarının ödenmesi, bu insanların hangi siyasal faaliyetlere sokulacağı sorunu vs. zincirleme olarak büyümekte ve ayağını biraz yorganına göre uzatmamak diye ifade edilebileçek yorgunluk ortaya çıkmaktadır. Bunu da ardında klasik parti anlaşışından kopmayış yatıyor .

Bu başlık altında üçüncü olarak, "ideolojik tutuculuk yok" dediği noktada Çağatay'dan çok önemli şekilde ayrılıyorum; bunu vurgulamak isterim. Çağatay kanımca burada problemi asgarileştirmekte ve fazla yumuşatmaktadır. Ve şimdi bunların bazı örneklerine değinmek istiyorum. İki meseleden söz edeceğim. Bir, bu parti kurulurken programımızın üzerinde nasıl tepinilmiş olduğunu size hatırlatmak istiyorum. İkinci olarak, güncel siyaset oluşturmak ve çıkış yapmaktan konusunda önümüze çıkan bazı engellerden söz edeceğim somut olarak.

Şimdi burada Sadun ağabey programı çok haklı olarak savundu; Sadun Hoca her zaman savundu programı, ama Atilla Aytemur aynı şekilde savunmadı, onu belirtmek isterim. Benim, Yusuf'un programa katkılarımızdan sözedildi. Arkadaşlar şimdi herkes programı övüyor ama, o zaman bizim anamız ağlatıldı, bu programa katkıda bulunduğumuz için. Programda emperyalizm yok, dendi; sosyalizm yok, dendi; sosyalizmi satmıştır program, dendi; hani iktidar perspektifi, dendi; hani enternasyonalizm, dendi. Çoğu bölümün ana fikri çıksın, dendi. Dahası, programın girişindeki stalinizm eleştirisi toptan çıksın, dendi. (Modern bir sol, sırf kapitalizm eleştirisiyle mi oluşacak?) Bu program komisyonu çalışmalarında son derece yoğun bir muhafazakar direnişle karşılaşmış olduğumuzu, açıkça belirtmek isterim. Benim, çok olmuştur, nerdeyse havlu atıp gitmek istediğim anlar. Ayrıca bu sadece program konusuyla sınırlı kalmadı; program komisyonuyla tüzük komisyonu arasındaki ilişkilerde de ortaya çıktı. Hatırlayınız, bizim tüzük taslağımız, tüzük komisyonunun getirdiği ilk tüzük taslağı değildi. Çünkü ilk tüzük taslağı, "demokratik merkeziyetçilik"ten söz ediyordu. Yani stalinist parti örgütlenmesi ilkelerine sahip çıkmaktaydı. Bu yüzden muazzam bir çelişki yaşandı; bir fasıl da bu yüzden canımız yandı. Gerek Sadun ağabey, gerekse Çağatay Ana-

dol, çeşitli insanların GYK'da, MYK'da görev almak istemediklerinden söz ettiler. Kuşkusuz ben bu serzenişi kendi üzerime de alıyorum. Ama arkadaşlar, bu partinin kuruluşuna, benim gibi insanlara yeni bir şevk ve heyecan verecek bir "yeninin militanlığı" duygusu damgasını vurmadı ki. Bu partiye bir tek şey, kuruluşunda çok ciddi bir şevk ve heyecan verebilirdi: Yeninin militanlığını yaratmak; çünkü eskinin militanlığı, yaratılamayacak olan şeydi. Sadece ve sadece yeninin militanlığıyla, yeni olanı yakalamakla, bu parti harekete geçirilebilir, heyecan ve coşkuya sürüklenebilirdi. Ama bundan aşağı yukarı günü gününe tam bir yıl önce, bu parti buna benzer bir salonda, 1990 Kasım sonunda kuruluş toplantısını öyle bir şekilde yaptı ki bugün ne kadar güzel ve zengin olduğunu herkesin belirtmekte olduğu program üzerinde tepine tepine, çok zor ve gönülsüz bir kuruluş toplantısı yaşandı. Bunu ben acaba tamamen yanlış mı hatırlıyorum? O kuruluş toplantımız nisbeten coşkulu ve hedefli bir şekilde başlamışken, bu programı tamamen reddetmek ya da reddedilmiyorsa programsız parti kurmak adına, diye altıyüz küsur imza toplamadı mı bazı arkadaşlar (Sıtkı Coşkun mesela)? Ve iki günlük toplantı, sürekli programa, hani sosyalizme nerede, hani sınıf mücadelesi nerede, hani emperyalizm nerede, diye herkesin şevk ve heyecanının üzerine soğuk su döken hücumlar yöneltilmesiyle geçmedi mi? Ben kendi hayatımda özeleştirimi yapa yapa giden bir insanım; doğrusu, burada biraz özeleştiri yapılmasını beklerim, Atilla'nın sözünü ettiği gibi, sadece o günün karışık koşullarında yeterince tartışılmadı değildi mesela o gün "çok radikal eleştiriler" yöneltmiş olan arkadaşların çıkıp yanılmış olduklarını daha net bir şekilde belirtmelerini beklerim.

Bu hava başından itibaren bize, kendi programına sahip çıkarak toplumun önüne cesaretle adım atamayan bir parti ürkekliğini getirdi. Biz, bugün bu kadar yenilikler ve ilericilikler taşıdığını söylediğimiz programımızı, çıkıp topluma canla başla, içeriğine ve ruhuna güvenerek tanıttık mı? Ben sormak istiyorum, -İstanbul'da bazı ilçelerde sordum- bu ilçeler kurulduklarından bu yana kaç program eğitimi yaptılar? Bir parti düşünün ki, ilçeleri ve illeri kendi üyelerine programı hazmettirmenin eğitimini yapmamaktadır. Ama yeni programı hazmetmezsek, nasıl toplumun önüne çıkıp da, sana yeni bir şey getiriyorum diye sunulacaktır? Bırakın illerde ve ilçelerde eğitimini yapmayı; bana çok acı gelen bir olguyu burada söylemek zorundayım. Bundan bir yıl önce, İstanbul ilinin kuruluş toplantısına konuşmacı olarak davet edildim. Kemal Anadol hatırlayacak; ikimiz konuşmacıydık. Bir toplantıda bütün İstanbul ilçelerinden delegeler bu arkadaş konuşsun diye oy birliğine varmış; bana konuşmam iletildi, ama konuşmam iletilirken aynı zamanda programın savunulmasına girmemem de istendi; düşünebiliyor musunuz? İstanbul ilinin kuruluş toplantısında birinin kalkıp konuşması isteniyor ve kendisine önceden koşul getiriliyor; hem de ne koşul: Lütfen programı savunma, çünkü o zaman programı eleştiren, karşı olan arkadaşlar da kalkar konuşur. Arkadaşlar, biz neden söz ediyoruz? Program her hangi bir sokakta bulunmuş metin midir? Ama bana söylendi telefonda; konuşmanda programı çok fazla savunma, çünkü reaksiyon olur diye. Biz bunları geçmişte yaşadık. Bugün ise bunun esaslı bir program olduğu konusunda bir gönül birliği içindeyiz. En azından bu gönül birliği ben kendi payıma yaşıyorum. Ama bunları da hatırlatmayı yerinde gördüm biraz. Demin sözünü ettiğim, marksizme uygun mu değil mi ölçütü, ya da hep klasik marksizmin teorik ve düşünsel kalıplarının emrettiği türden analiz yapmaya çalışmak, ya da böyle bir alışkanlığın kamburu, ikinci olarak günlük siyasete müdahalemizin önünde durmaktadır. Bunun çeşitli örnekleri var. Mesela Kürt sorununa ilişkin tezlerimizin kaleme alındığı komisyonda, "devletin demokratikleştirilmesi" sorunu gündeme geldiği anda, bir reaksiyon da ortaya çıkıyor: "devletin demokratikleştirilmesi" söz konusu olabilir mi, diye. Bu bir saplantı değil mi? Tam da benim ifade etmek istediğim türden bir "marksist" teorik saplantı; yani marksizmin geçmiş teorik avadanlığına Marks'ın veya Marks'ın takipçilerinin bir tarihte söylediklerine bağlılığı somut analiz aracı olarak materyalist yönteme bağlılığın önüne çıkarmak olmuyor mu? Devletin demokratikleştirilmesi talebini yükseltemiyorsun; neden? Çünkü "devlet demokratikleştirilemez"miş veya "marksistlerin meselesi miymiş bu" vesaire. Somut durumda bu itirazın geçerli sayılmadığını da bilmek gerekir, ama güncel siyaset içinde sürekli böyle problemlerle karşı karşıya kalıyoruz.

Bir başka örnek vereyim: Konuşmamın başında, bir modern sağ tahlili üzerinde durdum. Ama bundan bir süre önce, küçük bir toplantıda "liberal ya da modern sağ" kelimeleri ağzımdan çıkar çıkmaz hücuma da uğradım ben: Modern değildir, liberal değildir, yoktur böyle bir şey, diye. Neden yokmuş ki bu da bir dogma değil mi şimdi? Ya da illa, moderndir-değildir diye, mutlak terimler üzerine bir tartışmaya girmemiz mi gerekiyor? Neden rahat rahat, şöyle ferah bir tahlil yapamıyoruz, görece liberal ve modern, diye? Hayır, sağ modern ve liberal olamaz.... Bunlar dogmadır arkadaşlar. Bunlar dogmadır. Ve bunlardan vazgeçmek gerekiyor.

Dahası var, bazı arkadaşlarla aramızda, gene bazı mekanlarda şu son Cumhuriyet Gazetesi olayı hakkında bir tartışma geçti; size onu da anlatayım. Ben kendi payıma, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki değişime sevindim; onu söyleyeyim. Taşlaşmış Atatürkçüler çıktılar ve gittiler, yeni hiçbir gelişme umudu olmayan. Bir şey boğmuştu o gazeteyi; bundan sonra sağcı mı olur, ne olur onu bilmiyorum ama, aşikar ki ideolo-

jik bakımdan Atatürkçülükten, siyasal bakımdan SHP'nin İnönü çizgisini desteklemekten başka birşey bilmeyenler orda oturduğu sürece, o gazetenin hiçbir değişme potansiyeli yoktu. Sola açılma potansiyeli de hiçbir şekilde yoktu. Şimdi bunu bir yana bırakıyorum. Ben şöyle bir tahlil dinledim bu olay hakkında. Bu aslında bir sağ darbeymiş. Şundan ötürü bir sağ darbeymiş. Mesela SHP'ye karşı değil. Aslında benim taşlaşmış Atatürkçüler dediklerim hiç de taşlaşmış değillermiş, bayağı değişikliğe açıkmışlar ve hatta DYP'yi destekleme noktasına gelmişlermiş meğerse. Ve öyle bir DYP imiş ki bu, burjuvazi DYP'yi desteklemiyormuş; burjuvaziyle hiçbir alakası yokmuş DYP'nin. Neden? Çünkü bir zamanki klasik şablonlarımıza göre, bir parti modern ve demokratik platformlar öneriyorsa, mutlaka burjuvaziyle hiçbir ilişkisinin olmaması gerekiyor. İşte DYP'nin karşı olduğu burjuvazi ya da DYP'nin ilişkisinin kopuk olduğu burjuvazi, ANAP'ın desteklenmesinin sağlanması için bu yazarları devirmiş, bunlara karşı darbe yapmış meğerse. Düşünebiliyor musunuz? Bu, Cumhuriyet'in bu "solcu" yazarları DYP'yi desteklediği için, ANAP'ı destekleyen burjuvazi tarafından yapılmış bir darbeymiş meğerse! Bu tartışmanın cereyan ettiğinin ertesi günü Cumhuriyet Gazetesi DYP'yi ve Demirel'i destekleyen bir başyazı yazdı. Ondan bir hafta sonra da bütün burjuvazinin DYP-SHP koalisyonuna tam destek verdiği ortaya çıktı. Ama ben bunu size, ciddi bir siyasal tahlil olduğu için değil, ama edinilmiş bir marksizmin kategorilerine dogmatik bağlılık ne gibi acayipliklere yol açıyor, onu göstermek için anlatttım. Bir şeyi beğenecekse önce onun burjuvaziyle herhangi bir ilişkisinin olmadığını kanıtlamamız gerekiyor: Bu tür acayiplikler bizim güncel siyasete müdahalemizi nasıl eğip büküp deforme ediyor, onun bir örneğini sunmak için.

Dolayısıyla özetlersem, bu noktada Çağatay'a katılmıyorum. Parti içinde önemli bir tutuculuk vardır. Programdan kaynaklanan bir tutuculuk olduğunu kabul etmiyorum. Fakat Marksizme ne uygundur, ne uygun değildir sorusuna takılıp kalmak, Türkiye'nin ihtiyacının ve somut materyalist tahlil yapmanın önüne çıkartılan bir tutuculuk olabiliyor ve bizim rahat çalışmamızı, Türkiye siyasasına rahat müdahale etmemizi bir şekilde günlük hayat içinde engelliyor birlikte çalışmayı da bazen böyle ömür törpüsü haline, insanın şevkini kıran, hiç akla hayale gelmedik tartışmalarla geçen bir hale getiriyor.

BİRLİĞE DEVAM

Son olarak ve bütün bunlarla beraber ben, bu program temelinde birliğe devam, diyorum, ve bunun da net bir şekilde altını çizmek istiyorum. Burada somut eleştirilerimi daha çok, Marksizme fazla sıkı bir ideolojik bağlılık içinde olduklarını ya da Marksist kimliklerini güncel siyaset alanında yaratıcılığın önüne fazla çıkardıklarını düşündüğüm arkadaşlara yönelttim; onların geçmişteki tutumları üzerinde daha fazla durdum. Ama onlarsız bir parti düşünemediğimi onu bir yana bırakalım, paylaştığımız ortak Marksist siyasal kültür geçmişinden mayalanmayan bir parti düşünemediğimi ve böyle bir parti içinde bulunmayı da kişisel olarak düşünmeyeceğimi net bir şekilde belirtmek isterim.

Bunun birkaç açıdan önemli olduğun düşünüyorum. Birincisi bu parti bu özlemi dile getirerek kuruldu. Türkiye çapında çeşitli akımlardan sosyalistlerin bir ortak evleri olması özlemi kuruluşuna damgasını vurdu. Ve insanlar etten kandan yapılma robot değiller, duyguları da çok önemli,

bunun yaz boz tahtaso lmadığını düşünüyorum. Ve bu partiye bir şans tanınması gerektiği konusunda Atilla Aytemur'la tamamen hemfikirim. Onun için çoğulculuğu yapıcı biçimde geliştirip, giderek birlikte siyaset yapma umudunun önünü açmak gerekir.

İkinci olarak, bu partinin temsil ettiği insan malzemesi, bu insan malzemesinin Marksizm kökenli kültürel ve siyasal mirası ve bunun beraberinde getirdiği kuşkucu, devlete uzak, hakim sınıflara uzak, ezilenlerden yana siyasal kültür, bana, bir düşünce özerkliğini korumasının bu düşünce özerkliğinin sosyal demokrat partiler gibi yerlerde kaybolup gitmemesinin çok önemli olduğunu düşündürtüyor.

Üçüncü olarak, bu partide Marksist ideolojik kimliğe görece önem veren bir insan malzemesi ile siyasal yaratıcılığı yüksek olan bir insan malzemesi yanyana geldi. Bunun bir şans olduğunu düşünüyorum. bunların hepsi ortak siyasal kökenlerden gelebiliyor ya da gelmeyebiliyor. Mesela TBKP kökeninden gelen insanlar içinde, siyasi bakımdan görece yaratıcı insanlar da var, görece ideolojik tutumda insanlar da. TSİP'li arkadaşlar arasında da, SP içinden çıkıp gelmiş arkadaşlar arasında da aynı şeyler olabiliyor. Bu da eski partisel aidiyetleri ve kökenleri enlemesine kesen bir şey. Gelgelelim biz, geçtiğimiz bir yıl boyunca bu iki farklı insan malzemesini birbiriyle çarpıştırdık, çatıştırdık. Halbuki bunları birbirlerini tamamlayan nitelikler olarak düşünmek mümkündür. Önümüzdeki dönemde, yaşadığımız tecrubelerden ders çıkararak, bunları birbirine karşı ters yönde kürek çeken değil, birbirlerini tamamlayan bir insan malzemesi olarak değerlendirmemizi öneriyorum.

Eğer sonuç bunun aksi olursa; hiç öyle bir sonuç çıkmasını arzu etmiyorum ama, gene de bu parti, faraza "Marksizmden fazgeçelimci" diye özetlenen kanat ile "Marksizme bağlı kalalımcı" diye özetlenen bir kanat arasında bölünürse, ben her ikisinde de kendimi bulamayacağım için, o zaman bu konuşma benim sizlere veda konuşmam olacaktır■

KENAN SOMER

SBP'nin İşlevi ve Görevleri

A. İŞLEV

SBP'nin işlevi, Türkiye'yi tarihinin en köktenci değişimini gerçekleştirebilecek bir ülke durumuna getirecek koşulların oluşturulmasına özgün ve etkili katkılarda bulunmaktır.

Katkılarımızın özgünlüğünü partimizi yönlendiren "gelişmiş sınıfsız toplum" perspektifimiz, etkililiğini toplumun temel gelişme gereksinimlerine yanıt vermeye yönelik etkinliklerimiz sağlayacaktır.

B. GÖREVLER

1. Örgütlenmek

Önümüzdeki ilk görev, SBP'nin partileşme sürecine yeni bir ivme kazandırmaktır.

Partimizin kimliği konusundaki tartışmalar, kuramsal tartışma niteliklerini koruduğu ölçüde, bu görevin yerine getirilmesine ancak olumlu bir katkıda bulunabilir.

Ama kuramsal tartışmaların sınırı da gözden yitirilmemelidir. Marksizmin çağımızın yeni koşullarına uyarlanma yeteneği üzerindeki kuramsal tartışmalardan, partimizin kimliğinin bir kongre kararıyla saptanmasını temellendirebilecek sonuçlara varılması, hiç değilse bu tartışmaların güncel aşamasında, beklenmemelidir.

Gerçi marksizmin değişen koşullara uyum sağlama yeteneği üzerindeki tartışmalar yeni değildir. Değişik biçimler altında sürdürülen ardışık tartışmaların yüzyıllık bir geçmişi vardır ve bu tartışmaların her biri, başka şeyler arasında, marksizmin yeni zenginlikler kazanmasına da yol açmıştır. Bu kez de öyle olabilir veya olmayabilir.

Ancak marksizmin değişen koşullara bu kez de uyum sağlayabilecek bir yeteneğe sahip olup olmadığı önümüzdeki dönemde, çağımızın yeni koşullarıyla kuşatılan somut durumlar içinde ve somut biçimler altında da görülecektir. Bunun böyle olması kuramsal tartışmanın ertelenmesini gerektirmez. Ama bu tartışmanın partileşme sürecimizi, örgütlenme çalışmalarımızı engellemeyecek bir biçimde sürdürülebilme yollarının aranmasını ve bulunmasını gerektirir. Önümüzdeki ilk görevin olmazsa olmaz koşulu budur.

2. Bir Hegemonya Aygıtı Oluşturmak

Partimizin marksist-sosyalist ya da değişimci-özgürleşmeci kimliği konusunda üye olsun olmasın tüm SBP'lileri bağlayıcı bir karara varmanın nesnel olanaksızlığına karşın, partileşme sürecimizin eskiden olduğu gibi bir egemenlik aygıtı oluşturmaktan çok, bir hegemonya aygıtı oluşturmak doğrultusunda geliştirilmesi konusunda tam bir mutabakattan söz edilebilir. Ancak bu hegemonyanın öznesi üzerinde, yani bu öznenin "proleterya" gibi sınıfsal bir nitelik mi, yoksa "değişimci özgürleşmeci güçler" gibi küresel bir nitelik mi taşıyacağı konusunda bir mutabakattan söz edilemez. Çünkü marksizmin değişen koşullara uyarlanma sorununun bir başka görünümüdür bu. Öyleyse bu konuda da bağlayıcı bir karar almak gibi (daha doğrusu herhangi bir kongre kararı almak gibi) aceleci bir girişimden kaçınmak gerekir. Partileşme sürecimizin yeni bir ivme kazanması, kuramsal tartışmaların ertelenmesini öngerektirmediği gibi, tüketilmesini de öngerektirmez.

3. Kültür Alanında Temellendirici Bir Birlik Perspektifi

Kültür politikamızdaki çokseslililiğin, kültür sorunlarının çözümünde temellendirici bir birlik perspektifiyle yönlendirilmesi de önümüzdeki ivedi görevler arasında yer alıyor. Programımızda öngörüldüğü gibi milliyet, din ya da herhangi bir başka kökene dayalı tek bir kültürü egemen kılma yönündeki eğilim ve uygulamalara, kültürün politik yönlendirme ve toplumsal baskı aracı haline getirilmesine her bakımdan karşı çıkarken, çeşitli din, mezhep ya da azınlık kültürleriyle değişik bölge ve yöre kültürlerinin varlıklarını sürdürerek gelişmelerine destek olurken, işlevimizle uyumlu yeni kültür politikalarımızın geleneksel halk kültürleriyle ve "folklorik" bir düzeyde değil, ancak ve ancak çağdaş kent kültürünün çoksesli birliğiyle ya da Batı kültür ve uygarlığının güncel ve evrensel değerleriyle temellendirilebileceğinin de unutulmaması gerekir. Köylü ya da Doğulu

kültür ve uygarlık değerleriyle ne marksist bir sosyalizm projesini temellendirebiliriz, ne de özgürleşmeci bir değişim projesini. Ayrıca demokrasi ve insan haklan sorunlarımıza, ancak Batılı kentsel bir perspektiften yaklaşarak geçerli çözümler önerebiliriz. Devletin entelektüel ve moral temeli olarak sivil toplumun geliştirilmesine, ancak Batılı kentsel bir perspektifle yönlendirilen kültür politikalarımızla olumlu bir katkıda bulunabiliriz. Ülkemiz için dirimsel bir önem taşıyan toplumsal ve siyasal yaşamımızın askersizleştirilmesi üzerinde, yani bir yandan ordunun "devletin sahibi" olmaktan çıkartılarak devlet aygıtının olağan bir öğesi durumuna dönüştürülmesi, öte yandan ülkemizde yaşayan insanların "ordu millet" olmaktan çıkartılarak (ya da kurtarılarak) eşit haklara sahip bir yurttaşlar topluluğu durumuna dönüştürülmesi üzerinde, Doğulu köysel bir perspektifle yönlendirilen hiçbir "halkçı" kültür politikasıyla olumlu bir katkıda bulunamayız.

4. Sivil Toplumun Örgütlenmesine Katkı

İdeolojik hegemonyanın fetih alanını oluşturan sivil toplumun örgütlenme düzeyi, potansiyel bir hegemonya aygıtı olan partimiz için birincil bir önem taşıyor. Bu düzeyin işlevimizle uyumlu bir doğrultuda yükseltilmesi, kurulu sivil toplumun örgütlenme düzeyi, potansiyel bir hegemonya aygıtı olan partimiz için birincil bir önem taşıyor. Bu düzeyin işlevimizle uyumlu bir doğrultuda yükseltilmesi, kurulu sivil toplum örgütlerinin bu doğrultuda geliştirilip yine bu doğrultuda yeni yeni sivil toplum örgütlerinin kurulması, başka birçok görevin eklemlendiği temel bir görev oluşturuyor.

Bir sivil toplum örgütü ve potansiyel bir hegemonya aygıtı olarak partimizin, demokrasi ve insan hakları sorunları, Kürt sorunu, sendika ve öteki yığın örgütlerine yeni bir bakış ve bu bakış doğrultusunda bu tür örgütlenmelere özendirici bir katkı sorunu, sendikalı işçilerin, üniversite gençliğinin, her düzeyden emekçi ve özgürleşmeci kadın ve erkeğin partimize kazandırılması sorunu, çevrecilik, feminizm ve barış sorunu vb. gibi sınıfsal ve/ya da küresel tüm sorunlar karşısındaki ivedi görevleri sorununu, işte bu temel görev çerçevesinde ele alıp ayrıntılı bir biçimde tartışmamız gerekiyor■

SITKI COŞKUN

Bugünkü Dünyada ve Türkiye'de SBP'nin Yapması Gereken İşler Vardır

NEYİ TARTIŞIYORUZ?

Toplantımızın gündemini belirleyen tartışmayı nasıl özetleyebiliriz? Onu nasıl tariflersek doğru ifade etmiş oluruz.

Bu kaygı ile tartışmaya getirilen tutumu herhalde şöyle özetleyebiliriz; "SSCB'deki gelişmeler marksizmin yenilenemeyeceğini, marksist partilerin de marksist nitelikleri ile yenilenemeyeceğini, sosyalizmin artık amacımızı, seçeneğimizi oluşturamayacağını ortaya koymuştur. Yeni bir toplum gerçekleştirme iddiasındaki parti yeni bir dünya görüşünden yola çıkmak zorundadır. Bu da insan hakları ideolojisidir.

Bütün bu nedenlerle marksist gelenekten tam olarak kopulmalıdır. Bugünün gereksinimi olan parti Yeni Sol Bir parti, daha doğrusu sağ ve sol ayrımı da günümüzde anlamını yitirmekte olduğuna göre bir değişim partisidir.

SBP ancak böyle bir yeni partinin kurucu bileşenlerinden biri olabilir. Bu nedenle SBP etkili olabilmek için sosyalizmi amaçlayan, iktidar için mücadele eden parti olma misyonunu terketmeli, kalıcı örgütler kurmamalı, seçimlere katılmak gibi şeyleri bırakmalı ve Yeni Bir Değişim partisini oluşturma işine katılmayı misyon olarak belirlemelidir. Bu da SHP, HEP, SBP birliğidir. Ya da sosyal demokratlarla marksistlerin birliğidir."

Bu özet, tartışılan konunun tarifini vermektedir. Çünkü, bu görüşü benimsemediğini açıklayan platformun öz olarak SBP Tüzük ve Program'ında yansıyan kuruluş mutabakatının işlevli olarak sürdürülmesi dışında henüz öne sürdüğü bir tutum yoktur. Çünkü, partinin ortaya koyduğu mutabakat yenidir. Geçerlidir. Uygulanarak sınanmış aşılmış değildir.

Kendini "Yenilikçi Kanat" olarak adlandıran arkadaşlarımız bu tutumlarının ana gerekçelerini dünyada ve Türkiye'de özellikle son yıllardaki değişmelerle izah etmektedirler.

Bugünkü dünya ve Türkiye koşulları gerçekten kapitalizmi aşmak, ortadan kaldırmaktan, sosyalizm amacından ve sosyalizm amacı için işçi ve emekçi sınıflara dayanan bir marksist partiden vazgeçmeyi gerektirmiyor mu?

Dünya ve Türkiye'deki koşullara, duruma, değişikliklere bir göz atalım.

İKİ KUTUPLULUKTAN HANGİ KUTUPLULUĞA

Dünyada iki ana merkezli, iki kutuplu durum sona ermiştir. Sistemlerden, kutuplardan biri reel sosyalist sistem, SSCB, artık yoktur.

Bu gelişme, 1917 ile içine girdiğimiz çağ içinde, yeni bir durum oluşturmaktadır.

Yeni durum, sistemlerden biri yok olurken, diğerinin; kapitalist-emperyalist sistemin ayakta kalması ile karakterize oluyor. Kapitalist-emperyalist sistem de statik değildir. Ciddi, önemli değişikliklere uğrayarak, yeni özellikler kazanarak değişiyor.

Bu değişim, kapitalist-emperyalist sistemin ücretli emeğin sömürüsüne, üretim araçlarının ve artı değerin özel kapitalist biçimde mülk edinilmesine dayalı olan kendi temelleri üzerinde gerçekleşmektedir. Kapitalist-emperyalist sistem değişerek bir başka, ama gene kapitalist emperyalist sisteme dönüşüyor. O kendi tipine bağlı kalmaya devam ediyor. Bu durum iki kutupluluktan sonraki dünyada ortaya çıkan çok kutupluluk ya da gerçek bir çok merkezliliğe geçişin imkanlarını da taşıyor, dünya ortamını köklü biçimde etkiliyor. Belirliyor.

"Çok" merkezli dünyanın en güçlü merkezleri ABD, AT ve Japonya olarak belirginleşiyor. Bunlar hem çok merkez, hem bir merkezdir. Çünkü her üçü de kapitalist-emperyalist sistemin temelini ve tepesini oluşturmaktadırlar. Yani bu çok kutubun, en büyük yıldızları aynı familyadan, aynı cinstendir. Dolayısıyla dünyanın şimdiki kutup yıldızı **üç köşeli** bir yıldızdır.

Ve bu durum dünyanın gerçek bir çok merkezliliğe ve orada demokratik eşit bir uluslararası düzene geçişinin önündeki temel engel olarak ortaya çıkıyor.

İşte ortaya çıkan çok merkezliliğin tepesinin bir merkez ve emperyalist-kapitalist bir merkez oluşu, dünyadaki durumu karakterize eden ve çerçeveleyen durumdur. Bu nedenledir ki iki kutupluluğu izleyerek ortaya çıkan bu tablo ve onun içinden çıkarılmak, ya da ona verilmek istenen "Yeni Düzen" kendiliğinden bir iyileşmeyi temsil etmiyor.

Bütün bunlardan çıkarak, bugün dünyadaki başlıca güç merkezlerini oluşturan ülkelerin ve ülke gruplarının esas olarak iki kutuplu dünyadan geriye kalan, tepesini emperyalist güç merkezlerinin tuttuğu ülke grupları, onlara ait grup ve unsurlarından oluşmakta olduğunu görmek mümkündür.

Genel bir "çok kutupluluk" nakaratını, bir klişe haline getirerek şablonlamaktan çok, somut olarak hangi ülke ve ülke grupları; hangi uluslar ve ulus grupları; hangi ekonomik sosyal formasyondaki kutuplar; hangi gelişme düzeyindeki gruplar; hangi nedenle, hangi kritere göre "kutup" gibi soruları sormak, somut durumun çözümlenmesine yardımcı olabilecektir.

Kanımca burada önemli noktalardan biri, bu çok kutupluluğun emperyalizm ay'ının kırpılıp kutup yıldızı haline getiri-

lerek "bitirilmesi" gözden gizlenmesi için kullanılmasını atlamamaktır.

KİMİN YENİSİ, KİMİN DÜZENİ YA DA İKİ KUTUPLU DÜZENDEN PAX AMERİKANA'YA MI?

İki kutupluluğun sona ermesi ile ortay çıkan bu değişmiş tablo ve onun içerisinden çıkarılmak istenen "Yeni Düzen" kendiliğinden bir iyileşme taşımamaktadır.

Bu tablo tehlikeleri ve dünden daha farklı birçok iyileşme imkanını da birlikte, içinde taşımaktadır. İçindeki dinmiklerin ve güçlerin konumlanmalarının gelişmesine göre gidişatı şekillenecektir.

Bugün ABD'nin yukardan aşağı dayattığı "Pax Amerikana açıktır ki tüm dünyada ücretli emeğin; tüm Güney ülkelerinin ezilen ulus ve halkların; ve diğer iki emperyalist merkezin ve ABD halkının aleyhinedir. Dünya barışı için tehlikelidir. Her üçü bir arada, tüm emperyalist ülke grupları tüm dünya için tehlikelidir.

Oysa bugün dünyamız gerçekten çok kutupluluğa, oradan eşit uluslararası ilişkilere ve şiddeti her biçimde uluslar ve insanlararası ilişkilerden dışlayan, barışa dayanan bir uluslararası düzene geçebilmenin imkan ve dinamiklerine de sahiptir. 70 yıllık sosyalist sistemin birikimleri, ulusal kurtuluş hareketleri tüm eşitlikçi ve çevreci hareketler, insan hakları mücadelelerinin oluşturduğu birikimler, sonuçta birleşik bir etki yaratmıştır. Ve reel sosyalizm çökerken tüm dünyada barış ve insan hakları için; tüm eşitlikçi ve çevreci hareketler için; tüm işçi ve emekçi hareketleri için imkanların ve kazanımların ortalama düzeyini yükseltici ya da yükseltmeye elverişli koşulları destekleyici gelişmeler ve şartlar güçlenmiştir.

Bunların kendiliğinden yürürlüğe girmesi ve sonuç yaratması söz konusu değildir. Ulusal ve uluslararası ortamlarda bu imkanların güçlerinin belirginleşmesi, ortaya çıkması gerek. Her şeyden önce de bu gelişme imkanlarının yürürlüğe girebilmesi ABD'nin tepeden dayattığı ABD emperyalizmi merkezli tek kutupluluğu, ABD hegemonyasını, emperyalist sultayı kurumlaştırmaya yönelik Pax-Amerikana'ya dayalı Yeni Düzen dayatmasının kırılmasına, geriletilmesine, ona karşı direnilebilmesine bağlıdır. Barışa, eşitliğe dayalı alternatif bir uluslararası düzen ve kurumlar sisteminin ortaya konmasına bağlıdır.

Bunun için büyük emperyalist devletlerin diktasından kurtulmuş, demokratik bir BM'ler çıkış noktası olabilir. Bunun temeli olarak Güney ulusları ile büyük emperyalist ülkeler dışındaki tüm ulusların işbirliğinin ve bu çerçevede istikrarı belirginleşebilen, Çin, Kuzey Kore, Küba, Vietnam gibi sosyalist ülkelerin katkısının imkanları üzerinde durmak gerekir.

Dünya çapında işçilerin, tüm ücretli emeğin, barış, çevre, kadın ve eşitlikçi tüm hareketlerin her birinin yeni ulusal ve uluslararası örgütlenme ve dayanışmalarının ortaya çıkmış ve çıkarılması gereken yeni ve etkili biçimlerinin üzerinde daha geniş çaplı durmak gerekiyor.

EMPERYALİZM VE ÇAĞDAŞ DURUMUN İLİŞKİSİ

Sosyalist ülkeler kutubunun ortadan kalkmasından sonra, iki kutuplu dönemin kapitalist-emperyalist sistemde yarattığı yeni özellikler ve değişmeler ile birlikte, emperyalist sistemin tüm dünyada tekrar tek temel ekonomik politik sistem olarak kalması koşullarında **emperyalizm çağının daha farklı bir iç evresinin başlamakta olduğunu söylemek bugün gerçeğe yakın olandır.**

Çünkü; birinci olarak, daha yukarda da değindiğim gibi iki kutupluluk döneminde yaşanan gelişmeler, **kapitalizmin başka bir toplumsal-ekonomik formasyona dönüşmeden, kendi tipine bağlı olarak ve kendi temelleri üzerinde değişim geçirdiğini gösteriyor.**

Son otuz yıllık dönemde kapitalist-emperyalist sistem özdüzenleme mekanizmalarını geliştirip, güçlendirebilmiştir. Yenilerini de kazanarak temel niteliklerinin aşılması tehlikesini erteleyip öteleyebilmiştir.

Geçtiğimiz 30 yıllık dönemde, kapitalist-emperyalist sistem kendi ülkelerinde ve tüm dünyada işçilerin, ücretli emeğin; ezilen ulusların, üçüncü dünya ya da Güney ülkelerinin sömürüsü temelinde yükselen ekonomik, politik, askersel olarak güç ve zor konum ve mekanizmalarına dayanan varlığını koruyup, yer yer kimi olanaklarını da artırarak bir değişim yaşamıştır.

Yaşanan 30 yıllık süreç boyunca kapitalist-emperyalist sistem değişirken, yüzyılın başı ve ortasından çok farklı, yeni özellikler kazanarak, ama kapitalist-emperyalist kalmaya devam ederek değişmiştir.

Kapitalizmin ömrünün sanıldığı kadar kısa olmadığı, süratle çürümekte olmadığı bugün ortadadır. Bilimsel Teknolojik Devrimi belli ölçülerde kar etrafında geliştirmektedir.

Kapitalizm sömürücü bir toplum olmaya devam etmektedir. Bağrından ortaya çıkan, imkanları insanların sonsuz ihtiyaçlarından öte, bugünkü en acil gereksinimlerine, doğanın bir gün bile geciktirilemeyecek kurtarılmasına yöneltememektedir. Sınıflar ve uluslararası farklar ve adaletsizlikler giderek artmakta, ezilen cinsin ezilişini her adımda bir kere daha üretmektedir, beslemektedir. Kapitalizm her tür eşitsizlik ve sömürüyü kışkırtan bir temel olmaya devam etmektedir.

Kapitalist-emperyalist sistemin iki kutuplu dönemdeki gelişmesi içinde **üretim çok daha fazla dünya çapında bir sisteme doğru gelişmiştir.**

Kapitalizmin doğuşunda başlayan, tekelci aşama ile hızlanan, yüzyılın başındaki gelişmelerle iyice yükselerek yeni bir düzeye yükselen uluslararasılaşma ya da kapitalist enternasyonalizasyon emperyalist düzeye yükselmişti.

Son 30 yıldaki gelişimi ile kapitalist üretimin enternasyonalleşmesi, daha organik bir niteliğe ve daha büyük çapta, bütünselleşme ile bir dünya sistemine doğru gitmektedir. Çok uluslu tekeller bugünkü kapitalist uluslararasılaşmanın karşılığı olan firma tipini oluşturuyor. IMF vb. örgütlerde uluslar ve devletler arası emperyalist mali

ve ticari kurumlaşmaların bugünkü biçimleri olmaktadır.

ÜRETİMİN ÇAPI, ULUSLARARASILAŞMASI VE KOLLEKTİVİZASY ONU DEV BOYUTLARA YÜKSELİYOR

Uluslararasılaşan ve dünya çapında dev bir boyuta ulaşan kapitalist üretim bugüne kadarki insanlık tarihinde hiç görülmedik düzeyde bir kollektivizasyon düzeyine yükselmiştir.

On milyonlarca emekçi bir kaç yüz çok uluslu tekel tarafından çok çeşitli sektörde ve onlarca ülkeye yayılan bir üretim ağında çalıştırılarak dünya sanayii üretiminin yaklaşık üçte biri gerçekleştiriliyor.

Dünya çapında daha birleşik sisteme doğru yükselen kapitalist üretim sistemi son 30 yılda çok büyük sayıda insanı ücretli emeğin sıralarına çekmiştir. **Bugün dünya çapında yaklaşık 1,5 milyar insan ücretli işçi, emekçi olarak yaşamını kazanıyor.** Üretim böylesine dev boyutlarda uluslararasılaşıp, kollektifleşirken, sermaye gittikçe daha az elde yoğunlaşıp merkezileşiyor. Üretimin sonucunda artı değerin tahsisinde onun özel kapitalist mülk edinilmesi, üretim araçlarının aynı biçimde mülk edinilmesi sürüyor.

Sınıflar ve uluslararası kapitalist-emperyalist sömürü ve adaletsizlik artıyor.

Bu açıdan bir panorama vermek yararlı olacaktır.

EMPERYALİZM İNSANLIĞIN GELECEĞİNİ SÖMÜRÜYOR

1981-1982 durgunluğu onu izleyen yıllarda ulusal ve uluslararası kapitalist sömürünün boyutu geçmiş on yıllara oranla çok daha arttı. Deyim yerindeyse **son 10 yıl "Global Fakirleşme On Yılı"** oldu.

Bu yıllarda dünya gelirinin dağılımı şiddetle bozulmuştur. Dünya nüfusunun %77.4'ünü oluşturan 3. dünya ülkeleri toplam dünya gelirinin %17.7'sini alırken, dünya nüfusunun %15.4'ünü oluşturan zengin ülkeler dünya gelirinin %78'2'sini almaktadırlar.

IMF tarafından makro ekonomileri düzenlemek için dayatılan "yapısal uyum programları" ile 70'den fazla ülkede reel gelirlerin azaltılması, el emeğinin ve herşeyin ucuza ihracı gerçekleştirilmiştir.

Borçlu ülkelerin borç toplamı 1980'li yılların başında 8-900 milyar dolar düzeyinden, 1.300 milyar dolara çıkmıştır. Borçlu ülkelerin reel gelirleri 1980'lerde %60 gerilemiştir. Örneğin; Nijerya'da asgari ücret %85 oranında düşerek, ayda 10-20 dolar düzeyine inmiştir.

Dünya nüfusunun %56'sının yaşadığı "zayıf gelirli" ülkelerin toplam dünya geliri içindeki payı %5.4'dür. Yani 3 milyar insan, 50 milyonluk Fransa'nın ulusa gelirinden biraz daha eksiğini alabilmektedirler.

Toplam olarak açlık sınırında yaşayan insan sayısı; 1980'lerin başında 820 milyondan, 1989'da 950 milyona, bugün ise 1 milyarın oldukça üstüne çıkmıştır.

Zengin ülkeler ile 3. dünya ülkeleri arasındaki farklar çok sert hale gelmiştir. Paris banliyösündeki bir ailenin geliri Güney Doğu Asya'daki bir ailenin 100 katıdır. ABD'de hamburgercilerde bir yılda tüketilen Pepsi Kola için ödenen 30 milyar dolar, Bangladeş'in ulusal gelirinin iki katıdır. 250 bin nüfuslu İzlanda'nın gayri safi milli hasılası 5.2 milyar iken, 35 milyonlu Zambiya'nın da gayri safi milli hasılası bu kadardır.

ABD'de ülke içinde 1978-87 yılları arasında nüfusun en yoksul %20'sinin geliri %8 daha azaldı. Nüfusun en zengin %20'lik grubu ise %13 daha zenginleşmiştir.

Son 10 yılda monopolist yeni sağcı politikaların; 1.000 milyar doları aşan ABD silahlanmasının; yıldızlar savaşı projesinin finansmanının kaynağı, işte bu eşi görülmedik dev boyutlardaki sömürüdür.

Klasik sömürgecilikten, yeni sömürgeciliğe oradan da (deyim yerindeyse) "piyasa sömürgeciliğine" geçen emperyalizmin bitemeyişinin, ya da içine girdiği yeni aşamanın resmidir. Ya da çağımızdaki sınıfsal ve uluslararası sömürünün kapitalist-emperyalist karakterinin topoğrafyasıdır.

Bilimsel Teknolojik Devrim'in sonuçlarının mal, hizmet ve bilgi üretimine çarpık ve eksik biçimde de olsa uygulanmakta oluşu da dünya çapında ve her adımda bütün uluslardan ve daha çok sayıda insanı üretim faaliyetine çekiyor. Bu faaliyet etrafında ücretli emek olarak birleştiriyor. Her gün insanların sayıca daha fazlası, dolaylı ve dolaysız olarak değerin yaratılmasına katılıyor. Üçüncü dünyanın bağrında ve serbest bölgelerde azgın bir emek sömürüsü içinde yeni işçi yığınları oluşuyor.

Bunun yanısıra mülk sahipleri ise gittikçe daha çok üretimden uzaklaşıyor. Tapuya, hisse senedine, kara, ranta, faize daha çok yaklaşıyor. Firmalarda yönetim faaliyetinin her adımında, daha çoğu menajerler eliyle gerçekleşiyor. Kapitalist sınıflar, özellikle en büyükleri gittikçe daha süfli ve üretim için gerekli olmayan bir sınıf haline geliyorlar.

SINIFSAL OLANLA GLOBALİN İLİŞKİSİ

Bir bütün olarak süreç, emek-sermaye çelişkisini tüm dünyaya daha geniş çapta ve derinlikte taşınması, yayılması ve geniş alanlara, ilişkilere girmesi olarak da gelişiyor.

Son otuz yıllık dönemde ortaya çıkan, ya da yeniden belirgenleşen, önem kazanan ve globalleştiği görülen barış, çevre ve kadın, Kuzey-Güney sorunu gibi sorunlar ve bunların dayandığı çelişkiler de dünya çapında belirginlik ve aktiflik kazandı.

Bu dönem aynı zamanda, emek-sermaye çelişkisi ve bu çelişkilerin birbiriyle daha yoğun olarak kesiştiği, birbirini etkileyip, birbirinin içinden geçtiğinin belirginleştiğini ortaya koydu.

Bu noktanın daha iyi belirginleşmesi bakımından şunları da söylemeliyim. İnsan emeğinin ve insanın çok yönlü sömürüsüne dayanan kapitalizm, sınıflı sömürücü toplum tipinin bugünkü somutudur. O bu niteliği ile kadının, doğanın, gençliğin, zayıf ulusların ezilmesi, sö-

mürülmesi ve horlanmasının da -tüm sınıflı toplumların tarihsel mirası ile birlikte- bugünkü dayanağı ve üreticisi olan toplumsal formasyondur. Sınıfsal, ulusal, cinsel sömürü, baskı ve ezgi; doğaya karşı sömürü, şiddet ve tahrip; emeğe, kadına, barışa ve genç nufusa karşı yöneltilen baskı, sömürü ve tahrip, birbiri ile özdeş olmamakla birlikte, köklü bir biçimde ilişkili ve birbirine rağmen çözülemeyecek kadar bütünsel, uyumlu çözümler talep edecek, gerektirecek kadar da yoğun ve köklü olarak ilişkilidirler.

BÜTÜN BUNLAR NELERİ GÖSTERİYOR

***Bütün bunların, tüm dünyada 100 milyonlarca ücretli işçinin, ezilen ulusun ürettiğini bir avuç çok uluslu tekel, bir avuç ulusal ve uluslararası kapitalist ve emperyalistin, bir avuç zengin ulusun tükettiğini gösteriyor.**

***Bütün bunlar**, üretimin kollektif karakteriyle üretim araçlarının ve sonuçlarının özel kapitalist mülk edinilmesi arasındaki çelişkinin dünya çapında da yaygınlaşması, artması ve belirginleşmesidir.

***Bütün bunlar** zamanımızın en büyük çelişkilerinden biri olarak; bilim ve teknolojideki gelişmenin kapitalizm çerçevesinde kötüye kullanılması, yanlış yöne çekilmesi ve bunun sonucunda da gerçek toplumsal ilerleme doğrultusunda kullanılamaması durumunun ortaya çıktığını gösteriyor. Bu nedenle BTD'nin değerlendirilebilir sonuçlarıyla birlikte dünyada üretimi insanlığın ihtiyaçlarına yetecek kadar geliştirmenin olanaklarının ortaya çıkmakta olmasına rağmen insanlığın ihtiyaçları karşılanamıyor.

Çünkü kapitalizm üretimi ve BTD'yi kara bağımlı kılmıştır. Kuzey'in zengin ülkelerindeki açlık sorununu çözecek kadar gıda maddeleri varlığına karşın; yeteri kadarını üretme olanaklarına karşın, BTD'nin yeterince ve doğru bir biçimde insanı merkez alarak kullanılması halinde üretimi daha büyük hızla artırma olanağına karşın; piyasanın ve karın egemenliği bunun gerçekleşmesinin önündeki temel engel olmaktadır.

Son 10 yılda bin milyar doları aşkın kaynağın silahlanmaya harcanmış olmasıyla silahlanma çok yüksek bir düzeye gelmiştir. Bugün tam silahsızlanmanın büyük bir hızla sağlanmasının olanakları ortaya çıkmıştır. Buna rağmen son iki yılda başlayabilen nükleer ve konvansiyonel silahsızlama süreci, insanlık için tarihsel fırsatı kaybettirebilecek bir ağırlıkta gelişmektedir. Hatta silahsızlanma ya da askersel harcamalar insanlığın, doğanın, emeğin, az gelişmiş halkların, ezilen cinsin ve genç nüfusun gereksinimlerini gerekli yeterli bir miktar ve hızla çözmeye yetecek kadar kaynağı serbest bırakmaya yetmeyen bir ağırlıkla, hatta bazı ülkeler ve bölgelerde artarak gelişmektedir. Bunun temelinde yatan şey piyasanın ve karın egemenliğidir. Militarizmin kapitalist-emperyalist sistemle olan organik bağıdır.

Bütün bunlar, kapitalist-emperyalist sistemin varlığını korumayı ve sürdürmeyi başarırken işçilerin, emekçilerin, ezilen halkların, insanlığın, dünya barışının, çevrenin korunmasının, kadınların ve genç nüfusun gereklerine ve gereksinmelerine yanıt veremediğini ortaya koyuyor. Sınırları ve sınırlılığı da ortaya çıkıyor. Kapitalizmin sınırını, onun temel çelişkisinin, bir kere daha üretimin kollektif karakteriyle, üretim araçlarının özel kapitalist mülk edinilmesi arasındaki çelişkinin oluşturduğu görülüyor.

Onun temel dinamiğini oluşturan emek-sermaye çelişkisinin derinliği ve kapsamının artarak tüm dünyaya yayıldığı ve diğer tüm dinamik ve çelişkilerin de dokusuna daha çok girip onları etkilediğini gösteriyor.

Bütün bunlar dünya çapında değişimin doğrultusunu ve bu değişimin derinliği ve kapsamının artarak tüm dünyaya yayıldığı ve diğer tüm dinamik ve çelişkilerin de dokusuna daha çok girip onları etkilediğini gösteriyor.

Bugünkü çağdaş işçi sınıfının 1,5 milyar insanı kapsayan nicel durumu, dünyadaki en büyük en yaygın sınıfsal varlığı oluşturuyor. Bu sınıf 19. yy.'ın ortasındaki durumundan birçok bakımdan farklıdır. Bu nicel ve nitel olarak da böyledir. Ancak bu farklılık onu işçi sınıfı olarak adlandırmaktan vazgeçmeyi gerektirmiyor. Çünkü kapitalizm kendi temelleri üzerinde, ücretli emeğin sömürüsüne dayanarak ve kendi tipine bağlı kalarak değişmiştir. Dolayısıyla işçi sınıfı da kendi temelleri üzerinde kalmaya devama mecbur bırakılarak bir dizi değişimden geçmiştir. Bu nedenle o, bugün de işgücünü satan ve üretim araçlarından yoksun olan insan olmaya, yani işçi olmaya devm ediyor.

Bugün işçi sınıfı dünden çok daha büyük, dünyanın her tarafında üretimin (mal, hizmet, bilgi) gerçekleştiren ana sınıf olmuştur. Artık hemen başlıca tüm ülkelerde nüfusun çoğunluğunu ya da en büyük bölümünü oluşturmaktadır. Artık azınlık sınıf değildir.

İşçi sınıfının yapısında önemli değişmeler ortaya çıkmıştır. İç çeşitliliği artmıştır. Çekirdeği değişmektedir. Geleneksel çekirdeği oluşturan sanayi proletaryasının yerini altın yakalı işçiler-emekçiler almaktadır. Sanayi proletaryası ise halen birçok ülkede çekirdek olmayı sürdürmesine karşın, esas olarak yeni çekirdeğin etrafındaki halkalara doğru kaymaktadır.

Bu geniş çaplı değişimler işçi sınıfının yeni koşullardaki ilişkilerinin henüz oluşmakta oluşuyla bağlı olarak mücadele, müdahale gücünde politik yeteneklerinde belli bir düşüş ve dağınıklığı yaşıyor. Çağdaş işçi sınıfı henüz kendi deneyimini yaşamaya yeni başlıyor.

Sınıfın bir önceki durumuna göre yapılanmış olan sendikal ve politik örgütleri, bu nedenle ve kendilerini yeniden yapılandırma zayıflıklarının sonucu olarak halen içinden çıkamadıkları bir krizi yaşamaktadırlar. Burada işçi hareketinin geçmiş pratiğine bakmalıyız. Kapitalizmin evrimi ile sosyal yapısında, dolayısıyla işçi sınıfındaki değişimler her zaman örgütlenmede de buna uygun değişmeleri talep etmiştir. 1. Enternasyonal kurulduğu zaman işçi sınıfının örgütü olarak o dönemin gereksinimini yansıttı ve ona cevap verdi. 2. ve 3. Enternasyonal'ler de marksist parti tipleri olarak aynı şeyi yaptı. Her parti tipi kendi döne-

minin koşullarıyla oluştu ve onları karşıladı. Dolayısıyla şimdi sorun, kapitalizmde ve işçi sınıfındaki değişikliklere uygun sınıfsal örgütlerin oluşturulabilmesidir. Çağdaş sosyalizmi amaçlayan bugünkü işçi sınıfının ücretli emeğin marksist partisinin oluşturulabilmesidir.

Özetlersem; bütün yukardan beri söylemeye çalıştıklarım dünyada koşulların, kapitalizmin aşılması, ona son verilmesi ve yeni bir sosyalizm projesini gerektiriyor. **Yeni, çağdaş, insancıl ve demokratik bir sosyalizm projesi.**

BUGÜNDEN SOSYALİZM

. Bugünden başlayarak, daha muhalefetteyken kapitalizmin bağrında, sömürüye ve devlete karşı mücadele içinde unsurların biriktirileceği bir sosyalizm.

İktidara gelişler yoluyla da derinleştirilip, pekiştirilmesi ve sonuca vardırılmasında; sivil toplumda hegemonyadan geçerek siyasal toplumun (devletin) fethine, emekçi halka, onun doğrudan iktidarına dayanan bir sosyalizm.

Muhalefette ve iktidardaki her adım ve girişimde devletin yetki ve olanaklarının istimlak edilerek toplumsallaştırılacağı, sivil topluma, emekçi halka devredilerek sönümlendirileceği bir sosyalizm.

Böylesi bir süreçte, bununla iç içe ve baştan başlayarak, her adımı ile eş zamanlı, bugünden başlayarak kapitalizmin, sömürünün geri sürülüp tasfiye edilerek ortadan kaldırılacağı, üretim araçlarının özel kapitalist mülkiyetinin her adım ve olanakta işçiye ve emekçiye, topluma ve insana ilga edileceği bir sosyalizm.

Hemen şimdiden kapitalizme karşı mücadeleye girişmek, her adımda onu ortadan kaldırma işine girişmektir. Her adımda devleti tasfiyeye yönelik girişimi geliştirmektir.

1917 Rusya'sında devrimci durum oluştuğunda Kışlık Saray'a hücum başlamıştı. Kışlık Saray düştükten sonra da üretim araçlarının özel kapitalist mülk edinilmesine saldırılmıştı. Bugünkü sosyalizm mücadelesi ya da kuruculuğu daha kapitalizmin bağrında Kışlık Saray'a her gün hücum etmek, hergünkü mücadelede üretim araçlarının özel kapitalist mülkiyetine karşı mücadele etmek anlamına geliyor. Devrimci ruhun, devlete ve sömürüye baş kaldırının her an ayakta olmasını gerektiriyor. Bu bakımdan kapitalist sistemin içinde ona karşı barışmaz bir içerik ve ruhla sürdürülecek bir sosyalizm mücadelesi bugünkü sosyalizmin yolunu açabilecektir.

TÜRKİYE'DE DE KOŞULLAR SOSYALİZMİ GEREKLİ KILIYOR

Türkiye'de son 30 yılda ücretlilerin nüfus içindeki sayısı ve oranı hızla artmıştır. 1965'de 3 milyon olan ücretli sayısı 1980'lerin ikinci yarısında 8.5 milyon olarak faal nüfus içersindeki payı %22.4'ten çıplak olarak %37'ye, gerçekte ise %45'lere ulaşmıştır. Ücretli emeğin bu yıllardaki artış hızı %263'tür.

İşçi sınıfının ülke üretimindeki yeri artmıştır. Dolayısıyla emek-sermaye çelişkisinin Türkiye'deki kapsamı da hızla genişlemektedir. Ülkemizde gelir elde eden 11 milyon hanenin 9.7 milyonunun işi vardır ve bu 9.7 milyon hanenin reislerinden 4.2 milyonu ücretlidir. Yani Türkiye'deki hanelerin %43.2'si ücretlidir.

Bugünkü Türkiye sınıfsal farklılaşmanın bütün dünyada en büyük olduğu ülkeler içinde başlarda bir yerdedir. Dünyada gelir dağılımının en dengesiz olduğu ülkelerdendir. Dünyadaki 170 küsur ülke içinde gelir dağılımının en bozuk olduğu 7 ülkeden biridir.

1989'da ücretlilerin ulusal gelir içindeki payı %15 iken, ödenen toplam gelir vergisi içindeki payları ise %55'tir. Aynı tarihte ücret dışı gelirlerin, yani mülk sahibi sınıfların gelirlerinin, ulusal gelir içindeki payı %85, ödedikleri gelir vergisinin toplam gelir vergisi içindeki payı ise %45.1 dir.

En az gelirli %20'lik nüfus grubunun geliri ile en zengin geliri %20'lik nüfus grubunun geliri arasındaki fark 21 mislidir.

Nüfusumuzun %80'i ulusal gelirin yarıdan azını, ancak %45'ini paylaşıyor. Nüfusumuzun %20'sinin kişi başına yıllık geliri 225 dolardır. Bu Bangladeş'te de aynı düzeydedir.

Sadece bu veriler bile Türkiye'deki kapitalizmin yarattığı sınıfsal sorunun boyutunu ve sosyalizm gereksinimini ifade etmeye yeter diye düşünüyorum. Diğer sorunlar ise sadece neden daha çok sosyalizm gerektiğini bir kere daha teyid etmektedir.

Baştan beri aktarmaya çalıştığım olgular, dünya ve Türkiye koşullarında oklara bir temel buluşma noktasını; sosyalizmi ve onun öznesi olarak çağdaş işçi sınıfını işaret ediyor. Bunca okun arasında ard arda çarpı işaretleriyle karşılaşmak, yani "sosyalizm bitti, marksizm bitti, işçi sınıfı bitti ve sosyalizmi amaçlayan marksist parti bitti"yi tartışmak durumundayız.

NEDEN, SOSYALİZMİ AMAÇLAYAN MARKSİST PARTİ YA DA SBP DEĞİL?

Dünya ve Türkiye böyleyken ve de hızla değişirken, Türkiye marksist hareketinin önemli bileşenlerinden, insanlarından bir kısmı bu değişimler içinde sosyalizm amacıyla bağlı olarak değişmeye ve değişimin süreçlerine müdahale etmeye karar vererek SBP'yi kurdular.

Bu kuruluş ile birlikte politikaya yönelmek için örgütsel aracı yaratmış olduk. Tüzük ve program ile de düşünsel araç eksikli de olsa yaratılmış oldu. Sonrasında artık somut politik mücadeleye geçebilmek gerekiyordu. Geçemedik. Bir şeyler bizi tuttu. Sınıfsal, politik mücadelede cesarete ihtiyacımız varken biz, marksist teorimize kılıç çekmede cesarete çağrılmaya başlandık. Sonra cesaretimizi parti kimliğini değiştirmede sınamamızın değeri üzerine cesaret önerildi. Sonra da arkası geldi. Olmadı baştan. SBP yürümüyor, o halde politika değil başka parti lazım.

Bununla birlikte ya da bundan sonra istendiği kadar alternatif politika önerilsin, pratikte hiçbir anlamı ve politik mücadelede katkısı olamaz. Çünkü politik örgütsel, mücadelede ömrü biçilmiş örgütle faaliyet yürütü-

lemez. Bu kapısına "tasfiye nedeniyle ucuzluk" yazmış dükkanın müşteri edinmesini beklemek olur.

Kuruluşundan 10 ay sonra neden başka parti. Hangi değişim nedeniyle böyle?

Gerekçe açıktır. SSCB'de darbe oldu böyle oldu. Ya da "yenilikçi kanadın" kendince çıkardıkları SSCB'deki "darbenin dersleridir".

Gerçi esas çıkış noktası bu değildir. Çünkü arkadaşlarımız şimdi söylediklerini 1990 sonbaharında SBP program tüzük komisyonlarında, kamu oyunun ve SBP inisyatiflerinin bilgisi dışında savundular. Daha sonra Ocak 1991'de SBP platformlarının dışında bu konuyu yazdılar da. Yazdılar ki Türkiye'ye Bir Değişim Partisi (BDP) lazımdır.

Ama şimdi konuyu tekrar gündeme getirişlerinde SSCB'deki darbe ve karşı darbenin hareket ettirici nokta olduğu açıktır. Bu çıkışın dayandığı iki temel fikir şudur: Darbeden sonra,

1) "... eklektik düşüncelerden kurtulmak, yeni düşünceyi bütün mantiki sonuçlarına kadar uzatmak" gereği ve yine darbeden sonra,

2) "... artık komünist (herkes arkadaşlarımızın komünist parti-marksist parti dediklerini bildiğine göre bunu tüm marksist partiler diye de anlamak gereği açıktır) partilerin dönüşmesinin komünist (yani marksist partilerin çatısı altında mümkün olmadığı" düşüncelerdir.

Bu iki "teorik" düşünceye temel olan pratik ise; SSCB'deki darbeyi izleyen karşı darbenin ardından Yeltsin ve Gorbaçov'un fiilen birleşen tutumları ile SBKP'nin tasfiye edilmeye başlanması, SSCB'de kapitalist restorasyona resmen ve açıkça geçilmesidir.

Bu iki temel fikrin deklare edilmesini izleyerek, SBP yönetiminde tartışmanın resmi dayatıcısı olan arkadaşlarımız, tutumlarını bu doğrultuda biçimlendirdiler. Tutumlarını mantıki sonucuna vardırarak ifade ettiler. Şöyle ki:

1) "Yeni düşünce mantıki sonucuna vardırılmış marksizmin artık yenilenmesinin mümkün olmadığının tespiti ile marksist gelenekten tam kopuş ve yeni bir dünya görüşüne, yani insan hakları ideolojisine geçiş tam olarak başlatılmıştır.

2) Sosyalizmin "geleceği ve yeni bir toplum projesini tanımlamaktan" uzak kaldığı "bu nedenle de çağdaş insanın gereksinimlerine yanıt veren bir seçenek olmaktan çıktığı" söylenerek sosyalizmi amaçlayan marksist kimlikli bir partinin artık ikna edici olamayacağı ifade edilmiştir.

3) Bütün bunlardan çıkarak ve SBP'nin zaten "yürümediği", "gitmediği" söylenerek iş doğrudan partimizin varlığı sorununa bağlanmıştır. Böylece de SBP'yi tasfiye etme girişimi, ya da açıkça partiyi kapatma istemi aşağıdaki gibi formüle edilmiştir. "SBP Türkiye'yi değiştirecek bir değişim partisi olmaktan uzaktır. Marksist kimliği altında bu değişim güçlerini giderek toplayacağını beklemek hayaldir. Ama SBP böyle bir değişim partisinin yaratılmasında etkili bir rol oynayabilir, düşünsel ve politik olarak önemli katkılarda bulunabilir." Yani SBP bir başka partiyi oluşturana kadar var olmalı, sonra da bitmelidir. Ya da, yani SBP bu öneri ile kendini yok etmeyi kendine misyon edinmelidir, denmiş oluyor.

4) Bu değişim partisi nasıl bir partidir? Kimlerin birliği olabilir? Arkadaşlarımıza göre bu parti "yeni sol bir partidir". Bu parti "SHP, HEP ve SBP'nin birliği" olabilir. Ama bununla da sınırlı olmamalıdır. Çünkü günümüzde sağ ve sol kavramları da artık aşılmıştır. Bu nedenle önerilen partiye sol demek de doğru olmayabilir.

5) Peki bu partiye nasıl gidilebilir? Arkadaşlarımıza göre, "SBP'nin içinden geçilerek gidilebilir." SBP ise zaten "geçiş" partisidir. Yani kapatılacak bir partidir.

SSCB kurulurken, SSCB ya da SBKP'nin varlığına göre kurulmadı. Hatta "Devletçi Sosyalizmi" reddettiğini belirterek, yani Sovyet modelini kopye etmediğini ve etmeyeceğini belirterek kurulmuştu. O halde SSCB'de olanlar onun sona erdirilmesinin gerekçesi olarak nasıl öne sürülebilir.

Burada sorun bir başka yerdedir. Reel sosyalizmin daha iyi bir sosyalizm için eleştirilmesi önce bizim işimizdir. Hele tartışmamızın başlarında kimilerimizin dünyayı reel sosyalizmi eleştirmek olarak anlaması da anlaşılabilirdir. Ama sosyalist sistemin tümüyle çözmesinden sonra, hala oradaki olumluluk ya da olumsuzlukları temel almak anlaşılmazdır.

Geçmişte kendi sosyalizm projemizi hep sosyalist ülkeleri göstererek **"oradaki gibi"** diye anlattık. Son dönemlerde ise birçok arkadaşımız da nasıl bir sosyalizmi anlatmak için bu kez de "oradaki gibi olmayan" öne çıktı. Ama sonuçta "hep orası" merkezde kalmış oldu.

Sosyalizmin ilk ve erken denemelerinden çıkarılacak çok ders vardır, olacaktır da. Ama bizim sosyalizm projemizi ve adımlarımızı artık dünyanın, Türkiye'nin, ulusal ve uluslararası kapitalizmin analiz ve eleştirisinden elde ettiğimiz sonuçlar belirlemelidir.

Bu noktada yenilenme sürecinin başında ve yanlış olduğu gibi reel sosyalizm çöktükten sonra, hala oraya göre belirlemek olanaklı ve doğru değildir. Bizim tutumumuzu, politik ve örgütsel adımlarımızı somut durumun somut tahlili belirlemelidir.

SOVYETLER BİRLİĞİNDE OLANLAR, MARKSİZMİN YENİLENEMEZ OLDUĞUNU GÖSTERİR Mİ?

Sosyalist Birlik Partisi bir değişim partisinin kurucu bileşeni olmak misyonunu kabul ederek, kedisini kapatsın, önerisinin güncel dayanağının SSCB'deki darbe olduğuna değinmiştim. Arkadaşlarımıza göre Sovyetler'deki gelişmeler sonucu görülmüştür ki "marksizmi yenilemek mümkün değildir". Dolayısıyla komünist-marksist partilerin de yenilenmesi mümkün değildir.

Bu mümkün olmadığına göre, reel sosyalizmin çöktüğü koşullarda marksist SBP nasıl yaşar. Bu bir anomalidir. "Yenilikçi" göz ve el ise böyle şeylere tahammül etmemelidir. O halde olmaması gereken oldurulma-

malıdır.

Sovyet modelinin çöküşü marksizmin ve marksist sosyalizmin sonu ve yenilenmezliğinin kanıtı olabilir mi?

Ne feodal, ne de kapitalist rejimlerin tek modeli ve tek tipi olmamıştır. Aynı ana karaktere bağlı olmakla birlikte çeşitli feodal ve kapitalist rejimler oldu. Hele sistemlerin doğuş evrelerinde bu daha net görülmüştür. Sistemin belli bir tipinin batışı o rejimin tümden sona erişi olarak değerlendirilemez.

Marksizmin belli bir sosyalizm modelinin değil, genel olarak sosyalizmin bilimsel teorisi olduğu açıktır. Dolayısıyla, onun bir tarihsel dönemdeki ve belli bir ülke ya da ülkeler grubundaki uygulama girişiminin sonuçları ne genel olarak marksizmin, ne de sosyalizmin sonu olarak değerlendirilemez.

Marksizm yenilenemez diyenler de en azından yüzyılın başına kadar bilimsel, yenilenebilir ve gelişebilir olduğunu kabul etmişlerdi. O halde kuruluşunda bilimsel olabilen, bilimlerle, onların sonuçlarıyla ilişkisini koruyabilen bir teori, neden yenilenemez olmaktadır. Hangi neden kuruluşunda ve 19. yy. sonu ve 20. yy.'ın başlarında kendini yenileme imkanları olan bu teorinin bu imkanını kaybettirebilir?

Neden; "marksist düşünce tarzının yenilenmesinin yöntemini bize marksizm veriyor" değildir? Neden; "marksizmde bilim ve felsefe iç içedir. Felsefe sayesinde marksizm, bilimlerin bulgularını yeniden yapılandırır, onu yaparken toplumsal pratiğe dayanır." değildir?

Ben kendi adıma arkadaşlarımın geçmişte yazdıkları tırnak içindeki görüşlerinin bugün de doğru olduğunu düşünüyorum. Sovyetlerde olanların ise bunları nasıl geçersiz hale getirdiğinin anlamak ise olanaklı değildir. Bunu kanıtlamak arkadaşlarımıza düşer. Çünkü hukukta kuraldır. "müdde-i iddiasını ispat ile mükelleftir."

Marksizmin yenilenemez oluşunun dayandırılmak istendiği kanıtlardan biri de günümüzde zaten bütünsel teorilere, dünya görüşlerine yer olmadığıdır. Bu bizzat bu görüşün sahipleri olan arkadaşlarımızın "yeni bir dünya görüşü" arayışlarının ve bunu da "insan hakları ideolojisi" olarak ilan etmeleriyle birlikte düşmüştür.

Bununla birlikte günümüzde bütünsel bir dünya görüşünün dünden çok daha insanlığın ihtiyacı olduğunun altını çizmeliyim. Bugün de çok yönlü olarak çeşitleniyor. Sorunları artıyor ve bunlar globalleşiyor. Hepsinin uyumlu, dengeli, karşılıklılık temelinde çözülmeleri gerekiyor. Hiçbir sorun diğerini dikkate almadan ya da ona rağmen çözelemez hale geliyor. İşte bütün bu nedenlerle bugün insanlığın bütünsel bir dünya görüşüne ihtiyacı sürmektedir. Düşüncenin öneminin arttığı koşullarda teorinin felsefenin önemi ve işlevinin artmayacağını düşünmek mümkün değildir.

İşte marksizm bütünsel bir dünya görüşü olarak sahip olduğu materyalist felsefi temeli ile bilimlerle ilişkiye girme ve sonuçlarını genelleştirme yeteneği ile, bu gereksinme yanıt verebilir. Bu nedenledir ki, partimiz marksist bir parti olarak kuruldu. Marksizmin mirasçısı olduğunu da ifade etti.

SOSYAL DEMOKRATLARLA MARKSİSTLERİN İLİŞKİSİ

Arkadaşlarımız sosyal demokratlarla marksistlerin birliğini de öneriyorlar. Tabii yenilenerek. Ancak burada ilginç olan bu önerdikleri birlik prosedürü sonunda kalan şey "çağdaş sosyal demokrat hareket" oluyor."

Arkadaşlarımıza göre bu iki hareket arasında zaten teorik ayırım kalmamıştır. Ama ikisi de biraraya gelmek için yenilenmeli, böylece politik ve örgütsel fark ve engeller de ortadan kalkmalıdır.

Marksistler için belirtilen yenilenme prosedürü; günümüzde bütünsel dünya görüşlerine gerek olmadığının kabulü ile, marksizmin yenilenmesinin de mümkün olmadığının ilan edilmesi ve bunu izleyerek de marksist partilerin kendi çatıları altında yenilenemezliği gerçeğinin tespiti ile sosyalizm amacının terki ve marksist gelenekten tam kopuştur. Yani marksist hareketi örgütlü bir varlık olmaktan çıkarıp kişisel olarak da marksist olmaktan vazgeçip **eski marksistler** olmak gereğidir. Sel gider, kum kalır. Marksizmi sele verirseniz, kum yerine organik canlılar olarak eski marksistler ayakta kalır. Kendi çatıları kalmadığına göre, onlara da bir çatı gereklidir.

Sosyal demokrasinin yenilenme prosedürü ise biraz daha farklı öneriliyor. Sosyal demokrasi "kemalizm", "devletçilik" gibi kusurlarından arınmalıdır, yani Batı tipi çağdaş sosyal demokrasi olmalıdır. Sonuçta başka kimi prosedür unsurları olsa da sosyal demokrasi diye bir hareket kalmaktadır bu yenilenme prosedürünün sonunda. Bu durumda yenilenerek "eski marksist" olan marksistlere ise, hiç olmazsa bir işe yaramak için, aralarında kalmayan teorik farkın yanı sıra, politik örgütsel ayrımları da hallederek, sosyal demokrat harekete katılmaktır.

Sosyal demokrasinin de, marksistlerin de yenilenmesi gereksinimi açıktır. Yenilenmeyen şey yaşayamaz. Burada sorun, yenilenmeden arkadaşlarımızın mutlaka bir tek partiye doluşturmayı anlamalarıdır. Bu, ise kimliksiz, çehresiz, sosyolojik aidiyeti belli olmayan korparatif bir parti anlayışının rengini vermektedir.

Bu politikada sosyolojinin unutulmasıdır da. Arkadaşlarımız "dar" olan ve olmayan sınıf bakış açısından kurtuldular. Ama esas olarak sınıf gerçeğinden, sosyolojiden de kurtulmaya çalışıyorlar. Arkadaşlara göre, sorulduğunda, "sınıflar ve sınıf mücadelesi elbette vardır." Ama sorun bu konuda politikada düşünmeye gelince partilerin sosyal temeli ve öznesini politikanın nesnesini ve öznesini bulmak mümkün olmamaktadır. Hangi sınıftan yana, hangi sınıfa karşının yanıtı, arkadaşlarımızın politika dağarcığında herhangi bir yere sahip değildir.

Stalin sosyolojiyi resmen bilim saymayarak marksizme ve sosyalizme zarar verdi. Bugünse anti-stalinistlerin sosyoloji ile ilgili bellek kaybıyla karşı karşıyayız. Ama iş marksistlerle, sosyal demokratların birliği gibi bir soruna geldiğinde sosyoloji, sınıf meselesi hatırlanmadan edilemez.

Sosyal demokrat partiler de marksist-komünist partiler de sosyolojik sınıfsal açıdan işçi sınıfı partileri olarak doğdular ve bu nitelikleriyle bu sınıfın çıkarları için mücadele ettiler.

İdeoloji sorunu da bu arada önem kazanıyor. Gerçi arkadaşlarımız her türlü "izmlere" ve ideolojilere karşıtlıktan "yeni bir dünya görüşüne", yöneldiler. Bu hiç yoktan iyidir. Çünkü sosyal demokratlarla marksistlerin birliğinde ideoloji sorunu da önemli bir yere sahiptir. Her iki hareket de aynı dünya görüşünü, aynı ideolojiyi, yani marksizmi benimseyerek ortaya çıkmış hareketlerdir. Bir sosyal, sınıfsal temelleri ve ideolojileri oldukları için de dayanıklı, işlevli partiler olmuşlardır.

Şimdi sosyal demokrat ve marksist hareketin birliği gündeme getirildiğinde ortak sınıfsal temel olarak işçi sınıfının, emeğin çıkarlarına dönmek, ortak ideolojik temel olaraek marksizme dönmek, ortak amaç olarak kapitalizmin ortadan kaldırılması ve sosyalizm amacına dönmek ve bunları bugünkü dünya somutu içinde yenileyerek tartışmak gerekir.

Arkadaşlarımız ise bu ortak olan her şeyi paramparça ederek işe başlıyorlar. Teorik de olsa, var olabilecek bir olanağın, çıkış noktalarını baştan yok ediyorlar. Marksizmin, işçi sınıfını ve sosyalizmi reddedenlerin sosyal demokrasi ile de Batı tipi sosyal demokrasi ile birlikten söz etmeleri ne kadar ikna edici olabilir.

Her aklı başında marksist, Lenin'in kendi sağlığında sona erdirmek için girişim yaptığı, 2. ve 3. Enternasyonal'lerden kalan ayrılığın ortak tarihsel, sınıfsal, ideolojik temeller üzerinde ve kapitalizme karşı ortak olması gereken sosyalizm amacı için birliği elinin tersiyle itebilir. Emeğin çıkarlarını savunmak için böyle bir şeye yabancı kalabilir. Burada bir hatırlatma yapmak gereği var. Günümüzde Batı Avrupa'da sosyal demokrat partiler reel sosyalizmin KP'lerinden az olmayan ölçüde devletçilerdir. Hem de burjuva devleti ile bağlı olarak. Ağır ölçülerde bürokratik aygıtlar haline gelmişlerdir. Kapitalizmin gövdesine ağır ölçülerle entegre olmuşlardır.

Biz, SBP olarak ifade etmeye çalıştığım anlamda sosyal demokratlarla marksist hareketimizin ilişkisini irdelemeliyiz. Sosyal demokrat hareket içindeki kapitalizme ve devlete karşı sosyalizm için her kıpırtıya kulak verilmelidir. Bununla birlikte güncel politik faaliyette işbirliği ve kalıcı bir seçim işbirliğinin olanaklarını araştırmayı öne almalıyız. Somut olarak da SHP, DYP koalisyonunun programındaki tüm olumlu unsurları ilerletici, derinleştirci demokratikleşmeyi ve emekçilerin haklarını güçlendirici, yerel yönetimlerin her düzeyde desteklenerek geliştirilmesini sağlayıcı konularda işbirliği biçimlerini araştırmalıyız. Teorik ve ideolojik konularda sürekli diyalog ve işbirliğinin zeminleri araştırılmalıdır.

SOLU TASFİYENİN MASTER PLANI DEĞİL Mİ?

Arkadaşlarımız önce "yeni sol bir partinin" gerektiğine işaret ettiler. Sonra da günümüzde "sağ" ve "sol" ayrımının da pek anlamlı olmadığını sol nitelemesinin de pek bir şey ifade etmediğini, bu nedenle de yeni parti ve hareketin "bir değişim partisi" ya da hareketi olabileceğini söylediler. Ben solu tasfiyenin master planı derken kehanetten değil, Çarşamba'nın gelişi Perşembe'den belli olduğu için söylemiştim.

Şöyle ki, önce farklı marksist grupların hiçbirin tek başına yenilenemeyeceğini, ancak hep birlike bunun olabileceğini ifade ettiler. Bunu hep beraber de söyledik. Doğrusu da buydu. Ama birleştikten sonra bu da yetmez. Marksistler de kendi kendilerine yenilenemezler. Diğer geniş sol ve de eşitlikli hareketlerle Kürt demokrat hareketiyle aynı çatı altında olmak gerekir dediler.

Yenilenme tüm toplumun ve politik güçlerin sorunudur. O halde neden sol tek başına yenilenebilsin, sağ ve sol ayrımı da yenilenmeyi önler. O halde her kez tek çatı altına! Suyun ve arkadaşlarımızın mantığının akışı belli idi. Arkadaşlarımız da gecikmeden sağ, sol ayrımını da çok dert etmeyen bir değişim partisi lazımdır dediler. İşte bu nedenle önerileri solu da marksistler gibi "yenileyerek" tüketmenin yoludur. Çünkü yaptıkları yapacaklarının garantisidir. Nasıl marksizmi yenilemek için kendini tasfiye yolunu önerdiyseler, geniş sol için de yenilenme açısından başka bir alternatif kalmayacağı açık değil miydi.

Oysa Türkiye'nin gerçekten yenilenmiş güçlü bir sola ihtiyacı vardır. Bunun yolu solun yeniden yapılanmasının yolu, illa bir çatı altında tek partide birleşmek değildir.

Sağ akımlar da sol akımlar da her zaman birden fazla olacaktır. Çünkü kapitalist toplum sınıflıdır, sosyolojinin kapsamındadır. Farklı sosyal güçler ister sağda, ister solda kendinin sınıfsal ve politik olarak farklılıkları ifade etme özgürlüğü ise, ki öyledir. Sınıfsal ve politik örgütlerin de çeşitliliğine bu yansıyacaktır.

Birlik bire indirgemek değil çoğu kabul etmek, çokluk içinde birliğin yolunu biçimini bulmaktır. Yoksa böyle "birlikçilik" pratikte tasfiyeciliğe dönüşür.

ÇOĞULCULUĞUN ÇOKLUĞU

Arkadaşlarımızın sık vurguladıkları şeylerden biri SBP'nin "marksist olan ve olmayanların" partisi olduğudur. Bu doğrudur da, ama eksiktir. Çünkü SBP "marksist olan ve olmayanların **marksist partisidir.**" Bu formülasyonumuz önemlidir, doğrudur ve doğru anlaşılmalıdır. Arkadaşlarımızın yaptığı gibi tamlamadan ismi atıp, sıfatla konuşmak tam lafzi bir yorum yapmak olur. Bu durumda ise marksistlerin dışında marksist olmayan kim yok ki? Aşırı sağdan, merkez sağdan merkez sola, anti-marksistlere kadar herkes bunun içine girer. Dolayısıyla bu sözcüğün çerçevesi vardır. Bu partinin marksist karakterinin partiye girmeyi istemiş ve de girmiş ama marksist olmayanlarca baştan kabulü ve sosyalizm amacı ile ilişkisinin olmasıdır.

Parti, adı üstünde, bütün değil parçadır. Belli bir tercih, belirli bir amaç için, belirli bir düşünce ile bir araya geliştir. Onun çoğulculuğu belirlenmiş amaç ve düşünce ile bağlı olmak durumundadır. Bunun içindeki çoğulculuktur.

Bu noktada politik partilerdeki çoğulculuk ile toplumlarda-

ki çoğulculuğun ayrımına dikkat vermek gerekiyor. Toplumda olması gereken çoğulculuk tamamen karşıt amaç ve düşüncelerin de bir arada var olabilmesidir. Bu açıdan bizim partimiz; marksist, sosyalist, çoğulcu bir partidir. Hiçbir partiden istenemeyeceği gibi Sosyalist Birlik Partisi'nden de her türlü organik ideolojiye kapısını açması istenemez.

SBP BİRLİK SORUNUNDA YÜZÜNÜ KÜRT VE TÜRK MARKSİST SOLA ÇEVRİLMELİDİR

Partimiz her sosyal varlık gibi değişime açıktır. Ölümlü ve daha önemlisi dirimlidir. Mesele onun ne ebediliği, ne de her an ebediyete gönderilmesidir. Sorun en etkili biçimde emekçi halkın çıkarlarını savunma ve politik yaşama katılmasıdır. Bugün Türkiye marksist hareketi ulusal ve uluslararası plandaki elverişsiz koşullara rağmen, kendi tarihi açısından küçümsenmeyecek nesnel olanaklara sahip bir durumdadır.

12 Eylül döneminde örgüt davalarından, 141-142-146-125 ve benzeri maddelerden yargılanmış insan sayısı yüzbinleri buluyor. Bunun somut anlamı marksist solda legal-illegal ama politik faaliyet yürütmüş ve bunu, yüksek bir özveri ile profesyonelce yapmış çok sayıda bir insan unsurunun varlığıdır.

Bu insan unsuru kırıldı, döküldü ama yok olmadı. Bugün ülkenin büyüklü küçüklü hangi yerleşim birimine gidilirse gidilsin, marksist politikacı olarak bilinen çok sayıda insanı bulmak mümkündür. Bu unsurun aktif ve işlevli olmaması sorunun bir başka yönüdür.

Bu insan unsuru, artık bilinen "anarşist genç" değildir. 25-50 yaşları arasında çeşitli yaşlara dağılmış, çeşitli mesleklerden ve mesleksiz ama artık semtinde, iş yerinde idame-i hayat eden, olağan kabul gören, sıradan yurttaştır. TİP il başkanı bakkal, Dev-Genç bölge sorumlusu tütüncü ve benzeri örnekleri yoğun bir biçimde görmek mümkündür.

Bu insan unsuru, ülkenin en etkili nüfus gruplarından gençlik, üniversiteler, meslek örgütleri, sendikalardan, kooperatiflerden işçiler arasından çıkmıştır. İşsiz oranının yüksekliğine rağmen yine de buralara yakındır. Kısaca, marksist sol imkanlı bir insan unsuru potansiyeline sahiptir.

12 Eylül en ağır terörünü marksist sol üzerinde estirdi. Buna rağmen marksist solun temel örgütleri şu veya bu oranda ama ayakta kalabildi. Ayakta kalanların örgütlü çapı ufalsa da, politik etki çapı elverişli araçlarla ulaşabileceği insan unsuru çapını küçümsemek mümkün değildir. Halihazır ve olası etki alanları ülkenin düşün, politika ve toplumsal yaşamının etkili kesimleridir.

Bugün marksist sol, birlik açısından bir yanıyla dünden daha fazla imkana sahiptir. Dün marksist solu bölen uluslararası ideolojik ayrışmalar, bugün büyük çapta önemini kaybetmiştir. Tersine sosyalizm amacı marksist teorinin yaşayan temeli ve unsurları onlar üzerinde birleştirici olma açısından daha olumlu unsurlar haline gelebilir.

Marjinallik edebiyatına gelince. Sanırım arkadaşlarımız açısından bu da düşmüş olsa gerektir. Çünkü, insan hakları ideolojisi ve bir değişim partisinin de marjinal olacağını, kimsenin bir anda marjinallikten çıkışı başaramayacağını söylüyorlar artık.

Bu bir yana, ama bugün marksist solun birliği sağlandığında ne ideolojik ne politik, ne de nicel olarak marjinal bir yapı çıkar. Kimsenin küçümseyemeyeceği bir politik güç çıkabilir ortaya. SBP birlik açısından temel dikkatini ve olanaklarını önce kuruluş sırasında kaybettiği en yakın marksist dostları ile yeniden buluşmaya, TKP-TİP-TSİP, SBP'den sürece katılmayanlara bağlanmaya vermelidir. Aynı zamanda cephe kökenli marksist akımlarla ve Kürt marksist hareketi ile ilişkinlenmeli, ortak platformlar yaratılmalı, güncel işbirliği biçimlerini bulmalıyız. Sosyalist parti ile ilgili olarak bu partinin demokratik yanları karşısında geçmişte "maocu bozkurtlar" diye koyduğumuz düşmanda bariyeri, düşünmek gerekiyor. Hiçbir biçimde marksist solun dışına mutalaa edilmemelidirler.

Marksist solun bir seçim işbirliği biçimini yaratmayı öne almalı, ideolojik teorik diyaloğu somut biçimlerde başlatmalıyız. Partimizin geleceği soldadır. Marksist solla birliktedir.

PARTİMİZİ, SOSYALİZMİ AMAÇLAYAN ÇOĞULCU MARKSİST PARTİ KİMLİĞİ İLE POLİKADA AKTİFLEŞTİREREK PARTİLEŞTİRMELİYİZ

Parti varlığımız ve kimliğimiz, tekrar iç tartışma konusu olmayacak biçimde kongreler sürecini tamamlamalıyız. Partimizin merkez organlarındaki fiili işlemezliği ve boşluğun en azından kongreler sürecinin yeterli geçmesini sağlayacak biçimde giderilmesini sağlamalıyız. Bu açıdan kurucular kuruluna başvurmalıyız.

Parti örgütlenmesi olanaklı ve gerekli olmadıkça bina yükü altına sokulmamalıdır. Ama örgütlenmeyi durdurmamalıyız da. Önemli olan çalışabilecek kadro ve üyelerin somut çalışma alanlarında binasız da olsa örgütsel politik çalışmaya yönelmesini sağlamamızdır.

Örgütlenme açısında var olan durum ve olanaklarımız dikkate alındığında, güç ve olanaklarımız önce var olan durumu konsolide etmeye yöneltilmektedir. Bu kongreler sürecini güvence altına alıp gerçekleştirmek olarak somutlanır.

Politik-örgütsel önceliklerimizi kongreler sürecinde belirleyerek, kongre sonrasında yoğunlaşarak derinleşen ve derinleştiği yerlere dayanarak, genişlemeye yönelen bunun içinde, politik araçları esas alan bir örgütlenme faaliyetini organize etmeliyiz.

Önümüzdeki aylar boyunca partinin stratejik sorunu Genel Merkez faaliyetinin asgari bir alt yapıya ve düzenliliğe kavuşturulması ve merkezin faaliyetiyle yerel örgütlerin şemsiye altına alınması, örgütlerin olamadığı yerdeki potansiyelin uyanlması-dır■

YUSUF IŞIK

Önümüzdeki Dönem SBP'nin Görevi, İşlevi ve Politik Doğrultusu

"Gerçeği kavramak ve değiştirmek", kuşkusuz bu SBP'de biraraya gelen herkesin benimsediği bir çaba. Söz konusu olan dünyayı ve Türkiye'yi belirli ilkeler, amaçlar doğrultusunda değiştirmek için mücadele etmek. Uzun vadeli amaçlar en genel nitelikleriyle bireyin kendini özgürce geliştirebileceği sömürüsüz, sınıfsız bir toplumu, dünya çapında barış ve eşitliği içerecektir. Bu uzun vadeli amaçların belirtilmesi yeterli olmadığından önümüzdeki dönemde savunulacak değerleri ve hangi politikalara ihtiyaç olduğunu çağımızın, içinde yaşadığımız dünyanın, ülkemizin hareket halindeki gerçekleri temelinde ortaya koymak gerekmektedir. İhtiyaç duyulan politikaların, kimliğinin belirleyici unsuru Marksizm olan bir partiye tekabül edip etmediğine de buna göre karar verilmelidir.

Marksizmi her ne pahasına olursa olsun belirleyici kimlik unsuru olarak görmek isteyen bir yaklaşım yerine, belirli amaç ve değerler temelinde hangi politikalara ve kimliğe ihtiyaç duyulduğu noktasından hareket etmek daha sağlıklı olacaktır. Bu durumda varılacak sonuç kuşkusuz yine Marksizmden kaynaklanan pek çok değerle, tercihle, tahlille örtüşecektir. Partinin kimliğinin belirleyici unsurunun Marksizm olması ise şu sakıncayı taşımaktadır: Eğer Marksizmin çağımızın önemli sorunlarına ilişkin belirleyici politika tercihlerini içerdiği düşünülüyorsa; o zaman Marksist çerçeveyi de aşan derin politik tercihler oluşturmak gereği kalmamakta, önemli sorunların yanıtlarını sağlayan bütünsel ya da olağanüstü geniş kapsamlı hazır bir yaklaşımın varolduğu sanılmaktadır. Yok eğer Marksizmin böyle bütünsel, hazır bir yaklaşım sağlamadığı ancak ulaşılacak politika tercihlerinin yine de Marksizm çerçevesinde olacağı düşünülüyorsa, o zaman da Marksizmin bu tercihleri nasıl içerdiği ortaya konmalıdır. Bunu ise Marksizmin çoğu kez ana kaynaklarıyla da çelişebilen, en önemli yorum ve uygulamalarıyla uyuşmayan değişik tanımlarını yapmadan başarmak mümkün değildir.

Burada önemli olan bu düşüncenin ayrıntılı nedenleri değil, şu noktadır: Partinin kimliğinin belirleyici unsurunun Marksizm olmamasını, Marksizmin niteliği üzerindeki bir tartışmadan ayırmak gerekmektedir. Ağırlık noktası genelde Marksizmin geçerliliği üzerinde toplanan bir tartışma SBP'nin işlevinin, politik doğrultusunun geliştirilmesinde olumsuz etki yapacaktır. Marksizm ancak el attığımız konularla bağlantılı olarak tartışılmalıdır.

Yaklaşımlarımızı en çok etkileyen konulardan biri dünyada yaşanan değişimdir. Ortaya çıkan değişikliklerin bir bölümünün değerlendirilmesi, her ne kadar bu değişiklikler kısa aralıklarla yüzeye çıkıp şaşırtıcı bir etki yapmış da olsa, göreli olarak daha kolaydır. İki kutupluluk kalkmış, bunun yarattığı olumlu sonuçların yanı sıra hegemonyacılık tehlikesi ve Kuzey-Güney çelişkisi de artmıştır. Ulus-devletin ağırlığı azalmakta, fakat yerel savaşlar, milliyetçiliğe dayalı çatışmalar gündemdedir. Diğer taraftan AGİK süreci ilerlemekte, barış, demokrasi, insan hakları, özgürlük, hukukun üstünlüğü değerleri biraz daha yerleşmektedir. Küreselleşme kapitalist dünyada ekonomilerin uluslararasılaşması değil, bunun ötesinde bir süreçtir.

Bu bağlamda çevrenin korunması, kadın hakları, sivil toplum, bireyin önemi gibi farklı alanlarda, değişen ölçülerde ve bazı istisnalarla da olsa dünya çapında gelişmeler göze çarpmaktadır. Bu gelişmelerle de karşılıklı etkileşim içinde olan ekonomik değişimin sonuçları ise göreli olarak daha karmaşıktır. Bilimsel ve teknolojik devrim, üretimi altüst etmektedir. Bilimde hayal gücünü zorlayan gelişmeler, üretime aktarılma sürecindedir. Tek bir atom düzeyinde malzeme üretimi, saniyede birkaç milyar işlem yapan bilgisayarlar, bitki ve hayvanlardan sonra insanın özelliklerini değiştirebilen genetik mühendisliği, insan zihninin bazı işlemlerini devralan yapay zeka sistemleri şimdiden gerçek olmuştur. Üretim bu ve diğer olanakları kullanan ve otomasyona dayalı sistemlerle

gelişmektedir.

Fakat burada önemli olan, ne kadar başdöndürücü olurlarsa olsunlar, teknolojik gelişmeler değildir. Önemli olan değişiklik kalifiye, hatta üniversite mezunu işçi oranının da artması değildir. Önemli olan bilginin, tasarımın üretimde giderek daha büyük, daha kritik bir yer tutması ve bu bilgiyi, tasarım ürününü satan insanın sermayeciye işgücünü satan birisi olarak tanımlanamayacak olmasıdır. Bugün artık bilim yalnız, Marx'ın kendi döneminde olağanüstü bir yetkinlik ve öngörüyle belirlediği gibi, üretimde bir faktör değil, en önemli üretim faktörüdür. Kapitalizmin gelişmesi basit emeğin giderek yaygınlaştığı bir süreci izlememektedir. Ayrıca, kapitalizmde mülkiyetten sosyal haklara bir dizi alanda önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu değişikliklerin önemli bir bölümü sosyalizmin etkisi sonucu gerçekleşmiştir. Kapitalizm kendini önemli bir ölçüde yenilemiştir.

Bütün bunların sonucunda sömürü ortadan kalkmış mıdır? Kuşkusuz ki hayır. Kapitalizm, geçirdiği yenilenmenin ciddi boyutlara varmış olmasına karşın, 19. yüzyıldan devraldığı ve günümüzde kendi gelişmesini de kısıtlayıcı bir işlev kazanmakta olan birçok kritik faktör taşımaktadır. Bunların en önemlilerinden olan, bugünkü özel mülkiyet biçimine dayalı olarak ekonomik kararlarda kâr kısıntısına belirleyici öncelik tanınması, gerek bilimsel ve teknolojik devrim koşullarında gelişmenin devamı, gerekse petrol gibi kaynakların uluslararası boyutta bunalımlara yol açmadan kullanılması bakımından, şimdiden ciddi sorunlar yaratmaktadır. Yirmi-otuz yıllık bir süre sonra, kapitalizmde artık en temel özelliklerin değişmesini de gündeme getiren yeni gelişmeler ortaya çıkmadığı takdirde bugünkü gelişmenin sürmemesi bir yana, son derece ciddi yapısal tıkanıklıklar ortaya çıkması beklenir. Fakat bu eğilim kaynak dağılımında piyasa olmaksızın geçerli bir sistem oluşturulabileceği anlamına da gelmemektedir.

Çözümler 19. yüzyılın kategorileri çerçevesine sığmamaktadır. İnsan unsurunu, sosyal boyutu gerçek anlamıyla içermeyen kapitalizm aşılmalıdır. SBP programında büyük bir isabetle belirtildiği gibi devletçi sosyalizmin çökmüş olmasının çağımızın büyük değişimleri bağlamında ele alınması gerektiği programın hazırlanmasından bu yana geçen bir yıl gibi kısa bir süre sonra bile bugün daha iyi ortaya çıkmaktadır. Devletçi sosyalizmi, Lenin'in Marksizmi yanlış yorumlamasına dayalı 75 yıllık bir uygulama olarak görmek, çağımızın değişim dinamiklerini görmeyi engeler. Çağımızın tüm değişikliklerini Marksizmin doğrulanmasından ibaret olarak görmek de aynı şekilde değişimi açıklamasız bırakmaktadır.

Gerçekte, uluslararası siyaset alanındaki değişiklikler, politik, ekonomik alanlardaki değişim, anlayış ve değerlerdeki değişimler biraraya getirildiğinde kısaca tarihin akışına bakıldığında SBP programında sözü edilen dönemecin bir çağ dönümü olduğu düşüncesi belirginleşmektedir.

Her ne kadar toplumsal alanlarla doğa bilimleri arasında bire bir ilişki kurulamazsa da fizikteki gelişmeler yaşanan değişimlerin derinliğini bir başka boyutuyla yansıtmaktadır. Örneğin Newton mekaniğinden farklı olarak Quantum mekaniğinde determinizm yoktur. Daha sonra ortaya çıkan kaos teorisi ise son derece karmaşık, çelişkili olguların varlığına, davranışlarına ışık tutmaktadır.

Politik doğrultunun belirlenmesi bakımından tüm bu gelişmelerin en önemli yönlerinden biri çok kimlikliliktir. Sınıf çelişkisinin belirleyiciliği bugünün gerçeğini yansıtmadığı için bu çelişkiye göre belirlenmiş bir kimlik tanımına dayalı bir yaklaşım da sonuç vermez. Örneğin kadının kurtuluşu için verilen mücadeleyi, bu alandaki çelişkiyi emek-sermaye çelişkisinin bir türevi olarak görmek mümkün değildir. Küreselleşmenin emek-sermaye çelişkisi alanı dışındaki mücadeleleri, kapitalizmle mücadeleyle bütünleştirdiğini söylemek de benzeri nedenlerle geçerli değildir. Çok kimliklilik daha geniş alanları, örneğin; ulusal, kültürel kimlik alanlarını da kapsamaktadır.

Günümüzün yeni özlemlerinin hayata geçirilmesinin, değişim güçlerini yakalamanın en önemli koşullarından biri çok kimliklilik olgusuna, ihtiyaçlarına yanıt veren bir politik yaklaşımın, politik çözümlerin belirlenip hayata geçirilmesidir. Partinin belirleyici kimliğinin Marksizm olarak saptanması bu nedenle de doğru değildir. Eğer emek sermaye çelişkisi belirleyici kabul edilmiyorsa ve örneğin kadın sorununda olduğu gibi diğer çelişkiler, eksen-

ler de temel nitelikte sayılıyorsa, partinin kimliğinin belirleyici unsurunun neden Marksizm olması gerektiği nasıl açıklanacaktır? Marksizmin kadın sorununa, çevre sorununa ilişkin hangi çözümlemeleri temel alınacaktır?

Marksizmin böyle çözümlemeleri olması beklenemezdi ve bu da Marksizmin diğer konulardaki çözümlemelerinin değerini azaltmaz. Ama olmayan bir bağı kurmaya çalışmak, yaklaşımımızdan çok şeyi götürür. Kuşkusuz burada çelişkilerin basit bir şekilde ölçülüp sıralanması, yanyana getirilmesi değildir söz konusu olan. Söz konusu olan değişim güçlerine yönelik bir güç olmayı başarıp başaramamaktır. Diğer taraftan Lenin'in yorumları da reddedildikten sonra, emek-sermaye çelişkisi de belirleyici sayılmadıktan sonra, Marksist bir kimlikte ısrar edilmesini açıklamak da güçtür. Kanımca bu tür yaklaşımlar ya da aksine, determinist olan sosyo-ekonomik formasyonlar teorisinin bugün için de geçerli olduğunu savunmak, Marx'ın düşüncesinin doğduğu dönemdeki çığır açıcı tarihsel etkisinin gerçek değerinin anlaşılmasını güçleştirmektedir.

Marksizmin belirleyici düzeyde geçerliliğini kurtarmak, özünde de yanlışlar olamayacağını savunmak gibi çabaların, istemeyerek de yapılsa, partinin politik doğrultusu ve görevinin belirlenmesinde yeri olmaması gerektiğini düşünüyorum. Unutmayalım ki ekonomi politiğin devrimci eleştirisinin hiçbir şeyden "etkilenmesine", hiçbir gerçekten, hiçbir doğrudan korkmasına gerek yoktur diyen de Marx'tı.

SBP'nin kimliğinin belirleyici unsurunun Marksizm olup olmaması neden bu kadar önem kazandı?

Eğer SBP'nin politik doğrultusu, işlevi açısından fark yaratmayacaksa kimlikle ilgili sözcüğün bu kadar önemi olmaz. Fakat öyle görünüyor ki, SBP'nin işlevi, doğrultusu konusunda tartışılması gereken yaklaşım farklılıkları var. Kanımca kimlikle ilgili sözcük de bu farklılıkların kaynağı değil, bir sonucu olarak ele alınmalı.

SBP'nin belirleyici amacı marksistlerin birliği midir? Kuşkusuz şu anda SBP'nin içinde olmayan marksistlerle aynı amaçlarda birleşmek yararlı olur. Ama eğer amacımız Türkiye'de değişim güçlerini yakalamak, dünyadaki muazzam değişimi de dikkate alarak benimsediğimiz sömürüye karşı mücadele, insan hakları, demokrasi, barış ve diğer değerler doğrultusunda kapitalizmin aşılması hedefine yönelik olarak mücadele etmekse bunu marksistlerin birliğini sağlayarak gerçekleştireceğimizi düşünmemiz ne derece gerçekçi? SBP'nin marksist olan ve olmayanları biraraya getirmeyi amaçlamasının Türkiye siyasi hayatına yeni, taze bir güç olarak girmesinde, yeni bir siyasi kültür yaratmaya çalışmasındaki rolünü yadsımak nasıl açıklanabilir? Çoğulculuk aynı zamanda tavırlara da yansıması gereken, salt farklı görüşler taşıyanların aynı yerde bulunmalarını aşan, SBP için teorik düzeyde de önem taşıyan bir ilkedir. Elbette yaklaşımlarda değişiklik olabilir. Fakat SBP'nin kuruluşundaki amaçların marksistlerin birliği temelinde gerçekleşeceğini savunmanın değişimi hissetmemek, eksik, hatta yanlış yorumlamak, geçmişten geleceğe yönelen süreçte geleceğin eşiğinde durmaktadır kanısındayım. Ve savunulanın tam aksine, kanımca dünyadaki muazzam değişimin ışığında, marksist olanların yanı sıra, marksist olmayan değişim güçleriyle biraraya gelmesine yol açacak politik doğrultuya yönelemediği için, SBP GYK üyesi olarak sorumluluğunu paylaştığım, tam bir ..... içindedir. Geçtiğimiz her yıl SBP'nin bu yapısıyla gelişemeyecek olduğunu da en açık biçimde ortaya koymuştur. Sorun salt SBP'nin sorunu değildir. Sorun -bu terimi eksik, yanıltıcı yönler taşımakla birlikte, kolaylık amacıyla kullanacağım- sol güçlerin sorunudur. Türkiye'de sol kendini yenileyememiştir. Bu sosyal demokrat olarak tanımlanan partiler için de bütünüyle geçerlidir. Yenilikçi bir atılımla, programla ortaya çıktığı halde, programındaki birçok önemli ilke, örneğin devletin demokratikleşmesi ve Kürt sorunu ile ilgili olarak ele aldığı konular, bugün Türkiye'nin en önemli gündem maddeleri haline gelmiş olmakla birlikte, SBP bugün salt seçimlere girememesi ile açıklanamayacak ölçüde fiilen politika dışı kalmıştır. Bunun daha iyi çalışacak bir yönetimle değişeceğini sanmak yanlış olur. Özellikle Genel Başkanımızın, milletvekilliği yapmış olan MYK üyelerinin ve diğer MYK üyelerinin birçoğunun ne kadar özveriyle çalıştıklarını hepimiz biliyoruz. Programındaki son derece doğru ve etkili ilkelere rağmen, SBP fiilen politika-

nın dışına itilmiştir. Çünkü mesajımız ve imajımız hayata, toplumun ihtiyacına tekabül etmemektedir.

SBP'nin kuruluşundan bugüne kadar geçen 10.5 aylık süre içinde dünyada değişikliklerin de pekiştirdiği muazzam değişimi, çağ dönümünün özelliklerini iyi özümsemeden yol alabileceğimizi sanmıyorum. Gerçek şudur ki ne kadar canlı bir öğreti, sürekli değişime açık olarak tanımlanırsa tanımlansın, Marksizm kendini yüzyılın başlarından beri ciddi bir şekilde yenileyememiştir. Bugün dünyayı farklı olguların karşılıklı ilişkileriyle değerlendirmek gerekmektedir. Görünürde Marksizmi belirleyici sayan bir yaklaşım Marksizmin total bir ideoloji niteliği taşıması nedeniyle bu amaca ulaşıyor gözükse de, gerçekte böyle bir yaklaşım emek-sermaye çelişkisi gibi belirli boyutlar çerçevesinde kaldığı için belirli olgulara ve tarihsel kategorilere saplanıp kalmaktadır.

Ve bunun sonucu olarak da dünyadaki olguları, parçalarının birlikteliği içinde görememektedir.

Kanımca dünyadaki gelişmeler bir bileşen olarak Marksizmin, sosyalizmin temel ideallerini içeren fakat aynı zamanda Marksizmi ve sosyalizmi aşan, yeni değişim güçlerine dayalı olarak kapitalizmin alternatifini, SBP programında belirtildiği gibi, aşama aşama oluşturmaya yönelen daha geniş bir perspektife duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Bu ihtiyaç doğrultusunda ve Türkiye'nin çok ciddi iç ve dış sorunlar, yer aldığı bölge itibarıyla karşı karşıya bulunduğu ciddi tehlikeler ve yararlanabileceği büyük imkanlar, politik yaşamın bugün taşıdığı özellikler nedeniyle iç politikada da süren tehlikeler fakat aynı zamanda yeni imkanlar karşısında olduğu da dikkate alınarak SBP'nin değişim güçlerine, sola yönelik bir yenilenme tartışması başlatmasına zorunlu olduğuna inanıyorum. Bu tartışmanın boyutlarının, ana temalarının hiç beklemeden SBP kongrelerinde ele alınması, ayrıntılandırılması gerekecektir. Söz konusu temalardan yukarıdakilere ek olarak belirtmek istediğim birkaçını başlık halinde sıralamak isterim:

* İdeolojik çerçeve ister istemez "kimin için" sorusunu gündeme getirir. Buna yanıt, mülksüzleri de içerecek şekilde, fakat daha geniş bir çerçevede "özgürleşmek isteyenler" olarak tanımlanabilir.

* Cumhuriyet kurumlarının köklü yeniden yapılanması.

* Kürt sorununun SBP'nin Kürt tezleri doğrultusunda ele alınması.

* Piyasa mekanizmasını içeren katılımcı demokratik ekonomik gelişme.

* Bilimsel ve teknolojik devrimin olanak verdiği yenilik ve değişimle sosyal boyutunu, emek boyutunu birarada gerçekleştirme çabası.

* Dünya ekonomisi ile belirli tercih haklarını bütünüyle yitirmeden bütünleşme,

* Yeni "Avrupa"da yer almak, fakat diğer taraftan da Güney'in haklarının savunuculuğu işlevinden soyutlanmamak.

Bu ve diğer temalara ilişkin olarak saptanacak hedeflerin ancak SBP'nden daha geniş değişim güçlerince gerçekleştirilebileceği, bu amaçla SBP'nin önümüzdeki dönemdeki işlevinin kendi kongrelerinde ve dışında, örgütsel varlığını sürdürerek bu tartışmayı başlatıp yürütmek olduğu inancındayım. Bu sürecin sağlıklı yürütülebilmesi için kendini marksist olarak tanımlayan ve tanımlamayan kişilerin SBP'de birarada varolmaya devam etmelerinin gerekli olduğuna inanıyorum.

Tüm değişim güçlerinin, özgürleşmek isteyen güçlerin mücadelesinin bu yeni aşamasında, şu anda SBP'de birarada bulunan bizlerin birlikte başarılı olacağımızı düşünüyor, bunu ümit ediyorum■

ERDAL TALU

SBP'nin Politik İşlevi Ne Olmalıdır?

Parti üyelerinin bütününün katılımına açık olarak düzenlenen geniş danışma toplantısının gündemi nedir? Son günlerde parti içinde yoğun olarak tartıştığımız temel sorun nedir?

İhtiyacımız olan sağlıklı ve soğukkanlı bir fikir tartışması için bu soruya açık bir yanıt vermek zorundayız.

TARTIŞTIĞIMIZ SORUNU DOĞRU TANIMLAMALIYIZ

Tartışmaya aktif olarak katılan taraflardan bir tanesinin iddiasına göre, "parti yönetimindeTürkiye marksist solunu tasfiye etmeyi özel misyon edinmiş kişiler vardır." Bunlar çok önceden kafalarına koydukları "solu tasfiye master planını, hızla uygulamaktadırlar." "Marksizmin artık bittiğini" iddia eden bu kişiler, "SBP'yi kapatıp SHP'ye katılmayı savunmaktadırlar."

Bu iddialarla SBP üyeleri, "marksist kimliğimizi ve sosyalist amacımızı korumak," "SBP'yi savunmak" ve özel misyonla görevlendirilmiş bu kişilerin, "solu tasfiye planlarını engellemek için" tutum almaya çağrılmaktadır.

Soruna bu tarz bir yaklaşımla ve tartışılan konuyu böyle formüle ederek, sağlıklı bir fikir tartışması yapmak mümkün değildir. Herşeyden önce, bir görüş ileri sürmüş kişilerin, dile getirdikleri fikirleri tartışmak yerine, onların özel misyonla "görevlendirilmiş" olduklarını iddia ederek kişilikleri hedef almak, insanları karalayarak fikirleri "safdışı" etmeye çalışmak ve parti üyelerini, duygulara seslenerek tutum almaya çağırmak, ne yazık ki iyi bilinen, eski bir yöntemdir.

Bu yöntemlerle, SBP içinde amaçladığımız yeni kültürü inşa edemeyiz. Parti kurulurken herkesin üzerinde bütünüyle mutabık olduğu temel konulardan bir tanesi, bu parti içinde herkesin, görüşleri ne olursa olsun, "düşüncelerini hiçbir kısıtlama olmaksızın özgürce dile getirme hakkına", hatta bu görüşlerin "parti içinde çoğunluk olma hakkına" sahip olduğudur.

Tartıştığımız sorun, Marksizmin geleceği hakkında bir yargıda bulunmak, bitip bitmediğine karar vermek değildir. Tartıştığımız sorun, SBP'nin varlığına son verip vermeme sorunu da değildir.

SBP, "yeni bir parti olma" iddiası ile kuruldu. Programında belirttiği gibi, "geçmiştekinden farklı bir politikanın zorunlu olduğunu görerek" yola çıktı. SBP, programında da ifadesini bulan yeni ve güçlü fikirlerin sahibi idi. Dünyanın muazzam bir değişim yaşadığı, insanlığın yeni bir çağa adım attığı ve geçmişin bütün siyasal sistemlerinin kriz içinde bulunduğu bir dönemeçte, "yeni bir yaklaşımın", birlikte yeni bir arayışın ürünü olarak doğdu.

Parti içindeki tartışmalarda bizim hareket noktamız, SBP'nin, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu değişimde etkili bir rol oynayacak önemli düşünce ve insan birikimine sahip olduğu gerçeğidir. Tartıştığımız sorun, SBP'nin bu potansiyellerini ve enerjisini, en etkili bir biçimde nasıl kullanacağımız sorunudur. SBP'nin politik yaşamda nasıl bir rol oynayacağını, hangi iddianın sahibi olarak kamuoyunun önüne çıkacağını somutlamaktır. Hepimizin enerjisini, özverisini ve mücadele kararlılığını harekete geçirebilecek, anlamlı ve gerçekleşebilir bir politik hedefi ortaya koyabilmektir.

"KORUNMACI" ANLAYIŞLA YENİ BİR PARTİ OLMAK MÜMKÜN DEĞİLDİR

Herkes, SBP'nin etkili bir parti olması istediğine göre -biz karşıt düşüncelere sahip olanların da iyi niyetinden kuşku duymuyoruz- sorun nereden kaynaklanıyor?

Parti içinde giderek daha açık bir biçimde varlığını hissettiren korunmacı anlayış, bize göre sorunun temel nedenini oluşturuyor. Bu anlayış, tartışmalarda kendisini "marksist kimliğimizi korumak", "sosyalist amacımızı korumak", "marksizme sahip çıkmak", "işçi sınıfının tarihsel misyonuna sahip çıkmak" gibi yaklaşımlarda ifade ediyor. SBP'nin kendisini yenileme çabalarına, yeni fikirlerden hareketle güncel politikalar üretme girişimlerine, bu politikaların yeterince marksist olmadığı veya "ilkesel konumları bulanık" olduğu gerekçesiyle itiraz ediyor. Bu nedenle partinin politik faaliyetini, açık bir hedef ve net bir politik doğrultu etrafında yoğunlaştırmak mümkün olmuyor.

Korunmacı anlayışla

SBP'nin kendisini sürekli yenileyebilmesi ve kuruluş iddiasına uygun olarak kamuoyunda, yeni bir parti profili çizmesi mümkün değildir.

SBP'NİN TEMEL EKSİĞİ NEDİR?

SBP, "geçmiştekinden farklı yeni bir politikanın zorunlu olduğunu gören", "yeni bir parti olma" iddiası ile kuruldu. Ancak yeninin aktif ve militan savunucusu olamadı.

Oysaki SBP'nin çok önemli ve güçlü yanları var. SBP, programında ifade edildiği gibi, demokratikleşmenin ve değişimin kararlı savunucusu olarak mücadeleye atıldı. Türkiye'de köklü bir politik yenilenmenin, demokratik yeniden yapılanmanın zorunluluğunu ve Cumhuriyet'e temel olacak çoğulcu, demokratik, yeni bir toplumsal sözleşmenin ifadesi olarak yeni bir Anayasa ihtiyacını dile getirdi. Toplumu vesayet altında tutan, otoriter, merkeziyetçi devlet yerine topluma hesap veren, adem-i merkeziyetçi, resmi ideolojinin tahakkümünden kurtulmuş, çoğulcu, çok kültürlü ve saydam devlet anlayışını seslendirdi. Türkiye'de varolan partiler içinde en kapsamlı katılımcı demokrasi ve sivil toplum projesini ortaya koydu. Evrensel insani değerlerin, barışın, insan haklarının ve demokrasinin savunucusu olduğunu, her türlü baskı ve eşitsizliğe toplumsal yaşamın bütün alanlarında sınıfsal, cinsel, ulusal tahakküm ve şiddete, sömürüye ve doğanın tahribine karşı aralıksız bir biçimde mücadele edeceğini ilan etti. SBP, Türkiye'nin temel sorunlarından biri olan Kürt sorununun, ancak yasakların ve tabuların ortadan kalktığı, Kürt halkının varlığının ve ulusal kimliğinin tanındığı özgür bir tartışma ve diyalog ortamında adil, demokratik ve barışçı bir politik çözüme kavuşturulabileceğini cesaretle dile getirdi. Partimiz, Türkiye'nin temel sorunlarının ancak geniş güçlerin katıldığı mutabakatlarla çözülebileceğini savundu. Türkiye'de ilk defa diyalog, işbirliği ve mutabakat, politikasını, bir parti politikası olarak ortaya koydu. SBP, "kurtarıcı" ve "öncü" parti anlayışını reddetti. Çoğulcu parti yaklaşımını gündeme getirdi. Büyük günleri beklemek yerine bugünden hayatın her alanına müdahale ederek varolanı değiştirme, insanları her ölçek ve çerçevede kendi kaderleri üzerinde sürekli daha fazla söz ve yetki sahibi olmalarına katkıda bulunma anlayışını ortaya koydu.

SBP Programında yer alan bu yaklaşımlar, bugün geniş çevreler tarafından benimsenen ve savunulan görüşlerdir. O kadar ki, SBP'nin kuruluş kurultayında, programın bu yaklaşımları içeren bölümlerine "sınıfsal bakış açısı yeterince net değil" diyerek itiraz eden arkadaşlarımız, şimdi bu olguyu "marksist bir partinin geleceği olduğunun kanıtı" olarak bize karşı kullanmak istiyorlar. "Sosyalistlerin savunduğu görüşlerin, giderek diğer partiler tarafından da savunulur hale gelmesini", marksizmin üstünlüğünü kanıtladığını söylüyorlar. Ama SBP'nin kuruluşunda, onların savundukları korunmacı anlayışla hareket edilseydi, bu fikirlerin parti programında yer almayacağı gerçeğinin üzerinden atlıyorlar.

Programımızda etkili politikalar geliştirmemizi sağlayacak temel fikirler olmasına rağmen SBP'nin tutuk kalmasının önemli nedenlerinden biri de, parti içinde konsensusun yanlış anlaşılmasıdır. Bir taraftan partinin kuruluşunda sağlanan konsensus, gerçeğe aykırı bir biçimde, SBP'nin "marksist kimliğinin" herkes tarafından benimsenmesi olarak sunuluyor. Oysa ki partinin kimliğinin nasıl tanımlanacağı sorusunun kuruluş sırasında tartışıldığı, programda yer alan ve içeriğinden ne anlaşıldığı yeterince açık olmayan formülasyonla bir ara çözüm bulunduğu ve ilk kongreye kadar bu konunun, parti içinde tartışılmasına devam edilmesine karar verildiği biliniyor. Diğer yandan konsensus, partinin yeni düşünceler ve politikalar geliştirme çabalarını önlemek amacıyla gerekçe olarak kullanılmak isteniyor. Bu tür çabalar, her seferinde "fazla zorlamayın parti birliği bozulur" tehdidiyle karşılaşıyor.

SBP'nin kuruluşundaki temel mutabakat, çoğulcu parti anlayışı ve geçmiştekilerden farklı yeni bir parti olma iddiası idi.

Yeni arayışlar konusunda farklı düşüncelerin ve soruna farklı yöntemsel yaklaşımların olması doğaldır. Bazı arkadaşlarımızın yeni arayışları, marksist yöntemlerle ve marksizmi yenilemeyi deneyerek sürdürmelerine kimsenin itirazı olamaz. Aynı şekilde, yeni arayışların, marksizmin yanısıra, başka değişim yanlısı düşüncelerden de yararlanarak, bir kuramsal çoğulculuk içinde gerçekleştirilmesini savunanların bulunması da doğal karşılanmalıdır.

Eğer yeninin birlikte aranması konusunda mutabakat varsa, bu arayış konusunda farklı düşüncelerin bulunması bir zenginlik kay-

nağıdır. Ancak, varolanı muhafaza etmeyi amaçlayan korunmacı anlayış, bu mutabakatı ortadan kaldırıyor. O zaman farklı anlayışlar, bir zenginlik kaynağı değil, parti içinde yaşadığımız sürecinde gösterdiği gibi, hiçbir sonuç ve yeni fikir üretmeyen, bezdirici tartışmaların kaynağı haline geliyor.

Bugün yürüttüğümüz tartışmalar içinde öncelikle aydınlatılması gereken temel soru, SBP'nin kuruluşunda varolan yeni bir parti olma ve yeniyi birlikte arama konusundaki mutabakatın devam edip etmediğidir. Eğer devam ediyorsa, o zaman bu mutabakatı canlandırmak ve yeniyi birlikte arama çabalarının önünü açmak gerekiyor.

KORUNMACI ANLAYIŞ SBP'Yİ KLASİK MARKSİST PARTİ OLMAYA ZORLUYOR

Korunmacı anlayış, SBP'nin önündeki politik görevleri, "marksist kimliğimizi netleştirmek", "örgütlenmeye hız vermek", ve "yeni seçimlere hazırlanmak" olarak tanımlıyor. Bu yaklaşımlar, hangi politik amacı gerçekleştirmek için, politik yaşamda nasıl bir rol oynamak için örgütleneceğiz, seçimlere hazırlanacağız, sorunlarına yanıt getirmiyor. Bu nedenle de, politika yapmaya ve üretmeye yardımcı olmuyor.

Eğer politika gündeminde yer almak ve gelişmeleri etkilemek istiyorsak, SBP önüne görev olarak Türkiye'nin gündemindeki temel konularda alternatif görüş ve politikalar üretmeyi koymak ve politik yaşamda neyi gerçekleştirmek istediğine açık yanıt veren bir politik iddianın sahibi olmak zorundadır.

Türkiye'nin içine girdiği demokratik değişim sürecini derinleştirmek ve demokrasinin toplumda bir yaşam biçimi ve kültür haline gelmesini sağlamak için ne düşündüğümüzü ortaya koymalıyız. Türkiye'de bir zihniyet değişikliğini gerçekleştirecek, devletin demokratik temelde yeniden yapılanmasını sağlayacak ve yeni bir toplumsal sözleşmenin ifadesi olacak bir Anayasa'nın nasıl hazırlanacağını somutlamalıyız. Kürt sorununun çözümüne katkıda bulunmak için politika üretmeliyiz. Emekçi halkın yaşam koşullarının daha da kötüleşmesini engelleyecek, doğanın daha fazla tahrip edilmesine izin vermeyecek, Türkiye'nin potansiyellerini harekete geçirecek ve onun uluslararası süreçte işlevli bir partnör olarak yer almasına katkıda bulunacak, istikrarlı bir ekonomik gelişmenin nasıl sağlanacağı üzerine düşünce geliştirmeliyiz.

SBP'nin politik yaşamda hangi iddianın sahibi olacağı konusunda ise, marksist bir parti kalarak mücadeleye devam etmekle, Türkiye'de solun yenilenmesine katkıda bulunan yeni bir parti olmak arasında seçim yapılmalıdır.

Arkadaşlarımıza göre, dünyada ve Türkiye'de sosyalizm bir gerileme dönemi yaşamaktadır. Ancak "gelecekte yeni bir yükseliş dalgası beklenmelidir." Bu nedenle "uzun soluklu mücadeleye hazırlanmak" gerekir. Ayrıca "tarihsel nedenler ve köklü gelenekler, marksist bir partinin varlığını gerekli kılıyor."

Partinin varlığını ve işlevini, Türkiye'de bugün varolan somut koşullarda ve güçler dengesi içinde neyi değiştireceğimizi ve nasıl bir rol oynayacağımızı yanıtlayarak değil de, sadece tarihsel nedenlerle açıklamaya çalışmak, klasik yaklaşımı benimsemektir. Ayrıca "geleceğe hazırlanmak" anlayışı, gelişmelere müdahale etmek, değişimde rol oynamak ve inisiyatif almak yerine olumsuz koşulların geçmesini bekleme politikasına geri dönmektir.

SBP'nin kimliğini, klasik bir marksist parti olarak netleştirme çabası, giderek çoğulcu parti anlayışıyla da doğal olarak çelişmeye başlıyor. Nitekim arkadaşlarımız, SBP'nin kuruluş belgelerinde yer alan "marksist olmayanlara da açık" parti nitelemesine yeni yorumlar eklemek gerektiğini duyuyorlar. Bunların aynı zamanda "marksizme sempatizan" olmaları gerektiğini söylüyorlar. Böylece değişim yanlısı başka çevrelerin, kendi kimlikleriyle, bu kimliklerini özgürce dile getirerek ve diğerleri gibi, "ortak evin sahipleri" olarak parti içinde varolma olanağı ortadan kaldırılıyor. Arkadaşlarımız bir adım daha atıyorlar. Yeni arayışların, ancak "marksizm içinde söz konusu olabileceğini ve bunu aşan yenilenme anlayışlarıyla birarada olamayacaklarını" ilan ediyorlar.

SBP'NİN POLİTİK YAŞAMDA NASIL BİR ROL OYNAYACAĞI SOMUTLANMALIDIR

Seçim sonuçlarını birçok açıdan irdelemek ve tartışmak mümkün. En genel eğilimler olarak, seçim döneminde halkın demokratikleşme ve değişim istemini açık olarak ortaya koyduğu söylenebilir. Bütün partiler, değişim yanlısı olduklarına ve kendilerini yenilediklerine halkı inandırmaya çalıştılar. O güne kadar savundukarından çok daha ileri demokra-

tik taleplerle halkın önüne çıktılar. Seçim sonucunda ilk üç sırayı alan partilerin sadece % 20-25 arasında oy alması, sandığa gitmeyen ve geçersiz oy kullananların %20 civarında olması ve önemli ölçüde "kerhen" politik tercih yaptığını söyleyenlerin varlığı, halkın özlemlerine yanıt veren bir politik alternatifin, henüz belirgin bir biçimde ortaya çıkmadığını ve arayış sürecinin devam ettiğini gösterdi. Seçim sonuçları aynı zamanda bugünkü Türkiye'yi, onun politik çeşitliliğini ve çok yapılılığını yansıttı. Halkın ideolojik ve politik tercihlerden çok, partilerin ne önerdiklerine bakarak oy verdiğini gösterdi. Geleneksel sağ ve sol kavramlarıyla seçim sonuçlarını değerlendirmenin pek mümkün olmadığını ortaya koydu. Halkın, farklı politik yaklaşımların varlığını doğal ve hoşgörüyle karşıladığı, renkli ve demokratik bir seçim dönemi yaşandı.

Marksist sol, seçim döneminde kamuoyunda bir iz bırakma ve gelişmeleri etkileme anlamında bir varlık gösteremedi. Sosyal demokrasi ise, tarihinin en büyük yenilgisini aldı. Seçim sonuçları halkın, Türkiye solunu, değişimi gerçekleştirebilecek, kendisini yenilemiş, vizyonu olan ve Türkiye'yi 21. yüzyıla modern ve demokratik bir ülke olarak taşıyacak bir politik güç görmediğini ortaya koymuştur. Seçimlerin bizim açımızdan çok açık sonucu, değişen Türkiye'de herkesin kendisini yenilemeye ve değişime ayak uydurmaya çalıştığı bu ülkede, solun "eski kaldığı" gerçeğidir.

Bu nedenle, seçimlerin ardından Türkiye solunun gündemini, "Sol niçin başarısız ve bu durumdan nasıl bir çıkış yolu bulunabilir?" sorusunun tartışılması kaplamıştır. SBP'nin bu soruya bir yanıtı olmalıdır.

Bu soruya, eğer bir yanıtsa, "herkez bulunduğu yerde kendi başına yenilensin, daha sonra işbirliği yaparız" diyerek karşılık vermek mümkündür. Bir de solun hiçbir bileşeninin, sadece kendi dinamikleriyle ve kendi içine kapanık olarak yenilenmeyi başaramayacağını, solun bu kapsamlı ve derin genel sorununu tek başına çözemeyeceğini görmek vardır. Tarihsel olarak solu birbirinden ayıran farklılıkların, günümüz dünyasında yaşanan köklü değişimlerin ışığında anlamını ve gerekliliğini yitirmekte olduğunu dikkate alarak etkileşime açık bir diyalog içinde, solun yenilenme sürecine ve birlikte arayış çabalarına katkıda bulunmayı seçmek vardır.

Solun yenilenme problemi, artık kendisini dayatan genel bir sorun haline gelmiştir. Dün, yeni politikaların zorunlu olduğunu gören ve geçmişten farklı yeni bir parti olma iddiasını dile getiren, SBP olarak biz vardık. Bugün SHP içinde, hiçbir partiye bağlı olmayan çevrelerde ve aydınlar arasında yeni arayışlar uç veriyor. Bu gelişmeler içinde aktif bir rol oynamak mümkün ve gereklidir. SBP olarak varolan potansiyellerimizle, düşünce birikimimizle ve yeniyi birlikte arama sürecinde kazandığımız küçümsenmeyecek deneyimlerimizle, solun bu genel sorununun çözümüne ve onun yeniden yapılanmasına katkıda bulunabiliriz. Bu yaklaşım, varolan koşullarda değiştirici, anlamlı ve pozitif bir rol oynamaya talip olmaktır.

AMAÇLARIMIZI TERK Mİ EDİYORUZ?

Bizim görüşlerimize karşı, genellikle "sosyalist amaçlarımız terk ediliyor" itirazları ileri sürülüyor. Eğer sosyalist amaçlardan kastedilen, haksızlığa karşı mücadele, sömürüye karşı mücadele, ulusal baskıya, kadının ezilmesine ve doğanın tahrip edilmesine karşı mücadele ise, kısacası bugünkü düzenin pisliklerine, eşitsizliğe, her türlü tahakküm ve şiddete karşı mücadeleyse, hiçbir kimse bunların terkedilmesini isteyemez. Hepimiz bugünkü dünyayı ve Türkiye'yi değiştirmek istiyoruz. Daha adil ve daha özgür bir dünya için; eşitlik, demokrasi, barış ve insan hakları için; insanın doğal çevresiyle uyumlu olarak yaşayabildiği, sınıfsal, ulusal, cinsel her türlü tahakkümün ortadan kalktığı, çeşitli kültürel kimliklerin, düşünce ve yaşam tarzlarının birarada varolduğu, şiddetin her biçiminin kesin olarak dışlandığı çoğulcu, katılımcı ve hoşgörüye dayanan bir toplumsal yaşam için mücadele ediyoruz.

Bazı arkadaşlarımızın bu amaçları ve değerleri, sosyalizm olarak tanımlamasına itirazımız olamaz. Hatta bunlara, sosyalizm adına sahip çıkılması olumlu bir adımdır. Sorun, bu amaçların ve değerlerin, sadece sosyalistlere özgü olmadığını ve bunları gerçekleştirmek için sadece sosyalistlerin mücadele etmediğini görebilmektir. İnsanlığın uzun mücadelesinin ürünü olan bu ortak değerlerin kazanılmasında, sosyalist mücadelenin önemli katkılarda bulunduğunu bilmekle beraber, başkalarının da payı ve rolü olduğunu açık yüreklilikle ortaya koyabilmektir. Bu ortak

amaç ve değerleri paylaşan, diğer değişim yanlısı güçlerle ve çevrelerle birlike mücadele edebilmek için, kendilerini sosyalist olarak tanımlamak zorunda olmadıklarını ve bizim onlardan üstün, ayrıcalıklı bir yanımızın bulunmadığını anlayabilmektir.

Toplumda bizim kadar değerli ve önemli, Türkiye'nin ve insanlığın daha iyi yaşamasını özleyen, bugünkü politikadan hoşnut olmayan, varolan sistemi değiştirmeye çalışan, ama bizimle birlikte olmayan binlerce emekçi, aydın insan ve çevre var. Bizler, bunlarla birlikte olmanın, birlikte yeni fikirler geliştirmenin yollarını aramaz isek, ileri bir adım atamayız ve etkili bir rol oynamayız.

MARKSİZME KARŞI TUTUM SORUNU

Parti içindeki tartışmalarımız, "marksizmin geleceği ve partinin kimliği ne olacak" soruları etrafında dönüp duruyor. Bu tartışmayı, "marksizm kendisini yenileyebilir mi, yenileyemez mi" ve "partinin kimliği marksist olacak mı, olmayacak mı" biçimindeki kısır ikilemlerden kurtarmadan, tartışmalarda yaşanan tıkanıklığı aşmak mümkün değildir.

Marksizmin geleceği sorunu, uzun süre tartışılacak ve sadece bizlerin aydınlatamayacağı bir konudur. Bu konunun daha soğukkanlı, daha derin bilgilenme süreci içinde ve daha geniş bir zaman diliminde, hatta daha geniş çevrelerin katılımıyla tartışılmasına ihtiyaç vardır. Herşeyin önüne bu sorunun aydınlatılmasını koymak, kendimizi çözümsüzlüğe itmek anlamına gelir.

Kuşkusuz biz de, bir yandan kendi aramızda bu tartışmayı sürdürebiliriz. Ancak bunun için tartışmaya, "diyalektiğe inanmayan kafirdir" ve "marksizmin kendini yenileme gücüne sahip olduğuna inanıyor musun" gibi hükümlerle başlamamak gerekir. Böyle bir tartışmaya başlamanın asgari zemini olarak, herşeyden önce marksizmin kendisini teorik, ideolojik ve politik bakımdan yenilemek zorunda olduğunu kabul etmek zorunludur. İkincisi, bunun için marksizme eleştirel yaklaşımı kabul etmek gerekir ve nihayet üçüncüsü, konuyu bir inanç sorunu olarak ortaya koymamak gerekir. İnançlar subjektif değer yargılarıyla yüklüdür ve onları, objektif bir fikir tartışmasının konusu yapmak doğru değildir. İnançlara ancak karşılıklı saygı duyulur ve hoşgörüyle yaklaşılır. Eğer konuyu tartışabilecek asgari bir zemin oluşmamışsa, en iyisi sorunun tartışılmasını bir kenara bırakmaktır.

Parti içindeki tartışmayı, "marksizme inananlar, inanmayanlar" ve "marksist kimliğe sahip çıkanlar, çıkmayanlar" olarak tanımlamak, sorunun özünü yakalayabilmemize ne ölçüde hizmet edecektir? Yeniyi birlikte arama çabamıza ne kadar katkıda bulunacaktır? SBP, politik yaşamda nasıl bir rol oynamalıdır sorusunu aydınlatmamıza, Türkiye'nin gündemindeki temel konularda yeni görüş ve politikalar üretmemize ne ölçüde yardımcı olacaktır?

Açıktır ki, sorunun bu şekilde ortaya konulmasından, bizi birleştirebilecek ortak yanıtlar çıkmaz. Ortaya çıkacak olan, ciddi bir fikir temeline dayandığı hayli tartışmalı, subjektif tercihlerle yüklü bir saflaşmadır.

Eğer yeniyi birlikte arama konusunda bir mutabakat varsa, o zaman atılması gereken adım, bu sürece herkesin kendi kimliğiyle, düşüncelerini ve kimliğini özgürce açıklayabileceği koşullarda katılabileceğini kabul etmektir. Böyle bir yaklaşım bizleri, marksizmin geleceği ne olacak, partinin kimliği nasıl tanımlanacak telaşından ve baskısından da kurtaracaktır.

YAŞANAN DEĞİŞİMDE ETKİLİ BİR ROL OYNAYACAK CESARETİMİZVE ENERJİMİZ VAR MI?

Türkiye son derece önemli ve köklü değişimlerin eşiğinde, büyük tarihsel fırsatlarla dolu bir dönemeçten geçiyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna temel olan, askeri ve sivil bürokrasinin mutabakatına dayanan yapının artık eskidiği, değişmesi ve yenilenmesi gerektiği konusunda güçlü bir toplumsal istek ortaya çıkmıştır. Bugün Türkiye'de hiçbir politik parti ve çevre, ülkenin dinamizmini ve yaratıcılığını boğan, toplumu vesayet altında tutan, bürokratik ve merkeziyetçi devleti ve onun resmi ideolojisini açıkça savunamıyor. Herkes demokratikleşmeden, çoğulculuktan, hoşgörüden, katılımcılıktan ve yeni toplumsal mutabakatların gerekliliğinden söz ediyor.

Türkiye'nin içinde bulunduğu değişim sürecinde ve toplumda yeni arayışların güç kazandığı koşullarda, bu yenilenme sürecine önemli katkılar yapabilecek olanaklara sahibiz. Türkiye solu ve bizler, bugünkü konumumuzu haketmiş değiliz.

Türkiye'nin yaşadığı değişimde etkili bir rol oynayabilmek için herşeyden önce yenilmişlik psikolojisi-

ni aşmak gerekiyor. Bunun için ihtiyacımız olan şey, eski tarz ajitasyon değildir. Aradığımız güç, moral ve enerji kaynağını, son yıllarda neleri başardığımıza bakarak bulabiliriz.

Biz Türkiye'de çok önemli iki şeyi başardık. Sayısal olarak bakıldığında bir avuç marksist ve komünist olarak, Türkiye'de devletin temsil ettiği statükonun bozulmasında önemli bir rol oynadık. Resmi ideolojinin, yasakların ve tabuların çökmesinde hiç te küçümsenmeyecek payımız oldu. Türkiye'de devletin resmi ideolojisinin temellerini oluşturan 141 ve 142'nin kaldırılmasında bizim mücadelemiz belirleyici oldu. Biz, aynı zamanda Türkiye solundaki geleneksel anlayışı değiştirdik. Dünyayı açıklamak ve eleştirmekle yetinen "büyük günleri" bekleyen sol yerine, gelişmelere müdahale eden, varolan durumu değiştirmeye çalışan, yeni fikirler ve alternatif politikalar üreten sol fikrini biz getirdik. Bir dizi dogmayı terkederek, solda yenilenme düşüncesini biz ortaya koyduk. Bu kazanımların tadına varmadan yenilmişlik duygusundan sıyrılmak mümkün değildir.

SBP, yüzbinlerce üyesi olan bir parti değildir. Ama bir an için düşünelim. Türkiye'nin içine girdiği değişim sürecini ve yaşamaya başladığımız zihniyet değişikliğini başlatan ilk kıvılcımlar ve geleneksel düşünceyi ve değer yargılarını değiştiren yeni fikrler, ne yüzbinlerce üyesi olan partilerin, ne de büyük yığınsal eylemlerin ürünü oldu. Bunun gerçekleşmesinde, çağın gündeme getirdiği değişim ihtiyacına yanıt veren yeni düşünceleri cesaretle ortaya koyan, bu uğurda ısrarlı ve kararlı bir mücadele yürüten insanlar ve çevreler önemli bir rol oynadı. Çağımızda artık nicel güçten çok, düşünceleri etkileyerek sonuç almak mümkündür. SBP'nin güçlü yanı, birlikte geliştirdiğimiz ve bugün toplumun geniş kesimlerince paylaşıldığını gördüğümüz yeni fikirler ve politikalardır. Bizim için asıl tehlike sayısal olarak "marjinal" kalmak değil, düşünce ve politikada eski ve marjinal kalmaktır.

SBP'nin bugün ciddi örgütsel sorunlarla karşı karşıya olduğu biliniyor. Maddi olanaksızlıkların, il ve ilçe lokallerinin kiralarının ve diğer asgari giderlerinin az sayıda üyenin üzerine yıkılmış olmasının insanlar üzerindeki yıpratıcı etkileri bir sır değildir. Bu durum, varolan üyelerin enerjilerini de tüketici bir rol oynuyor. Ne var ki, bu sorunları hafifletici daha rasyonel ve amaca uygun düzenlemeler yapmak mümkündür. SBP'nin, yeni bir parti olma iddiasına uygun olarak komuoyunu etkileyebilecek yeni düşünce ve politikaların üretimine ağırlık verilmesi; şu kadar il ve ilçede örgüt kurmak yerine politik yaşamda oynamak istediğiniz role uygun olarak örgütsel yapımızın organize edilmesi; ve parti lokallerinde, varolan üyelerle "politika yapmak" yerine, yeni parti anlayışımıza bağlı olarak dışımızdaki çevrelerle birlikte iş yapmanın yerel ve merkezi araçlarını geliştirmemiz bize yeni olanaklar sağlayabilir.

SBP, yaşanan değişim sürecinde etkili bir rol oynayabilir. Düşünsel ve politik bakımdan önemli katkılarda bulunabilir. Bunun için gerekli birikime ve potansiyellere sahibiz. Sorun, bu birikimimizi ve potansiyellerimizi en anlamlı bir biçimde nasıl kullanırız sorunudur. Değişim ve yenilenme sürecine, kendi katkımızı yapabilmek için gerekli cesareti, kararlılığı ve enerjiyi nasıl harekete geçiririz sorunudur.

Tartıştığımız sorun "marksizmin geleceğini aydınlatmak" veya "partinin kimliğini netleştirmek" değildir. Bu tartışmadan, SBP'nin politik yaşamda etkili bir rol oynamasına yardımcı olacak, ne yeni fikirler, ne yeni "heyecan" ve enerji çıkabilir.

Değişim ve yenilenme sürecine katkıda bulunacak kararlılık ve enerjiyi harekete geçirebilmemiz, şu sorulara vereceğimiz yanıtlara bağlıdır:

Geçmiştekilerden farklı, yeni bir parti olma iddiamızı yaşama geçirmekte kararlı mıyız? Yeniyi birlikte arama konusunda ortak iradeye sahip miyiz? Bu arayış sürecinde, herkesin düşüncelerini özgürce dile getirebileceği bir parti içi atmosferin yaratılmasının gerekli olduğu düşüncesini paylaşıyor muyuz? Dışımızdaki değişim yanlısı çevrelerle birlikte olmanın, yeni fikirler geliştirmenin yollarını aramanın, diyalog ve işbirliği politikamızı somutlamanın gerekli olduğuna inanıyor muyuz? SBP olarak solun yenilenmesi sorununa kendi katkımızı yapacak mıyız?

Bu toplantı ve partimizin kongreler süreci, bu sorulara açık yanıtların verildiği platformlar olmalıdır. SBP olarak, değişim ve yenilenme sürecinde nasıl bir rol oynamak istediğimizi, politik yaşamda hangi iddianın sahibi olarak yer aldığımızı ortaya koyan, kamuoyuna açık bir mesaj vermelidir■

SADUN AREN

Genişletilmiş Örgüt Toplantısında Yaptığı

İkinci Konuşma

Arkadaşlar söz almış arkadaşlırın haklarını yememek için ben de kısa konuşacağım, oldukça kısa konuşacağım. Evvela birkaç küçük noktaya değinmek istiyorum. Küçük küçük noktalar bunlar. Sonra da esas meseleye. Zülfü arkadaşımızın dün akşam bana sorduğu soruyu cevaplandırmak istiyorum. Dedi ki hocam bu toplantıyı sizin istediğinizi açıklayın dedi. Ben istemedim. Bu toplantıya nasıl gelindiğini dün anlattım. Tekrar edeyim. GYK'ya gündem hazırlayan MYK toplantısında Erol Kızılelma arkadaşımız, İstanbul'dan bazı arkadaşlar, partinin geleceğine ilişkin geniş bir toplantı yapılmasını istiyorlar, dedi. Bunu ben gündeme aldım. Bu gündemle geldi, GYK'da böyle bir gündem vardı. Yani partinin geleceğiyle ilgili bir toplantı sorunu. Ben böyle bir toplantı olsun diye getirmedim. Böyle bir talebi getirdim oraya ve işte orada tartışıldı. Sonra denildi ki böyle bir toplantı, acaba kongreler oluyor, kongreler sürecinde olsun bu iş. Yoksa böyle bir toplantı mı yapılsın, oylandı, bu, GYK'da. Toplantı olsun önerisi kazandı. Ben tabi birçok insanla birlikte aleyhte oy kullandım. Çünkü ben gerekli görmüyordum bu toplantıyı. Ondan sonra da, bu toplantıya kimler gelsin, kimler çağrılsın, bir kısım arkadaşlar da gene Zülfü'nün yakın arkadaşları da hayır hayır bütün üyeler çağrılsın dedi. Hatta o sırada bir arkadaşımız, galiba Tektaş, "canım parti kavramını bu kadar çiğnemeyelim. Bu partinin örgütleri vardır", dedi. Sonun da bu da oylandı ve bütün üyelere açık olsun görüşü kazandı. Bunu anlatmıştım. Böyle oldu bu. Ama şunu söylemeyi unutmuştum. Ben bu GYK toplantısından bir ya da iki gün sonra, Erdal Talu arkadaşımızla bir kere daha konuştum. Ben dedim ki, bu toplantıyı iptal etmek geliyor içimden. Çünkü bu olmaz, tatsız bir toplantı olacak bu. Biraz tahmin ettim, çünkü böyle şeyler olacağını. Başka ne konuşulur, bir ihtilaf konuşulmazsa. Bunu eğer siz isterseniz, iptal ederim. Hatta elden GYK kararı alırız, iptal edildiğine dair. Erdal arkadaşımız olmaz dedi. Bu eki de yaparak, bu konuyu bitiriyorum.

İkinci husus Yusuf Işık arkadaşımız söyledi. "Bu partinin programında Marksist parti diye bir cümle yoktur", dedi. "Böyle bir şey yoktur" dedi. Ama sosyalist parti diye var. Kaldı ki işte, Marksizmin mirasına sahiptir bu parti. Şimdi Marksizmin politikada uygulamasına bilimsel sosyalizm diyoruz. Onun için eğer bir parti ben Marksist bir partiyim diyorsa, bilimsel sosyalist bir partiyim diyorsa o aynı zamanda Marksist bir parti demektir. Yani böyle şeyler, programda okudum da, size bu parti Marksistlerin kurduğu bir partidir. Bu kadar benziyor, yani şöyle bakınca burada tartışılan şeylere bakınca, bu partinin Marksist bir parti olmak üzere kurulduğundan kuşku yoktur. Tartışılan şeylere bakın, tabi bunu şunun için söylüyorum, yani partinin kuruluşunda Marksizm ve sosyalizm konusunda bir başlangıç mutabakatı yoktur demek için diyorlar. Buna önem veriyorum halbuki vardır. Yani her cümlesinde vardır. Demek ki bu konuda da söyleyeceğim budur. Ben marksistim demek politika adamıysanız, bilimsel sosyalistim demektir yoksa Marksizmin bütün konulardaki bilgilerine sahibim demek değildir. Herşeyini biliyorum demek değildir. Tarihçi tarafı vardır, felsefi tarafı vardır, doğa bilimleriyle ilgili yanları var vesaire. Fakat bizler marksistim dediğimiz zaman bilimsel sosyalistiz demek istiyoruz. Ve bilimsel sosyalist olmak için bile, bilimsel sosyalizmin veya Marksizmin gene politikaya taalluk eden tarafının bile her tarafını bilmek gerekmez arkadaşlar. Bazı temel şeyleri kabul ediyorsanız marksistsiniz demektir. Sosyalistsiniz demektir. Bu herşeyde böyledir. Mesela ben serbest piyasadan, serbest rekabetten yanayım demek, mesela öyle bir serbest rekabet ki biraz planlamada var, biraz devlet müdahalesi var. O zaman o sizin serbest piyasaya taraf olduğunuzu önlemez. Bir miktar devlet işletmesinin varlığını kabul etmek, bir miktar planlama kabul etmek. Yeter ki siz alıcının satıcının bağımsız olduğunu kabul ettikten sonra, serbest piyasayı kabul etmiş olursunuz. Yoksa dünyada hiçbir serbest rekabetçi olmaz. Din de böyle değil midir. Bir sürü şartı vardır müslümanlığın, bütün şartlarına riayet etmek şart mıdır müslüman olmak için. Bir adam, işte allaha inanır, Muhammed'e inanır, bilmem arada sırada namaz kılar. Oruç tutmaz, hacca gitmez, hiç bu işleri yapmaz veya

bilmem meleklere inanır, cennete, cehenneme inanır. Diğer şeylere inanmaz. Bu onun genel olarak müslüman olmasını önlemez. Marksizmde de böyledir. Yani bir insan temel şeyleri kabul ettikten sonra, yani sömürüye karşıyım, sömürünün ortadan kalkması için ücretli işçiliğe karşıyım üretim araçlarının kamulaştırılmasına karşıyım falan diyorsa bu arkadaşlar sosyalisttir ama sosyalizmin, Marksizmin birçok şeylerini de reddedebilir. Proletarya diktatörlüğünü kabul etmez, mutlak yoksullaşmayı kabul etmez, sermayenin konsantre olduğunu kabul etmeyebilir filan. Bir sürü şeyler söyleyebilirler. Plancılığı kabul etmez bu iş piyasa ekonomisi kuralları içinde de yürütülür diyebilir. Bunlar mümkündür. Burada kısaca belirtmek istiyorum.

Kısaca söylemek istediğim bir başka şey, bizim programımızın Marksizm modeli veya sosyalizm modeli kapitalizm içinde sosyalizmin kaldırım' taşlarını, köşe taşlarını döşemektir. Gerek demokratikleştirerek, insanları haklarına sahip çıkararak, gerekse yeni toplumsal mülkiyet biçimleri bularak, gerekse kapitalizmi şu veya bu şekilde sınırlandırarak demokratikleşme, sendikalar aracılığıyla falan sosyalizmin ögelerini olgunlaştırmak. Kapitalizm gelişirken kapitalizmin içinde sosyalizmi olgunlaştırmaya uğraşmak ve bunun bir süre sonra kapitalizmi sosyalizme değiştirmek. Bir arkadaş bu yanlıştır, bu Marksizme aykırıdır dedi. Çünkü Marks demiştir ki, bir toplumsal formasyon ömrünü tam tamamlamadan, Çağatay arkadaş anlattı, başka şey de onun yerine geçemez. Şimdi şöyle nasıl feodalizmin içinden kapitalizm gelişmişse, olgunlaşmışsa, kapitalizmin içinde de sosyalizmin olgunlaşması ve bir süreç sonunda, ama nasıl olur onu o zaman ki koşullar belirler, bütün kapitalist toplumun sosyalist topluma dönüşmesi mümkündür. Marksizmin prensipleri buna aykırı değildir. Hatta belki daha uygundur. Bu konuda da bir tereddüt olmasını istemem. Tabii bu modelin işte dediğim gibi, bütün dünyaya örnek olacak bu modelin içini doldurmamız lazım. Yeni mülkiyet biçimleri, yani toplumsal mülkiyet biçimleri bulmamız, kapitalizmi denetlemek dönüştürmek, demokrasiyi derinleştirmek ve ülkedeki çeşitli çelişkileri çözmek için yaratıcı bir biçimde çalışmamız gerekir. Marksizmin ülkedeki meseleleri çözmekte hiçbir müşkülatı olduğunu düşünmüyorum.

Yine galiba Yusuf arkadaşımız dedi ki, ondokuzuncu asrın kategoriyle bugünkü meseleler çözülemez. Elbette çözülemez. Ama biz Marksizmin çağdaş olabileceğini, mütemadiyen gelişebileceğini düşünüyoruz zaten. Yani yeni modelimizin içi doldurulmalıdır derken işte böyle, ne gibi sendikal politikalar uygulayacağız, ne gibi üretim ilişkileri konusunda yani mülkiyet konusunda ne gibi formüller bulacağız filan meselelerini araştırıp bulmalıyız. Okul meselesinde sağlık meselesinde çözümler bulmalıyız. Eşitlikçi sömürüsüz bir topluma giderken, bunun yeterince unsurlarını oluşturmaya çalışmalıyız.

Şimdi Çağatay arkadaşımızın iki eleştirisine geliyorum. Hele o bir tanesi. Demek ki keşke dilimi arı soksaydı. Ben uslubumda biraz şaka yapayım dedim. Keşke yapmasaymışım. Yani Marksist olanlarla Marksit olmayanların partisi konusunda. Şimdi ben demek istedim ki normal olarak, Marksistlerin kurduğu bir partiye Marksist olmayan bir insan gelmez. Hele böyle ilk safhasında. Hani bilmem gelirse, sarhoşsa gelir, yolunu şaşırırsa gelir diye bir şey söyledim. Ama gelmişse Marksist olmayan bir insan bizim partimize sosyalizmi sevdiği çin gelmiştir. Sosyalistler ile birlikte çalışmaya razı olduğu için gelmiştir. Onlardan sıkılmadığı için gelmiştir. Ve dedim ki bir süre sonra Marksist de olabilir bu arkadaş. Ama olmazsa bile Marksistlerin hareketinden, politikalarından rahatsız olmaz demiştim. Onun için baş tarafı yalnış bir laf Onun bir kıymeti yok. Yoksa elbetteki bundan sonra da bir sürü Marksist olmayan arkadaş politikalarımıza bakıp gelecektir. Çünkü arkadaşlar, uygulamada Marksist politika olarak şunu uyguluyoruz demiyeceğiz. Politikamızı söyleyeceğiz. Sendikalar konusunda bunu düşünüyoruz, sağlık konusunda şunu düşünüyoruz diyeceğiz bir sürü adam da bunu beğenirse gelecek. Eğer beğenmesi devam ederse kalacak. Marksist olmayan insanlarla elbetteki beraber yaşayacağız. Gene daha evvel Çağatay bunu anlattı. Onun için burada, bizim aramızda bulunan Marksist olmayan insanları şaşkın falan gibi bir şey söylemek tabi akla falan uygun değil. Daha henüz o kadar şey değilim..

Karar verme konusuna gelince Çağatay'ın diğer eleştirdiği konu buydu. Burada karar verilsin dedim ben. Ama genede söyledim. Bir organ olmadığı için burada karar alınamaz , oylama yapılamaz dedim. Şunu kastettim arkadaşlar, yani hiç değilse herkes kafasında karar versin bu işe. Çünkü bu iş

yürümez dedim. O karar verme konusunda iştirak ediyorum. Yani böyle karar almaya, oylamaya gerek görmüyorum. Yani o durum yok. Şimdi işin esasına geliyorum. Esası dediğim de öyle uzun değil. Arkadaşlar çoğulculuk ne demek? Şimdi bazı kavramları iyi bilmemiz lazım gelir. Size küçük bir fıkra anlatayım. Almanyanın silahlanmasının yasak olduğu dönemde yani, 1930'larda filan Almanya gizli gizli silahlanıyor, ama tabi bunu açıkça söylemiyor. Çeşitli bölmelerde silahların çeşitli parçaları yapılıyor. oyuncak fabrikası diye adı lanse ediliyor. Ustanın birisi de çok merak ediyor, şu oyuncaktan bende çocuğuma götüreyim diyor. Bütün seksiyonlardaki arkadaşlarına söylüyor. Herkes yaptığı birer parçayı getiriyor onları eve götürüyor. Takıyor makinalı tüfek, öyleyse ben yanlış taktım diyor. başka türlü takıyor gene makinalı tüfek çıkıyor. Şimdi bir düşüncenin parçaları da, kavramlar da böyledir. Kavramlarımız öyle olur ki, o kavramlarla düşündüğümüz zaman tek bir şey çıkar. Tek belli bir şey çıkar. Böyle vuzuhsuz kavramlar kullanırsanız. Vuzuha kavuşamazsınız. Marksizm bize böyle belirli kavramlar verir. Şimdi yenileşme, bu bir söylemdir, güzeldir ama, nedir yani? Geçen de söyledim çoğulculuk da böyledir. Çoğulculuk iyidir işte hepimiz birbirimize tahammül etmeliyiz. Şimdi çoğulculuğun iki aşaması var, iki anlamda çoğulculuk var. Birincisi ülkede çoğulculuk yani, Sosyalist Birlik Partisi mensupları kendi partilerinin dışında, başka görüşler, başka partiler, başka çıkarların partilerinin oluşmasına karşı değildirler. Her türlü parti Türkiye'de kurulabilir. O partilere düşmanlık beslemez. Onlarla eğer uygun görürse diyaloga girebilir. İşbirliği yapabilir. Buna uygun olmak meselesi, hele iktidara gelince buna bütün bütün razı olmak. Çoğulculuğun bir anlamı budur. Çoğulculuğun bir diğer anlamı ve aşaması: parti içinde çeşitli görüşlere tahammül göstermek, yer vermektir. Fakat eğer birinci çoğulculuktan yanaysanız, ikinci çoğulculuğunda belli sınırlar içinde olacağı açıktır. Parti bunu bilecek. Bizim partimizin dışında belli bir görüşün partisi olabilecek görüşler o partinin içinde yer almaz, hiçbir partinin içinde yer almaz. Parti içindeki çoğulculukta o sınırlı görüş içinde, mesela Marksist parti ise Marksist görüş içindeki çoğulculuktur. Marksizmin de değişik yanları vardır. Sendikalar konusu şöyle düşünülebilir böyle de düşünülebilir. KİT'ler planlama, serbest piyasa konusunda farklı görüşler olebilir. Marksistlirun bunlara karşı tahammüllü olması lazım. Yoksa KİT'ler, planlama benim dediğim gibi olacak gibi bir yaklaşım olmaz. Bu çoğulculuğa aykırıdır. Ama sen sosyalizm amacını bırak hatta partinin devamını isteme, bu çoğulculuk olmaz. Çoğulculuk lafı sizi yanıltmasın. Çoğulculuk belli bir sınır içinde ve parti içindeki tartışmalarda ortaya çıkar. İster istemez çıkacaktır. Bir parti başka bir parti olabilecek görüşlere müsamaha etmemekte haklıdır. Çünkü o görüşler özgürce memlekette örgütlenebilirler. Onlara örgütlenme demek olmaz. Yoksa bu çoğulculuğa aykırı olur, ülke içinde.

Şimdi diğer bir konuya geliyorum. Bazı arkadaşlar sitem ettiler, eleştirdiler. Dedilerki Genel Başkanın açış konuşması sert oldu, katı oldu falan. Arkadaşlarım, burada Nabi arkadaşımız konuştu, başka arkadaşlar da konuştular. Benim şahsıma karşı sitayişkar sözler söylediler. Ben onların bana söylediklerinin daha çoğunu onlara söylüyorum. Gerçekten bu arkadaşlarıma, Nabi'ye, Zülfü'ye, Erdal'a, Anadol'a ve daha başka arkadaşlarıma gerçekten büyük sevgi duyuyorum. Onlar da bunu bilirler. Bunu da şimdiye kadar göstermişimdir. Peki böyle bir şeyi durup dururken niye yaptım. Durup dururken yapmadım. Ben Zülfü'nün, Erdal'ın Marksizmi pek tutmadıklarını başından beri biliyordum. Partinin kuruluş sıralarında Zülfü, ben ve Kemal Anadol Aydın, Muğla, Denizli, İzmir'de beraber toplantılara katıldık. Hepimiz de ayrı ayrı konuştuk. Ben de konuşulanları biraz anlayabilirim. Marksist midir, değil midir anlayabilirim. Bunlara karşı konuşabiliriz, bu olabilir, ama geçen Ağustos'tan itibaren canım sıkılmaya başladı. Çünkü SHP'ye girmek meselesi çıktı. GYK'da da ifade edildi. Başka yerlerde de ifade edildi. Biraz canım sıkıldı. İlk başlarda beraber olmak bazı sivri noktaları törpüler diye düşündüm. Bu partide kendim için biçtiğim işlev birlik sağlamak. TİP, TSİP, TKP gibi diğerleri arasında birlik sağlamak. Onun için böyle çatlakları daha da açmak istemedim. Ondan sonra Erdal arkadaşımızın yazısı çıktı. Beraber hareket ettiklerini de biliyorum. Gerçekten bunlar açık. Birlik dergisinde arkadaşımız diyorki, "Marksizmden kesin olarak kopulmalıdır. Marksizm kendisini yenileyemez." Bununla bağlantılı olarak, bu parti değişim partisi olamaz. Halbuki memleketin ihtiyacı bir değişim partisidir. Bu parti (SBP) o değişime ön ayak olabilir.

Bu değişim partisinin kurulmasına ön ayak olabilir. Onun için bu parti kendisini şu veya bu şekilde feshedecektir. Şimdi bu partinin Genel Başkanıyım. Eğer ben herhangi biriniz olsaydım. Bunları okusaydım şöyle düşünürdüm. Buna genel başkan el koymalıdır. Buna karşı çıkmalıdır. Belki o kadar şiddetli değil ama buna genel başkan karşı çıkmalıdır derdim. İşte ben onun için karşı çıkıyorum. Bu partinin geleceğini karanlık gördüğüm için, bu arkadaşların bu partiyi, bu parti olmaktan çıkarma istikametindeki çalışmalarını, komplo kurarak filan değil, ama düşüncelerinin bu parti içinde beraberce yaşamaya uzlaşmaya uygun olmadığı, müsait olmadığı için. Bu düşüncelerin ayrı bir partiye ait olacağını düşündüğüm için, ayrıca partileşirler de. O bakımdan haksızdırlar filan demiyorum. Böyle bir şey yok. Farklılık var. Bu parti içinde bağdaşmayacak bir farklılık vardır. Onun için ayrı olmaları gerekir dedim. Bunu gene tekrar ediyorum. Düşüncenin temelleri budur. Böyle oldukları içindir. Ben Marksizmi, sosyalizmi ayrı bir görüş, kendine özgü bir görüş olduğuna inandığım için ve bu görüşle bu partinin gelişebileceğine inandığım için gelişmese de böyle, o ayrı bir şey. Arkadaşlar sosyalizm yolu gelişmiyor. Şu gelişiyor, oraya gidelim. Olmaz böyle şey. Ben politikayı bu yolla yapıyorum diyor sosyalist arkadaş. Bu yolda yürüyemeyiz bazı engeller var. Böyle şey olmaz. Sosyalist mücadele kendine özgü bir mücadeledir. Bizlerin kişilikleriyle birleşmiş bir mücadeledir. Buradaki birçok arkadaş bunun için beklemişlerdir. Devam eden bir mücadeleyi, o havadaki bir mücadeleyi sürdürmek için gelmişlerdir. Bunun için bu yürümez türünden görüşler bana konumuzla ilgili gelmiyor. Birisi diyorki böyle giderse batacaksınız. Başka bir şey yapalım. Ama ben öyle bir şey yapmaya taraftar değilim. Ben illa siyasi mücadele etmek istemiyorum. Ben sosyalist siyasi mücadele yürütmek istiyorum. Zülfü'nün, Nabi'nin konuşmalarını zevkle dinledim. Ama söylediğim nedenlerle sadet dışı şeyler söylediler. Bunlar başka şeyler, yapılsın. Bunlara karşı da değilim. Ama Marksizmle ilgili bir şey söylemediler.

Partimiz beklenen gelişmeyi göstermedi dendi. Hakikaten göstermedi. Ama hiç gelişme göstermedi de değil. Bir sürü örgüt kurulmuştur. Kendini fesheden örgütler de olacaktır. Yenileri de kurulacaktır. Böyle bir çalkantı geçirilecektir. Ama SBP kurulmuştur. Ve bir yerde gelişiyor. Bir yerde zayıflıyor. Böyle yürüyecektir. Aklıma gelmişken çoğulculukla ilgili bir şey söylemek istiyorum. H. Berktay dedi ki, içinizden birileri koparsa ben yokum. Halil'e şunu hatırlatmak isterim. Ve onun gibi düşünen arkadaşlara. Bu parti kurulurken SP vardı. Niye onunla birleşmedik. Çoğulcu olurduk. Ama biz o parti çok eski kalmış, Stalin devrinde kalmış onların Marksizmi ile bizim alakamız yoktur dedik. Beraber olmadık. HEP'le beraber olamadık. Yani herkesle beraber olmak diye bir şey yoktur. Ve bazı şeyleri bile bile bu partinin dışında bıraktık. Yani çoğulculuk her şeyi içine almak değildir. Kaldığım yerden devam edecek olursam bu partide gelişme vardır. Yeterli değildir. Mesela birinci TİP nicelik olarak bu parti kadar güçlü değildi. En güçlü olduğu zaman bile. Fakat onun 15 milletvekili vardı ve merkezi kuvvetliydi. O merkezi kuvvetli olduğu için sesini duyurabilen bir parti idi. Bizim de teşkilatımız kuvvetli. Bizim birçok il teşkilatımız var. Kimi zor durumda ama bir çatı kurulmuştur. Başka arkadaşlar da ifade ettiler, genel merkez mutlaka takviye edilmelidir. Çünkü güçsüzdür. MYK işlemedi. Onun için genel merkez hem profesyonel kadro olarak, hem MYK olarak takviye edilmelidir. Mutlaka önümüzdeki seçimlere girilmelidir. Bunun çarelerine bakılmalıdır. Gerekirse şekli kuruluşlara da gidilebilir. Biz bu partiyi klüp olsun diye kurmadık. Marksizm ve Gelecek diye dergi de çıkarılıyor. O başka şey. Biz eylemsel bir şey yapmak istiyoruz. Seçimlere gireceğiz, miting yapacağız, gündeme böyle girmeye çalışacağız. Şimdiye kadar hiç girmedik değil tabii. Abartmayalım ama, daha çok girmemiz lazım. Onun için seçimlere girmeyi, parlamentoya girmeyi amaçlamayan bir parti de olmaz. Bunu önümüze hedef olarak koymalıyız. Önümüzdeki dönemde görevlerimiz artıyor. Kurulan koalisyon hükümeti birçok olumlu demokratik işler yapacağını söylemiştir. Bu durumda Marksist sosyalist eleştiri daha da önem kazanıyor. İşkenceler yapılırken ince ince sosyalist hedefleri dile getirmenin belki bir anlamı yoktur, ama bunlar ortadan kalkınca insanlar işkence olmuyor ama beni hâlâ sömürüyorlar diyeceklerdir. O zaman bunun çaresini biz göstermeliyiz. Bu bakımdan büyük bir gelişme potansiyeli olduğu kanısındayım. Ama çalışılırsa, bizler çalışırsak...